

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Kateřina Bartošová

**Separatistický konflikt: komparativní studie
Srí Lanky a Ačehu, Indonésie**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Kateřina Bartošová**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2014**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

BARTOŠOVÁ, Kateřina. *Separatistický konflikt: komparativní studie Srí Lanky a Ačehu, Indonésie*. Diplomová práce (Mgr.) Praha: Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahu, 2014. 89 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Abstrakt

Cílem předkládané diplomové práce je vyhodnotit faktory, které přispívají k mírovému ukončení separatistických konfliktů. Pro tento účel jsou komparovány dva separatistické konflikty, které byly ukončeny odlišně. Zatímco vláda v Indonésii podepsala se separatisty v provincii Ačeh mírovou smlouvu a nabídla jim rozšířenou autonomii, vláda na Srí Lance tamilské separatisty vojensky potlačila. Konflikty jsou analyzovány na základě šesti faktorů, které vycházejí ze studie Barbary Walter o teorii budování reputace. Tato teorie předpokládá, že mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud vláda čelí více potencionálním separatistickým skupinám. Je totiž nucena budovat si tvrdou reputaci. Práce porovnává mezi zkoumanými státy následující faktory: potencionální separatistické skupiny, hodnota separatistického území, podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území, rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou, politický systém a míra centralizace/federalizace. Předložené výsledky dokazují, že teorie budování reputace se v komparovaných případových studiích nepotvrdila, protože k mírovému urovnání konfliktu došlo v Indonésii, kde se nachází mnohem více potencionálních separatistů než na Srí Lance. Pomocí komparativní analýzy práce označila za faktory, které přispěly k mírovému ukončení konfliktu v Indonésii, podíl separatistické skupiny na celkovém území a populaci státu, politický systém s důrazem na demokracii a míru centralizace/federalizace.

Abstract

The aim of the master thesis is to determine factors that contribute to peace settlement of separatist conflicts. It compares two separatist conflicts with different forms of termination. The Indonesian government signed a peace agreement with separatists in province of Aceh and offered them greater autonomy, whereas the government of Sri

Lanka decided on military suppression of Tamil separatists. The analysis of the conflicts is based on six factors that are built on the study of Barbara Walter about the concept of reputation building. According to the concept, governments are less likely to go for peace settlement when facing more imperilling separatist groups, seeing that governments have to invest in reputation building. The comparative case study is based on following factors: potential future separatists, value of land currently under dispute, proportion of total population and territory, balance of power between separatists and government, political system with focus on democracy, degree of centralization/federalism. The evidence seems to be strong that the theory of reputation building does not apply to selected cases because the peace settlement was achieved in Indonesia which has far more potential separatist groups than Sri Lanka. In conclusion, the thesis identifies following factors that contributed to peace settlement in Indonesia: proportion of total population and territory, political system with focus on democracy, degree of centralization/federalism.

Klíčová slova

Srí Lanka, Ačeh, Indonésie, komparativní analýza, separatistický/ etnonacionální konflikt, právo na sebeurčení

Keywords

Sri Lanka, Aceh, Indonesia, comparative analysis, separatist/ ethno-national conflict, right to self-determination

Rozsah práce (od úvodu po závěr):

Počet slov: 25 898

Počet znaků: 184 188 (včetně mezer)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Kateřina Bartošová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. JUDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, cenné rady a připomínky.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	i
ÚVOD	1
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1.1 Vymezení separatistického konfliktu	8
1.1.1 Typologie konfliktů	10
1.2 Etnické konflikty	12
1.2.1 Pojmy etnikum, národ a stát	12
1.2.2 Příčiny a řešení etnických konfliktů	15
1.3 Separatismus.....	19
1.3.1 Vývoj práv národů na sebeurčení	19
1.3.2 Hodnocení separatismu	22
2 PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	25
2.1 Srí Lanka	25
2.1.1 Obecné informace	25
2.1.2 Historický vývoj konfliktu	26
2.1.3 Etnická dimenze konfliktu.....	30
2.2 Ačeh, Indonésie	32
2.2.1 Obecné informace	32
2.2.2 Historický vývoj konfliktu	33
2.2.3 Etnická dimenze konfliktu.....	37
3 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA	39
3.1 Potencionální separatistické skupiny	39
3.1.1 Potencionální separatistické skupiny na Srí Lance	39
3.1.2 Potencionální separatistické skupiny v Indonésii	41
3.1.3 Srovnání potencionálních separatistických skupin na Srí Lance a v Indonésii	44

3.2	Hodnota separatistického území.....	44
3.2.1	Hodnota separatistického území LTTE.....	45
3.2.2	Hodnota separatistického území GAM	46
3.2.3	Srovnání hodnoty separatistického území GAM a LTTE.....	48
3.3	Podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území státu	48
3.3.1	Podíl separatistické skupiny na Srí Lance	49
3.3.2	Podíl separatistické skupiny na Indonésii	50
3.3.3	Srovnání podílu separatistické skupiny na Srí Lance a Indonésii	50
3.4	Rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou	50
3.4.1	Rovnováha moci mezi LTTE a vládou	51
3.4.2	Rovnováha moci mezi GAM a vládou.....	53
3.4.3	Srovnání rovnováhy moci mezi separatistickou skupinou a vládou.....	55
3.5	Politický systém.....	56
3.5.1	Politický systém na Srí Lance	56
3.5.2	Politický systém v Indonésii.....	59
3.5.3	Srovnání politického systému na Srí Lance a v Indonésii	62
3.6	Míra centralizace/federalizace.....	62
3.6.1	Míra centralizace/federalizace na Srí Lance.....	63
3.6.2	Míra centralizace/federalizace v Indonésii.....	66
3.6.3	Srovnání míry centralizace/federalizace na Srí Lance a v Indonésii	69
	ZÁVĚR	71
	SUMMARY	75
	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	76
	SEZNAM PŘÍLOH	85
	PŘÍLOHY	86
	PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	90

Seznam použitých zkratk

ANM	Pozorovatelská mise v Ačehu (Aceh Monitoring Mission)
ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie (Association of South East Asian Nations)
CP	Komunistická strana (Communist Party)
CWC	Cejlonský dělnický kongres (Ceylon Workers Congress)
DOM	zóna vojenské operace (daerah operasi militer)
FP	Federální strana (Federal Party)
GAM	Hnutí za svobodný Ačeh (Gerakan Aceh Merdeka)
JVP	Lidová osvobozenecká fronta (Janatha Vimukthi Peramuna)
LSSP	Cejlonská strana za rovnou společnost (Lanka Equal Society Party)
LTTE	Tygři osvobození tamilského Ílamu (Liberation Tigers of Tamil Eelam)
PA	Lidové spojení (People's Alliance)
PD	Demokratická strana (Partai Demokrat)
PDI	Demokratická strana Indonésie (Partai Demokrasi Indonesia)
PDI-P	Indonéská demokratická strana boje (Partai Demokrasi Indonesia Perjuangan)
PPP	Strana jednotného rozvoje (Partai Persatuan Pembangunan)
SLFP	Srílanská strana svobody (Sri Lanka Freedom Party)
SLMC	Srílanský muslimský kongres (Sri Lanka Muslim Congress)
TC	Tamilský kongres (Tamil Congress)
TNA	Tamilské národní spojení (Tamil National Alliance)
TNI	Indonéská armáda (Tentara Nasional Indonesia)
TULF	Tamilská jednotná osvobozenecká fronta (Tamil United Liberation Front)
UNF	Sjednocená národní fronta (United National Front)
UNP	Sjednocená národní strana (United National Party)
UPFA	Svobodná aliance sjednoceného lidu (United People's Freedom Alliance)

Úvod

Separatistické konflikty, respektive konflikty skupin usilujících o sebeurčení, představují jeden z hlavních zdrojů násilí v současném světě. Od roku 1980 tvořily konflikty mezi vládami a etnickými menšinami usilujícími o sebeurčení téměř polovinu všech ozbrojených konfliktů.¹ Ve většině případů jsou navíc vlády málo ochotné ustoupit v jakékoliv otázce týkající se jejich území, což často vede k dlouhodobým a těžko řešitelným válkám. Podle statistik mezi léty 1955 a 2002 získalo jen 25 % ze všech separatistických skupin určitou míru autonomie nebo nezávislost a většinou k těmto ústupkům došlo až po dlouhých bojích.² Vyvstává zde otázka, proč je těžké dosáhnout u separatistických konfliktů mírového řešení. Vlády mají řadu možností, jak si usmířit bojující menšinu, aniž by se musely vzdát svého území, jako je například ekonomická nebo kulturní autonomie. Přestože v důsledku globalizace stále klesá význam hranic, jsou vlády ochotné bojovat často velice dlouhé války o zachování územní integrity. Například vlády v Rusku či Myanmaru vedly nákladné války, aniž by nabídly kompromis Čečencům či Karenům. Nicméně existují i případy, kdy byly státy ochotné poskytnout svým etnickým minoritám určitý stupeň autonomie. Kanada uznala Québec jako specifickou společnost a Peru či Bolívie poskytly jistou autonomii původnímu obyvatelstvu. Z toho vyplývá, že separatistické konflikty mohou představovat relativně flexibilní kategorii a je důležité se jejich proměnlivostí zabývat.

Specifickou otázkou potom představují možnosti ukončení separatistických konfliktů. Cílem této práce je proto vyhodnotit faktory, které determinují možnost mírového ukončení vnitrostátních konfliktů založených na požadavcích práva na sebeurčení. Především se pokusí rozebrat, proč jsou některé vlády ochotné uznat své etnické minority a poskytnout jim více autonomie a jiné ne. Pro tento účel budou analyzovány dva případy: tamilský separatismus na Srí Lance a separatistické hnutí v provincii Ačeh v Indonésii. Možnost jejich komparace je usnadněna zásadní shodou v několika klíčových ukazatelích. Jedná se předně o konflikty, které se odehrály v Asii. V obou případech existovaly skupiny usilující o právo na sebeurčení, kterým centrální vláda bránila v autonomizaci a vtělila je do unitárního státu. Oba státy byly

¹ Marshall, Monty G. – Gurr, Ted R. (2003): *Peace and Conflict, 2003: A Global Survey of Armed Conflicts, Self-Determination Movements, and Democracy*. College Park MD: Center for International Development and Conflict Management, University of Maryland.

² Walter, Barbara (2009): *Reputation and Civil War: Why Separatist Conflicts Are So Violent*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 3.

před získáním nezávislosti pod koloniální nadvládou, která při určování hranic nijak nereflektovala etnickou homogenitu. Obě separatistické skupiny se cítily být od svého státu odcizeny, žádaly separaci na základě odlišné národní identity a špatného státního zacházení s etnickou minoritou, kterou reprezentovaly. To vedlo k dlouhotrvajícím separatistickým konfliktům, které se zdály být těžko řešitelné a určitou dobu se nacházely na mrtvém bodě. Obě oblasti byly také výrazně zasaženy vlnou tsunami, která byla způsobena masivním zemětřesením v Indickém oceánu v roce 2004.

Zásadním rozdílem je nicméně způsob ukončení těchto dvou konfliktů. Zatímco v Indonésii bylo nakonec dosaženo mírového řešení konfliktu a Ačeh získal v roce 2005 určitou formu autonomie, na Srí Lance po zmíněné katastrofě znovu propukla otevřená válka a v roce 2009 bylo hnutí Tamilů vojensky potlačeno. Je proto zajímavé zkoumat, proč měly relativně podobné konflikty rozdílné výsledky, k čemuž bude použita metodologie komparativní případové studie, která je příhodná pro srovnávací analýzu omezeného počtu případů.

Smyslem práce bude hledat faktory vysvětlující rozdílné ukončení konfliktu. Pro tyto případy jsou vhodné Millovy metody rozdílu, které vyloučí shodné rysy a naopak hledají klíčové rozdílné proměnné, které pomohou vysvětlit různý výsledek. Jako závislá proměnná je určeno mírové ukončení konfliktu a získání autonomie pro danou menšinu, kde konflikt v Indonésii dosahuje pozitivní a konflikt na Srí Lance negativní hodnoty. Pro nezávislé proměnné jsou vybrány faktory, které se ve zkoumaných případech liší. Práce se zaměří pouze na vnitřní aspekty konfliktu, protože vnější vlivy již byly předmětem řady výzkumů, jak je popsáno níže. Cílem práce bude v obou případových studiích analýza zvolených faktorů a vyhodnocení jejich dopadu na výsledky konfliktů, což ve výsledku umožní ověřit formulované hypotézy.

Zkoumané faktory jsou vybrány na základě článku *Why Governments Fight Some Separatists but Not Others* Barbary Walter, která se specializuje na vnitrostátní konflikty. Walter přichází s konceptem budování reputace, který má vliv na rozhodování vlád v otázce, zda separatistickým skupinám poskytnout určité výsady nebo s nimi bojovat. Podle zmíněného konceptu se vláda rozhodne bojovat se separatistickou skupinou, pokud ve státě existuje více skupin se separatistickými tendencemi. Hlavním důvodem je posílení reputace na domácím poli a zastrašení

budoucích povstalců od usilování o separaci. Vláda tak bude zvažovat nejen současné zájmy, ale i budoucí hrozby jako důsledek vybraného jednání.³

Ve zkoumaných případových studiích se však tento argument nepotvrdil. V Indonésii existuje mnoho etnických menšin usilujících o větší autonomii, a přesto vláda poskytla Ačehu autonomii, zatímco na Srí Lance představují Tamilové jedinou významnou separatistickou skupinu, a přesto vláda tamilskou menšinu neuznala. Text se mimo jiné na komparaci Indonésie a Srí Lanky pokusí analyzovat, proč zmíněný koncept nefunguje a využije k tomu nezávislé proměnné, které Walter aplikuje ve své analýze. Vybrané faktory s ohledem na Millovy metody rozdílu a s omezením na vnitřní faktory poslouží jako rámec pro komparativní analýzu. Je nutné zmínit, že existuje podobná studie od Bidisha Biswas, která také aplikuje tezi od Walter na případy Ačehu a Srí Lanky, ale zaměřuje se detailněji na reputační obavy na domácím a zahraničním poli.⁴

První zvolený faktor se zaměřuje na budoucí vyzývatele a hodnotí, kolik je ve státě dalších potencionálních separatistických skupin, které by mohly vlády vyzvat. Představuje tak základní východisko teorie budování reputace. Walter ovšem upozorňuje, že je důležité vzít v potaz i podíl těchto skupin na celkovém území a obyvatelstvu a také hodnotou jejich území.⁵ Pokud by vláda čelila řadě slabých hnutí, která obývají malou část území, nebude nucena budovat si reputaci tak, jako kdyby stejný počet hnutí vlastnil velké a významné oblasti. Přestože případové studie nedosahují v tomto faktoru předpovědi podle Walter, je možné, že jejich hlubší analýza poskytne vysvětlení.

Další faktory vychází z již existujících vysvětlení, která zkoumají především mezistátní konflikty o území a které kladou důraz na hodnotu současných zájmů a schopností bojujících aktérů. Za současný zájem, vysvětlující ochotu státu vzdát se jen určitých území, autoři označují ekonomickou, strategickou a psychologickou hodnotu území, o které se bojuje.⁶ Hodnota území tak byla zvolena jako další faktor.

³ Walter, Barbara (2006): Why Governments Fight Some Separatists but Not Others. *American Journal of Political Science*, Vol. 50, No. 2, s. 313.

⁴ Biswas, Bidisha (2009): *Are We Ready to Talk? A Study of Conflict Management in Sri Lanka and Indonesia (Aceh)*. Paper presented at the annual meeting of the ISA's 50th Annual Convention „Exploring the Past, Anticipating the Future“, New York, 15 February. Dostupné na: (http://citation.allacademic.com/meta/p312223_index.htm, 2014-02-26).

⁵ Pro hodnotu území budou použita stejná kritéria a rozdělení jako jsou uvedena v dalším faktoru týkající se území, o které se v zkoumaných konfliktech bojuje, tj. ekonomická, strategická a psychologická hodnota.

⁶ Holsti (1991), Goertz – Diehl (1992), Coakley (1993) potvrzují, že u teritoriálních konfliktů jsou obtížně dosahována mírová řešení a za hlavní faktor označují zájmy států.

Ekonomická hodnota území bude zkoumána podle toho, zda se na území nachází bohaté nerostné suroviny. Strategickou hodnotu nabude území, na kterém se nachází důležité prvky pro ochranu bezpečnosti státu, například vojenská základna, horské formace nebo strategický hraniční bod. Psychologická hodnota bude hodnocena podle toho, jak dlouho separatistická skupina na daném území pobývá a zda byla někdy v historii autonomní na centrální vládě. Lze očekávat, že území bude mít pro vládu menší psychologickou hodnotu, pokud již bylo autonomní a skupina zde žije dlouhodobě. Pokud bude mít separatistické území vysokou hodnotu ve zmíněných kategoriích, je možné předpokládat, že vláda bude více ochotná za něj bojovat. Práce se bude snažit ověřit následující hypotézu.

- Hypotéza 1: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud má území obývané danou minoritou vysokou ekonomickou, strategickou nebo psychologickou hodnotu.

Třetí faktor, který navazuje na hodnotu území, představuje podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území státu. Lze předpokládat, že vláda bude méně ochotná vzdát se území, které tvoří značnou část celkové rozlohy státu a na kterém se nachází velká část celkové populace. V případě Indonésie představuje Ačeh jen malou část území i obyvatelstva, zatímco na Srí Lance si Tamilové nárokují relativně větší část území oproti Ačehu. Vybraná hypotéza v tomto případě zní:

- Hypotéza 2: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím menší část celkového obyvatelstva a území separatistická skupina tvoří.

Další faktor vychází z realistické teorie, která klade do popředí vojenskou rovnováhu moci mezi bojujícími aktéry. V případě separatistických konfliktů se analogicky jedná o sílu separatistické skupiny ve srovnání s vládou. Vyvažování moci státu a separatistické skupiny bude posuzováno více indikátory. Kapacita státu bude měřena na základě vojenských výdajů a velikosti armády. Kapacita separatistické skupiny bude hodnocena podle odhadů vojenské síly, způsobu organizace a disciplíny bojových jednotek. Skupina bude dále silnější, pokud bude geograficky koncentrovaná a může se tak lépe mobilizovat. Sílu skupiny také ovlivní geografie jejího území, které může usnadnit partyzánský boj, především hornatý terén.⁷ Lze odhadnout, že výrazně

⁷ Walter hodnotí sílu separatistické skupiny také podle existence diaspory v USA a počtu států, ve kterých se nachází segmenty dané etnické skupiny. Vzhledem k zaměření práce na vnitřní faktory nejsou tyto

silnější vláda oproti separatistické skupině bude méně ochotná dělat jakékoliv ústupky a naopak, když budou kapacity vyvážené, bude vláda více ochotná dohodnout se, aby snížila možné náklady války.

- Hypotéza 3: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím je moc separatistické skupiny a vlády vyváženější.

Dalším faktorem je typ politického režimu, respektive úroveň demokracie, kterou Walter původně vybrala jako kontrolní proměnnou, ale prokázal se její značný vliv na jednání vlád.⁸ Navíc je možné vyvodit její významný dopad i na výsledek konfliktů v případových studiích. Silná demokratizace v Indonésii napomohla k uznání Ačehu, zatímco rozsáhlé pravomoci prezidenta Srí Lanky, který téměř výhradně pocházel z etnické skupiny Sinhálců, snížily šance na urovnání konfliktu s Tamily.⁹ Lze předpokládat, že demokratické státy jsou citlivější k potřebám svých menšin a mohou jim nabídnout více kompromisních řešení než nedemokratické státy. Byla určena následující hypotéza:

- Hypotéza 4: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější u států s vyšší mírou demokracie.

V návaznosti na předchozí faktor byl vybrán také ukazatel míry centralizace/federalizace, který se značně liší v případových studiích a mohl by tak mít jistý vliv na ukončení konfliktů. Zatímco na Srí Lance vláda nebyla ochotna slevit ze svého důrazu na unitární stát, v Indonésii došlo po pádu Suhartova režimu v roce 1998 k decentralizaci. Podle Walter by navíc vlády, které již mají systém s určitou formou federalizace, měly být více ochotné poskytnout separatistickým hnutím autonomii. Byla stanovena následující hypotéza:

- Hypotéza 5: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím více je stát federalizovaný.

Walter ve své studii používá ještě další kontrolní proměnné, které nebyly pro tuto práci vybrány. Proměnnou takzvané anokracie (označení pro politické zřízení, kterou využívá databáze Polity IV) Walter zahrnula především proto, že ji lze podle

hodnoty zahrnutu. Vlivem diaspory na konflikt na Srí Lance se zabývá například studie Wayland, Sarah (2004): Ethnonationalist networks and transnational opportunities: the Sri Lankan Tamil diaspora. *Review of International Studies*, Vol. 30, No. 3, s. 405–426.

⁸ Walter aplikuje také proměnnou poměrného volebního systému, který bude zkoumán v rámci faktoru úrovně demokracie.

⁹ Kingsbury, Damien (2007): Peace Processes in Aceh and Sri Lanka: A Comparative Assessment. *Security Challenges*, Vol. 3, No. 2, s. 107–108.

zmíněné databáze číselně ohodnotit. V této práci bude politické zřízení země analyzováno v rámci faktoru úrovně demokracie. Dále nebyl vybrán faktor délky konfliktu, protože je v obou případech podobný: Srí Lanka – 25 let, Ačeh – 28 let. Nakonec nebyl zahrnut faktor násilí, pomocí kterého Walter rozlišovala násilná a nenásilná hnutí. Vzhledem k tomu, že oba konflikty v případových studiích dosáhly násilného charakteru, nebylo nutné faktor zkoumat.

Vedle výše zmíněné studie od Bidisha Biswas porovnává řada autorů případy Ačehu a Srí Lanky na základě mnoha dalších aspektů. Nejčastěji je zkoumán vliv tsunami v roce 2004, která drasticky zasáhla obě oblasti, ale na konflikt měla zcela odlišný dopad. V Ačehu došlo po osmi měsících od katastrofy k ujednání míru s indonéskou vládou, zatímco na Srí Lance válka do roku eskalovala a dohoda o klidu zbraní z roku 2002 byla ukončena.

Touto rozdílností se zabývá například Hyndman, která analyzuje poskytnutí humanitární pomoci a rekonstrukci postižených oblastí obou asijských zemí. Dokládá, že k eskalaci bojů na Srí Lance přispěla špatná a neefektivní koordinace poskytnutí pomoci a zavedení vládních bezpečnostních opatření, která ještě zvýšila napětí mezi oponujícími skupinami.¹⁰ Autoři Le Billon – Waizenegger také vyhodnocují vývoj situace v obou zemích po zasažení tsunami a za hlavní příčiny rozdílných dopadů považují prostorové vymezení katastrofy a konfliktu, změny v mocenských vztazích a změnu veřejného diskurzu vůči postiženým oblastem.¹¹ Z důvodu existujícího výzkumu vlivu tsunami na vyřešení obou konfliktů se jím tato práce nebude detailně zabírat.

Další studie sleduje roli mezinárodních aktérů při rekonstrukci konfliktu a vysvětluje negativní vývoj na Srí Lance praktikami transnacionálních sítí rozvojové pomoci, které neposkytovaly pomoc zcela adekvátně a zapletly se do konfliktu samotného.¹² O chování třetích stran v konfliktu ve zkoumaných státech pojednává také doktorská dizertace, která zkoumá vliv pobídek třetích stran na mírová jednání a dochází k závěru, že nijak zásadně nepřispěly ke „zralosti konfliktu“.¹³

¹⁰ Hyndman, Jennifer (2009): Siting conflict and peace in post-tsunami Sri Lanka and Aceh, Indonesia. *Norsk Geografisk Tidsskrift–Norwegian Journal of Geography*, Vol. 63, p. 89–96.

¹¹ Le Billon, Philippe – Waizenegger, Arno (2007): Peace in the Wake of Disaster? Secessionist Conflicts and the 2004 Indian Ocean Tsunami. *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, Vol. 32, No. 3, s. 411–427.

¹² Rajasingham-Senanayake, Darini (2009): Transnational Peace Building and Conflict: Lessons from Aceh, Indonesia, and Sri Lanka. *Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol. 24, No. 2, p. 211–35.

¹³ Klimešová, Martina (2011): *Pobídky jako cesta k míru? Vyjednávání a zapojení třetích stran* (dizertační práce). Praha: FSV Univerzita Karlova v Praze.

Co se týče osnovy práce, stať je rozdělena do tří částí. První část poskytne teoretický úvod do problematiky separatistických konfliktů. Bude představeno teoretické vymezení separatismu a klasifikace konfliktů, příčiny vzniku a možná řešení etnických konfliktů. Nesmí být opomenut vývoj konceptu práva na sebeurčení národů. V druhé části budou stručně představeny zkoumané země a popsán vývoj separatistických konfliktů na Srí Lance a v Ačehu, který je nezbytný pro porozumění a zkoumání výsledků těchto konfliktů. Je zde rovněž objasněna etnická dimenze konfliktů. Třetí část poskytne analýzu výše zvolených faktorů ve zkoumaných zemích. Bude hodnocen jejich vliv na průběh a výsledek konfliktu a ověřeny vybrané hypotézy. Nebude chybět porovnání výsledků obou případových studií. Na závěr bude nastíněn pohled na možné řešení separatistických konfliktů do budoucna.

K napsání této práce bylo využito jak internetových, tak knižních zdrojů. Zdroje jsou z velké části v anglickém jazyce, neboť česky píšící autoři se na tuto problematiku zaměřují jen velmi málo. V obecné části týkající se separatismu bude práce vycházet například z autorů Alexis Heraclides a Pavel Barša. Konfliktem na Srí Lance se detailně zabývá Jayadeva Uyangoda, z jehož práce bude čerpáno. Pro informace o konfliktu v Ačehu budou použity studie od Edwarda Aspinall. Údaje budou dále čerpány například z internetových stránek Minorities at Risk project, Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru (SIPRI), Uppsala Conflict Data Program a CIA World Factbook.

1 Teoretická část

První kapitola představí teoretický rámec separatistických konfliktů a zaměří se na základní pojmy v této oblasti. Nejprve se věnuje definici separatistického konfliktu a soustředí se i na různé typologie konfliktů, které ukazují, že jasné zařazení zkoumaných konfliktů do jedné kategorie je problematické. Označení separatistický konflikt je proto jen jedna z více kategorií, které lze pro zkoumané případové studie použít. Je také možné je zařadit mezi etnické konflikty, na jejichž charakteristiku se zaměří druhá podkapitola, která vysvětlí základní pojmy (etnikum, národ a stát) a přístupy týkající se etnických konfliktů. Soustředí se zejména na to, jak se z etnické skupiny vyvine separatistické hnutí usilující o vyšší samosprávu či nezávislost, a zabývá se také okolnostmi vzniku etnických konfliktů a jejich možnému řešení. Třetí podkapitola nastiňuje historický vývoj konceptu práva národů na sebeurčení, který představuje mnohdy základní argument separatistických hnutí. Je zde rovněž představeno hodnocení separatismu ze strany států a odborníků.

1.1 Vymezení separatistického konfliktu

Vzhledem k tomu, že definici konfliktu výrazně ovlivňuje, které konflikty jsou zkoumány a jak jsou interpretovány, neexistuje v současné době jednotná uznávaná definice. Každé výzkumné centrum si vymezuje vlastní definici na základě svých výzkumných cílů a následně dochází k různým závěrům. Mezi nejznámější výzkumná centra patří zejména Uppsalský projekt (UCDP, Uppsala Conflict Data Project), Heidelberský institut (HIIK), Peace Research Institute Oslo (PRIO), Correlates of War (COW) a mnohé další. Široce uznávanou definici konfliktu uvádí Peter Wallensteen, jeden z předních odborníků na výzkum konfliktů, který konflikt chápe jako společenskou situaci, ve které minimálně dva aktéři usilují ve stejnou dobu o získání omezených zdrojů. Za hlavní složky konfliktní situace považuje neslučitelné zájmy (incompatibility), aktéry a konfliktní jednání.¹⁴ Tato definice představuje obecnou verzi, kterou lze aplikovat na konflikty jako běžné sociální jevy společnosti. V mezinárodních vztazích se ovšem výzkum zaměřuje zejména na ozbrojené konflikty, ve kterých aktéři přistupují k použití násilí. Pro jejich užší vymezení bude použita definice Uppsalského projektu, který poskytuje Katedra pro výzkum míru a konfliktů ve švédské Uppsale.

¹⁴ Wallensteen, Peter (2002): *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. London: Sage Publications, s. 16.

Podle UCDP se ozbrojený konflikt vyznačuje používáním násilí, jež má alespoň 25 obětí na životech, přinejmenším jednou ze stran je vláda státu a mezi stranami existuje spor o vládu nebo území.¹⁵

Dále je potřeba objasnit termín separatismus, který bývá často spojován se secesionismem. John R. Wood tyto pojmy rozlišuje a vnímá separatismus jako širší termín, který zahrnuje všechny případy politického odcizení usilující o snížení kontroly centrální autority nad specifickou oblastí. Mezi požadavky separatistů tak mohou patřit regionální práva nebo regionální či lokální autonomie v různých oblastech rozhodování. Oproti tomu secesionismus představuje užší případ, ve kterém se jednotka státu chce formálně odtrhnout od centrální politické autority a dosáhnout nezávislého statutu. Separatistická hnutí se mohou postupně transformovat v secesionistická a naopak secesionistická hnutí se mohou navrátit zpět k separatistickým požadavkům. Hlavním rozdílem je ochota hnutí uzнат suverenitu současné politické autority, neboť secesionistická hnutí chtějí dosáhnout vlastní suverenity, která je logicky v rozporu s centrální politickou mocí.¹⁶

Wood také považuje secesi za opak politické integrace, tedy politickou dezintegraci. V rámci tohoto procesu političtí aktéři jednotlivých subsystemů vypoví svojí loajalitu a politické aktivity vůči ústřední moci a přenesou je na vlastní centrum. Toto vnímání je důležité pro odlišení secesionismu od jiných kolektivních hnutí jako jsou revoluce, vzpoury a povstání. V jejich rámci usilují opoziční skupiny o svržení či nahrazení existujících institucí, zatímco secesionismus zahrnuje konečné rozdělení území státu na více částí.¹⁷

Jiní autoři naopak separatismus se secesionismem ztotožňují. Alexis Heraclides používá pojem secese a rozděluje jej na dva typy. Secese s užším vymezením představuje unilaterální zájem konkrétního regionu, který je charakterizován vyhlášením nezávislosti vůči ústřední vládě suverénního státu. Secese s širším vymezením představuje postupný proces, během kterého politická aktivita násilného či nenásilného charakteru usiluje o nezávislost nebo určitou formu samosprávy, od autonomie k volnějšímú federálnímu uspořádání.¹⁸ Tato práce však použije Woodovu

¹⁵ UCDP: *Definitions*.

Dostupné na: (http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/#incompatibility_2 , 2014-03-04).

¹⁶ Wood, John R. (1981): Secession: A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 14, No. 1, s. 110.

¹⁷ Wood (1981), s. 111–112.

¹⁸ Heraclides, Alexis (1991): *The Self-determination of Minorities in International Politics*. London: Frank Cass, s. 1.

interpretaci a bude chápat separatismus jako širší jev zahrnující užší odnož secesionismu.

Heraclides následně vytvořil širokou kategorizaci etnonárodních revolučních hnutí, kam spadají i separatistické skupiny. Heraclidovo dělení je zde zmíněno, protože poukazuje na vysokou heterogenitu v této oblasti. Etnonárodní revoluční skupiny jsou charakterizovány jako politická hnutí, která mají jednotné či fragmentované vedení, jsou založená na etnicitě, usilují o posílení osobitosti skupiny buď formou větší účasti, nebo naopak separatismu, jsou odmítána státem, k dosažení svých cílů používají mimo jiné i násilné prostředky, představují vážnou hrozbu pro současnou vládu a mají značnou podporu uvnitř etnické skupiny, kterou zastupují.¹⁹

V rámci etnonárodních revolučních hnutí Heraclides vymezil čtyři základní kategorie, které následně rozdělil na další podkategorie. Do základních kategorií patří etnonárodní revoluční hnutí, etnonárodní hnutí proti cizí nadvládě, iredentistická hnutí a separatistická hnutí. Separatistická hnutí, na která se zaměřuje tato práce, se dále dělí na (1) omezené separatisty, kteří usilují o autonomii či federaci, jako jsou Kurdové v Iráku; (2) secesionisty usilující o nezávislost, kam patří i Tamilové na Srí Lance nebo Katanga v Demokratické republice Kongo; (3) secesionistické-iredentistické skupiny, které mají historické požadavky, ale chybí jim území, na kterém by tvořily většinu, například Arméni ve východním Turecku; (4) secesionistické skupiny, které chtějí být připojeny k již existujícímu státu, jako byla IRA v Severním Irsku.²⁰

1.1.1 Typologie konfliktů

Vymezení pojmů konflikt a separatismus sice poskytne jistou představu o separatistických konfliktech, ale pro jejich hlubší pochopení je potřeba uvést i různé příklady klasifikace konfliktů. Stejně jako u definice konfliktu je i výběr klasifikace u výzkumných center a odborníků odlišný, neboť se odvíjí od specifik, na která je při výzkumu kladen důraz. To může vést k tomu, že lze vybraný konflikt zařadit do více kategorií, což se týká i zkoumaných případů Ačehu a Srí Lanky. Mezi kritéria, podle kterých jsou konflikty rozlišovány, patří například příčiny konfliktu, aktéři, předmět sporu či intenzita. Nicméně často dochází k propojení více kritérií.²¹

¹⁹ Heraclides, Alexis (1989): Conflict Resolution, Ethnonationalism and the Middle East Impasse. *Journal of Peace Research*, Vol. 26, No. 2, s. 198.

²⁰ Celá kategorizace je dostupná v Heraclides (1989), s. 199–200.

²¹ Špičanová, Lenka (2011): *Komparativní analýza konfliktů v Ačehu a na Východním Timoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 21.

Jedním z hlavních kritérií jsou takzvané hladiny analýzy, které rozlišují konflikty podle jejich umístění v mezinárodním systému. Šárka Waisová rozlišuje tři hladiny: systémovou, státní a vnitrostátní (substátní). Na systémové úrovni se nacházejí systémové konflikty, které mění základní pravidla a charakter fungování mezinárodního systému. Patří sem například první a druhá světová válka. Státní hladina náleží konfliktům mezinárodním, které se odehrávají mezi státy, ale nemění zásadním způsobem principy fungování mezinárodního systému. Můžeme sem zařadit například Falklandskou válku mezi Velkou Británií a Argentinou. Poslední substátní hladina zahrnuje konflikty vnitrostátní, které se odehrávají uvnitř konkrétní politické jednotky a soupeří mezi sebou vláda a nevládní či opoziční skupina. Předmět sporu se týká přímo státu nebo vládní moci či funkcí. Do této kategorie spadají například války o nezávislost či autonomistické konflikty. Pokud však do vnitrostátního konfliktu zasahuje vnější aktér a podporuje ekonomicky či politicky jednoho z aktérů sporu, jedná se o vnitrostátní konflikt pod vnějším vlivem.²²

Dalším častým kritériem, které se využívá pro specifikaci konfliktů, je příčina či předmět sporu. Na jeho základě rozlišujeme spory teritoriální, ve kterých se bojuje o území nebo hranice, mocensko-politické konflikty o získání, udržení a formu moci, boje za nezávislost, ideologické konflikty, ve kterých soupeří například ideologie komunismu s liberální demokracií, nebo různá náboženství a ekonomické konflikty, respektive konflikty o zdroje.²³ Je však potřeba si uvědomit, že tyto klasifikace konfliktů jsou často zjednodušující a zařazení určitého konfliktu do jedné kategorie není vždy jednoduché. Velká část konfliktů je multikauzální a málokdy je možné identifikovat jednu příčinu konfliktu. Nedostatek nebo často zkreslené informace o situaci na bojišti může také ovlivnit vnímání konfliktu. Samotné konflikty se navíc v průběhu neustále mění a mohou například přecházet z mezinárodní do vnitrostátní hladiny analýzy a naopak.

Klasifikaci, která spojuje více kritérií, sestavil Kalevi J. Holsti, který rozlišuje čtyři typy konfliktů: (1) války mezi státy a ozbrojené intervence zahrnující vysoké ztráty na životech, (2) dekolonizační války o národní osvobození, (3) vnitrostátní války

²² Waisová, Šárka (2005): *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. 41–42.

²³ Waisová (2005), s. 45–46.

založené na ideologických cílech, (4) vnitrostátní války zahrnující ozbrojený odpor etnické, jazykové nebo náboženské skupiny často usilující o separaci či secesi.²⁴

Na Holstiho typologii navazují H. Miall, O. Ramsbotham a R. Woodhouse, kteří ji porovnávají se specifikací Davida Singera a vytvářejí novou klasifikaci.²⁵ Klasické dělení na mezistátní a vnitrostátní konflikty zůstává stejné a vnitrostátní konflikty jsou dále rozděleny na tři podskupiny. První, revolučně-ideologické konflikty usilují o změnu charakteru vlády, například od diktátorství k demokracii. Druhou podskupinu představují secesionistické konflikty, ve kterých existuje kolektivní hnutí se silnou identitou odlišující se od ústřední vlády. Cílem kolektivního hnutí může být autonomie či secese. Do třetí podskupiny patří frakční konflikty, ve kterých se různé frakce snaží získat státní moc nikoliv kvůli ideologickým cílům ale pro dosažení svých ekonomických či jiných zájmů. Jedná se především o mocenské boje kriminálních skupin, vojenských vůdců (warlords) a místních politických elit.²⁶

Na základě výše zmíněných klasifikací lze konflikt na Srí Lance a v Ačehu umístit na vnitrostátní hladinu analýzy, vzhledem k tomu, že se konflikty odehrávají v rámci jednoho státu a soupeří mezi sebou vláda a opoziční skupina. Konflikty lze označit za secesionistické či separatistické, protože opoziční skupiny usilovaly o autonomii a postupem času i secesi. Často bývají tyto konflikty zařazovány mezi etnické konflikty a právě etnická dimenze, spolu s vysvětlením základních pojmů, bude objasněna v další podkapitole.

1.2 Etnické konflikty

1.2.1 Pojmy etnikum, národ a stát

V této části budou vysvětleny základní pojmy – etnikum, národ a stát – týkající se etnických konfliktů. Pojem etnikum či etnická skupina se v průběhu času vyvíjel a získával různá pojetí. V období koloniální expanze bylo etnikum spojováno zejména s termínem kmen, který evokoval zaostalost a primitivnost neevropských společenství a vyžadoval tak jejich přeměnu v civilizovanou moderní společnost po vzoru Evropy. Po období dekolonizace a postupné emancipaci neevropských společností se začalo

²⁴ Miall, Hugh – Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom (2011): *Contemporary Conflict Resolution: the Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. Cambridge: Polity Press, s. 75.

²⁵ Singer rozlišuje mezistátní války, extra-systémové války, občanské války, ve kterých je jedním z aktérů povstalecká či revoluční skupina v rámci teritoriálně ohraničeného státu, a velice komplexní vnitrostátní konflikty v bývalých koloniích.

²⁶ Miall – Ramsbotham – Woodhouse (2011), s. 75–76.

od kmenového pojetí etnika ustupovat a docházelo k jeho nahrazení novými významy.²⁷ I v současné době může etnická skupina evokovat například původní kmenová společenství, ale obecně se vztahuje na národnostní menšiny nebo entity, které nemají vlastní stát.²⁸ Uznávanou definici poskytuje antropolog Frederik Barth, který charakterizuje etnickou skupinu na základě jejích vztahů s vnějším světem. Skupina si definuje znaky své kolektivní identity na základě toho, jak se odlišuje od jiných skupin. Její vztahy s ostatními jsou důležitější než její předpokládaný základ. „Jedině protiklad vůči ‚oni‘ určuje, kým jsme ‚my‘.“²⁹

Je důležité poukázat na rozlišení mezi takzvanými etnickými kategoriemi a etnickými společenstvími, které používají například Anthony Smith nebo Paul Brass. Etnické kategorie jsou definovány na základě objektivních kulturních měřítek, jako jsou jazyk, zvyky či náboženství. Samotná skupina si však není příliš vědomá své výlučnosti. Naproti tomu etnické společenství chápe určité kulturní rysy jako znak své odlišnosti od ostatních a na jejich základě žádá o uznání jinými etniky. Je si vědomo své etnické sounáležitosti a vytváří si i svou etnickou identitu.³⁰

Na otázku původu etnicity, identity členů etnika, se postupně zaměřily tři základní směry, které různě vysvětlují její význam. Primordialismus chápe etnicitu jako primární součást lidské existence, která zařazuje jedince do určité skupiny na základě kulturních znaků a kterou nelze změnit. Etnicita existuje mimo čas bez ohledu na vývoj společnosti. Opačnou představu zaujímá instrumentalismus, který vnímá etnicitu jako reakci na modernizaci. Industrializace, centralizace, sociální mobilita a postupně se modernizující ekonomika homogenizuje lidská očekávání, která jsou zacílena na stejné nedostatkové zdroje. Etnicita se v instrumentalistickém chápání stává jen prostředkem elit k politické mobilizaci v boji o posílení svých zájmů a skupin, které reprezentují, a slouží jen jako nástroj v boji o moc a bohatství. Mezi těmito krajními směry vzniká třetí přístup, konstruktivismus, který spojuje oba předchozí. Přiznává, že etnická identita se formuje v konfliktu o zdroje a moc, ale poukazuje i na její „diskursivně-symbolickou funkci“. Ve světě anonymity má etnicita poskytnout přináležitost k určité skupině,

²⁷ Barša, Pavel (1999): Národnostní konflikt a plurální identita. In: Barša, Pavel – Strmiska, Maxmilián (eds.): *Národní stát a etnický konflikt*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 65.

²⁸ Tesař, Filip (2007): *Etnické konflikty*. Praha: Portál, s. 19.

²⁹ Barša (1999), s. 67.

³⁰ Smith, Anthony D. (1991): *National Identity*. Nevada: University of Nevada Press, s. 20–21.

smysl a orientaci člověka ve světě. Etnicita tak nevzniká jen kvůli politicko-ekonomickým, ale i existenciálním důvodům.³¹

Etnická skupina a národ jsou blízké termíny, které však mají různý význam. Etnická skupina se stane etnonárodní skupinou, pokud začne usilovat o autonomii či dokonce separaci od existujícího státu. K posunu od etnicity k národnosti tedy dojde, pokud skupina již nežádá posílení individuálních práv a bezpečí svých členů ale kolektivní kontrolu nad politickým rozhodováním na svém území.³²

Pojem národ má podobně jako etnikum různá pojetí a mezi nejznámější patří rozdělení na etnický a občanský model národa. Etnický model vychází z německého národního sebepojetí a klade důraz na etnickou a kulturní identitu. Tento model chápe národ jako společenství, do kterého se lidé narodí, a nevzniká na základě žádné dohody. Naopak občanský model staví na základech francouzské národní ideologie a vyzdvihuje územní a politickou identitu. Podle francouzského chápání je národ sdružením lidí, kteří sdílí společné území, vládu a soubor zákonů. Člověk si tak může zvolit, zda bude součástí daného národa, a není to předem určeno podle jeho narození. Politolog Pavel Barša upozorňuje, že tyto modely znázorňují ideální typy a u každého národa lze identifikovat obě složky etnické a občansko-politické příslušnosti. Záleží na tom, která v danou dobu převažuje.³³ Smith identifikuje společné znaky obou modelů a označuje za základní rysy národní identity následující komponenty: „(1) historické území, vlast, (2) společné mýty a historické vědomí, (3) společná masová veřejná kultura, (4) zajištěná práva a povinnosti pro všechny členy, (5) společná ekonomika s územní mobilitou všech členů.“³⁴ Zde je nutné zmínit, že národ lze považovat za další stupeň na cestě od etnické kategorie ke vzniku státu.

Poslední pojem, který je potřeba definovat, je stát. Je zřejmé, že jeho odlišení od národa je pro vznik separatismu zásadní. Stát představuje politické instituce, které mají monopol na výběr daní a na použití síly při donucování na daném území. Oproti tomu národ reprezentuje kulturní pouto společenství, které je charakteristické historickou kulturou a územím.³⁵ Uznávanou definicí státu se stala Montevidejská konvence z roku 1933, podle které musí mít stát následující atributy: stálé obyvatelstvo,

³¹ Barša (1999), s. 68–80.

³² Barša (1999), s. 79.

³³ Barša (1999), s. 31–33.

³⁴ Smith (1991), s. 14.

³⁵ Barša (1999), s. 32.

definované území, vládu a schopnost vstoupit do vztahů s ostatními státy.³⁶ Existence národního státu, ve kterém jeden národ vlastní svůj stát, je nicméně spíše výjimečná. I etnicky a národnostně heterogenní státy však bývají často založeny na dominantním nacionalismu, který je propagován jako univerzální a má sloužit k vytvoření uniformní národní identity. Homogenizace obyvatelstva a asimilace ostatních etnických skupin může nicméně paradoxně vést právě k jejich radikalizaci a etnické mobilizaci.³⁷ Dochází tak k „politizaci etnicity“, během které skupiny usilují o změnu systému nerovnosti mezi etnickými skupinami ve státě prostřednictvím získání lepšího postavení nebo dokonce kontroly nad státem. Stávají se tak skupinami etnopolitickými.³⁸ Etnické pnutí pak bývá zdrojem etnickým konfliktů a separatistických tendencí.

Tím se dostáváme k termínu etnický konflikt, který je také potřeba osvětlit. Lze jej definovat jako spor mezi dvěma a více etnickými skupinami, který se týká politické, ekonomické, sociální, kulturní či územní otázky.³⁹ Etnická identita nemusí vždy představovat jádro sporu a může sloužit jen jako hodnota, na jejímž základě se formují jednotlivé strany konfliktu.⁴⁰ Etnická dimenze je tedy zásadní pro vznik separatismu a sehrála významnou roli i v případových studiích Srí Lanky a Ačehu. Proto se následující část zaměří na příčiny vzniku a možná řešení etnických konfliktů.

1.2.2 Příčiny a řešení etnických konfliktů

Již zmíněné teoretické proudy zabývající se původem etnicity poskytují obdobně i odlišná vysvětlení etnických konfliktů. Podle primordialismu je zdrojem konfliktu etnicita sama o sobě, zatímco instrumentalisté považují za příčinu konfliktu racionální chování elit, které usilují o prosazení svých politických či ekonomických zájmů. Konstruktivisté vnímají konfliktní potenciál v specifických podmínkách sociálního systému.⁴¹

Studium příčin etnických konfliktů v postbipolárním světě se rozdělilo na dva hlavní přístupy, které vyzdvihují buď etnokulturní nebo socioekonomické příčiny. První přístup bývá spojován s termínem „grievance“ neboli křivdy a chápe etnické křivdy

³⁶ *The Montevideo Convention on Rights and Duties of States* (1933), čl. 1.

³⁷ Rosůlek, Přemysl (2007): Národy, nacionalismus a teorie secese. In: Rosůlek, Přemysl a kol. *Politická filozofie. Aktuální problémy*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 65.

³⁸ Barša (1999), s. 74.

³⁹ Špičanová (2011), s. 36.

⁴⁰ Vaďura, Vladimír (2007): Teorie etnického konfliktu. In: Šmíd, Tomáš – Vaďura, Vladimír (eds.): *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 9–44.

⁴¹ Špičanová (2011), s. 41.

či „etnickou nenávist“ jako hlavní příčinu konfliktů. S vypuknutím konfliktu spojuje především diskriminaci etnické skupiny vládou nebo jiným etnikem, etnickou fragmentaci a kulturní odlišnosti, například jazykové, náboženské či kmenové. Mezi představitele modelu křivd patří například Ted R. Gurr, Monty G. Marshall nebo Tanja Ellingsenová.⁴²

Druhý přístup staví na socioekonomických faktorech a lze jej charakterizovat slovem „greed“ (ziskuchtivost). Mezi jeho představitele patří například James Fearon a David Laitin, kteří přicházejí s takzvaným modelem povstání (insurgency model). V něm hrají důležitou roli elity, které usilují o prosazení v první řadě ekonomických zájmů skrze povstání proti vládě. Svě skutečné zájmy ovšem maskují za zájmy etnické, aby získali co největší podporu. Je zřejmé, že tento model lze spojit s instrumentálním chápáním etnicity. Autoři zjišťují, že vypuknutí povstání je pravděpodobnější v ekonomicky nestabilních a slabých státech, ve kterých policie a armáda není dostatečně silná, aby zabránila vzpourám. Kriminální činnost v rámci konfliktu poskytuje vyšší výnosy než klasická práce a rebelové tak v chudých ekonomikách často nemají co ztratit. Fearon a Laitin kromě ekonomických podmínek poukazují i na demografické a geografické faktory. Riziko povstání je vyšší ve státech s vysokým počtem obyvatelstva, které se obtížně kontroluje. Umístění rebelů v těžko přístupné oblasti a existence diaspory také hraje významnou roli.⁴³

Další autoři v rámci druhého přístupu, Anke Hoeffler a Paul Collier, odborníci Světové banky, jsou známí pro svůj ekonometrický model, který zkoumá příčiny občanských válek. Za hlavní příčinu konfliktů považují povstalecké skupiny, kterým jde zejména o ekonomické zisky. Pravděpodobnost vypuknutí konfliktu se zvyšuje s rostoucím ziskem a proveditelností povstání a rebelové se postaví ústřední vládě, jen pokud to bude ekonomicky výhodné. Cílem rebelů totiž není konflikt vyhrát, ale především získat důležité zdroje země a ilegálně s nimi obchodovat. Boj o politickou moc představuje jen nástroj k ovládnutí ekonomických zdrojů.⁴⁴

Někteří autoři odmítají dichotomii greed-grievance a vysvětlují vypuknutí etnických konfliktů působením řady různých vlivů. Michael Brown vyzdvihuje jako zásadní faktory strukturální, politické, ekonomické a sociální, kulturně-percepční. Strukturální faktory zahrnují například slabé státy, vnitřní bezpečnostní problémy

⁴² Špičanová (2011), s. 53.

⁴³ Fearon, James D. – Laitin, David D. (2003): Ethnicity, Insurgency, and Civil War. *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 1, s. 75–90.

⁴⁴ Špičanová (2011), s. 55–57.

způsobené vznikem kriminálních skupin a etnickou geografii danou například mísením etnik. Mezi politické faktory může patřit míra demokratizace režimu, politika elit, která diskriminuje určité etnikum, či prosazování jedné národní ideologie. Do ekonomických a sociálních faktorů spadají sociální nerovnosti, válečná ekonomika nebo změny v sociální struktuře důsledkem ekonomického rozvoje. Kulturně-percepční faktory představují například předchozí válečná historie, kulturní diskriminace nebo demografické změny.⁴⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že etnické konflikty jsou relativně složitým fenoménem, u kterého lze těžko identifikovat primární příčinu. Navíc je jí málokdy jen etnická křivda, ale většinou zde hraje roli i politicko-ekonomická dimenze. Zda konflikt eskaluje do úplného násilí, nebo etnonárodní skupina zůstane jen u mírových prostředků, je výrazně ovlivněno reakcemi ústřední vlády. Heraclides dělí strategie vlády do dvou skupin: politiky „odmítnutí“ (denial) a „přijetí“ (acceptance). Politiky „odmítnutí“ neuznávají separatistickou skupinu jako výlučnou etnickou skupinu či národ, ani jako stranu konfliktu. Oproti tomu politiky „přijetí“ uznávají povstalice jako legitimního aktéra sporu a jako odlišnou etnickou skupinu, která má právo ovlivňovat své postavení ve státě. Politiky „odmítnutí“ mohou zahrnovat extrémní kroky jako je vyhnání ze země, populační transfery, podmanění, institucionální diskriminace (segregace) a asimilace s dominantní etnickou skupinou. Tyto taktiky by byly jen stěží přijaty opoziční stranou, a proto se jedná o jednostranné akty vlády, které musí být vynuceny. Do politik „přijetí“ Heraclides zařazuje integraci ve smyslu dobrovolného procesu oproti asimilaci, ochranu menšin, konsociační demokracii v unitárním systému, federalismus nebo rozšířenou autonomii, konfederaci nebo územní secesi se souhlasem centrální vlády.⁴⁶

Barša používá relativně podobnou klasifikaci metod regulace etnického konfliktu, tedy strategií centrální vlády, ale dospívá k trochu odlišným závěrům.⁴⁷ Obecně rozlišuje tři základní přístupy k regulaci konfliktů: realistický, distributivní a akomodační. Realistický přístup zdůrazňuje metodu vynucení a chápe vládu jako aktéra, který musí použít sílu k zastrašení protivníků a dosáhnout silové kontroly konfliktu. Barša tento přístup nepovažuje za vhodný, neboť neřeší podstatu konfliktu

⁴⁵ Brown, Michael E. (2001): The Causes of Internal Conflict: An Overview. In: Brown, Michael E. – Coté, Owen R. – Lynn-Jones, Sean M. – Miller, Steven E. (eds.): *Nationalism and Ethnic Conflict*. London: MIT Press, s. 5.

⁴⁶ Heraclides (1989), s. 198–199.

⁴⁷ Barša chápe termín „regulace“ jako zvládnání (management) a ukončení (termination) konfliktu.

a vrací jej zpět do latentní fáze, která může po čase opět eskalovat. Distributivní přístup navrhuje politický kompromis pomocí přerozdělení statků a zájmů, o které se soupeří. Nicméně předmětem etnických konfliktů jsou hlavně hodnoty a identity, které se těžko dají rozdělit, a proto Barša uvádí jako nejlepší přístup akomodační. Tento přístup totiž navrhuje kromě spravedlivé distribuce výhod především vzájemné uznání soupeřících skupin, které je pro vyřešení etnického konfliktu zásadní.⁴⁸

V návaznosti na tyto obecné přístupy Barša rozlišuje příklady negativního a pozitivního řešení etnického konfliktu. Je zajímavé, že secesi, oproti Heraclidovi, zařazuje mezi negativní řešení. Barša uvádí, že secesi zpravidla doprovází přesuny obyvatelstva, násilí a možné ignorování nově vzniklé menšiny na odtrženém území. Nepředstavuje proto zcela demokratickou variantu. Do negativních řešení dále zařazuje násilnou etnickou asimilaci nebo takzvané etnické čištění, kam patří vyhánění či zabíjení. Jako poslední příklad uvádí etnické panství, ve kterém je etnická skupina kontrolována a nemůže se plně účastnit veřejného života. Za etnické panství lze označit období apartheidu v Jižní Africe. Mezi pozitivní řešení konfliktu, která definuje jako akomodaci, zařazuje federalismus, konsociační demokracii a multikulturní integraci. Federalismus může poskytnout územně-správní autonomii, zatímco konsociační demokracie je vhodná pro kulturní skupiny v plurálních společnostech, protože zajistí společně sdílenou moc. Multikulturní integrace odpovídá potřebám diskriminovaných etnických menšin, které se neposunuly na úroveň národnosti a prosazují jen individuální občanská práva.⁴⁹

V obecné rovině řešení etnických konfliktů se mnoho autorů shoduje na potřebě překonání takzvaného bezpečnostního dilematu mezi etnickými skupinami. Vzájemná nedůvěra vzniká v první řadě díky nedostatku informací o záměrech aktérů sporu, nedůvěryhodnosti přijatých dohod a jejich různá interpretace, která často vede k jejich následnému porušení.⁵⁰ Donald Rothchild a David A. Lake stanovují pro nastolení důvěry následující kroky: demonstrace respektu, sdílení moci, volby, regionální autonomie a federalismus. Vzájemný respekt stran konfliktu je možné spojit s výše zmíněným akomodačním přístupem. Pro sdílení moci je nutné kromě vybudování reprezentativních vládních koalic, také podíl etnické minority ve státní správě a armádě. Volební systém by měl umožnit zahrnutí minorit v politickém rozhodování a regionální

⁴⁸ Barša (1999), s. 149–150.

⁴⁹ Barša (1999), s. 147–148.

⁵⁰ Špičanová (2011), s. 44.

autonomie a federalismus poskytne míru decentralizace nutnou pro posílení důvěry minorit.⁵¹

Oproti Rothchildovi a Lakovi zastává Chaim Kaufmann názor, že bezpečnostní dilema v etnickém konfliktu lze eliminovat jedině úplným oddělením soupeřících etnických skupin. Kvůli intenzivnímu násilí se etnická příslušnost stane klíčovým znakem odlišujícím jednotlivé skupiny a jádrem společenství. V této situaci jsou dokonce umírnění stoupenci považováni za nežádoucí a není možné změnit vzájemné chápání aktérů sporu potřebné pro společné soužití. Proto jej vyřeší pouze separace znesvářených etnik.⁵²

Můžeme konstatovat, že za vhodné řešení etnických separatistických konfliktů většina autorů považuje federalismus, autonomii a další politické systémy, které zohledňují zájmy menšin a umožňují jejich relativně efektivní soužití. V otázce secese, tedy odtržení území, už taková shoda nepanuje a autoři docházejí k zcela opačným názorům. Další část této práce se proto zaměří na hodnocení separatismu a jeho specifické odnože secese ze strany jak států a mezinárodního společenství, tak teoretiků. Nejprve bude poskytnut historický vývoj separatismu spolu s konceptem národů na sebeurčení, poté bude shrnut názor společenství na separatismus, argumenty proti a nakonec i teoretické podmínky pro uznání secese.

1.3 Separatismus

1.3.1 Vývoj práv národů na sebeurčení

Základní východisko pro separatismus představuje právo na sebeurčení národů, které patří k základním principům mezinárodního práva.⁵³ Jedná se ovšem o velice kontroverzní princip, který nemá jasné vymezení. Neexistuje totiž přesná definice „národa“ ani „sebeurčení“, a není proto jasné, kdo může toto právo uplatnit a k čemu jej přesně opravňuje – k autonomii nebo nezávislosti? Často se také dostává do rozporu s dalším principem mezinárodního práva – principem územní celistvosti. Mnoho národnostních menšin, které nesouhlasí s postavením své skupiny v rámci daného státu, se při svých požadavcích o vyšší samosprávu, nebo dokonce secesi, obracejí právě

⁵¹ Rothchild, Donald S. – Lake, David A. (1998): *Containing Fear: The Management of Transnational Ethnic Conflict*. In: Rothchild, Donald S. – Lake, David A. (eds.): *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation*. Princeton: Princeton University Press, s. 205–211.

⁵² Špičánová (2011), s. 61–62.

⁵³ Hannum, Hurst (1993): *Rethinking Self-determination*. *Virginia Journal of International Law*, Vol. 34, No. 1, s. 2.

na právo na sebeurčení.⁵⁴ Nicméně nejasné vymezení vedlo k různým interpretacím a zdánlivě proměnlivé aplikaci doktríny v průběhu času. V následující části proto bude nastíněn stručný historický vývoj uvedeného konceptu, tak jak jej vysvětluje Hurst Hannum, odborník na právo národů na sebeurčení.

Hannum rozdělil vývoj této doktríny do tří etap. První období trvá od 19. století do roku 1945 a je spojeno především s klasickými nacionalistickými hnutími z poloviny devatenáctého století. Zmíněná hnutí nevedla k rozpadům říší, ale naopak k budování národních států v západní Evropě jako bylo Německo nebo Itálie. Tyto národní státy však vznikly na základě největších etnik a menší skupiny byly časem podrobeny asimilaci ze strany silnějších sousedů. Právo na sebeurčení bylo v tomto období politickým principem, který měl uspokojit národní ambice a především podporovat mír. Nebyl chápán jako absolutní princip, který by byl aplikovatelný pro všechny národy usilující o svůj národní stát. Doktrína navíc vyžadovala, aby národ usilující o stát, splňoval jisté ekonomické a geografické podmínky – dostatečnou velikost a ekonomickou životaschopnost.⁵⁵

Tuto omezenou interpretaci převzal i Woodrow Wilson, prezident Spojených států, který bývá nejvíce spojován s právem národů. Hannum upozorňuje, že Wilson rozlišoval mezi „vnitřním“ a „vnějším“ chápáním sebeurčení. Vnitřní interpretace, představující práva lidí na určení vlastní formy vlády bez vnějšího zásahu, byla pro Wilsona důležitější než vnější aspekt zaměřující se na vznik nezávislých států. Nutno dodat, že Wilson se snažil prosadit, aby právo národů bylo součástí Paktu Společnosti národů, ale byl přehlasován. Hannum zdůrazňuje, že Wilsonovo chápání práva národů bylo zaměřeno zejména na vnitrostátní politiku státu s důrazem na ochranu práv menšin a nepředstavovalo absolutní princip.⁵⁶ Toto se odrazilo i v období po první světové válce, kdy separatismus zažíval v Evropě rozkvět a vznikla celá řada nových států, které se vyřadily z vícenárodních říší. Ne všem národům však bylo uznáno právo na stát a především menší skupiny, jako byli Kurdové nebo Baskové, tuto možnost ztratily. Nicméně ani nově vzniklé státy nebyly zformovány velice šťastně, což se prokázalo

⁵⁴ Cunningham, Kathleen (2013): Understanding strategic choice: The determinants of civil war and nonviolent campaign in self-determination disputes. *Journal of Peace Research*, Vol. 50, No. 3, s. 292.

⁵⁵ Carley, Patricia (1996): *Self-determination: Sovereignty, Territorial Integrity, and the Right to Secession*. Washington, DC: United States Institute of Peace, s. 3.

⁵⁶ Carley (1996), s. 3.

jejich pozdějším rozpadem v devadesátých letech. Uvedme například Československo nebo Jugoslávii.⁵⁷

Druhé období vývoje doktríny bylo zahájeno vznikem Organizace spojených národů (OSN), ve které se státy dohodly na neměnnosti státních hranic. Vznik státu pomocí separace tedy již nebyl možný. Přestože se objevovala stále nová separatistická hnutí, státy jim nevěnovaly příliš pozornosti, ačkoliv Charta OSN, oproti Paktu Společnosti národů, již obsahovala doktrínu práva na sebeurčení. Nicméně v tomto případě neměly na sebeurčení právo národy nebo skupiny, ale státy. V anglickém originálu je totiž použit výraz „self-determination of peoples“ a jak Hannum tvrdí, „peoples“ zde odkazuje na státy. Další významný dokument, který potvrzuje tuto tezi, je Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům (Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples). I ta stvrzuje, že sebeurčení se v období po druhé světové válce vztahuje jen na proces dekolonizace. Sebeurčení v tomto případě neznamenovalo právo všech národů na sebeurčení, ale právo všech kolonií na nezávislost. Navíc byla stále odporována secese a územní celistvost existujících států a koloniálních území zůstávala prioritou. Jedinou výraznou změnu oproti předchozímu období bylo, že se koncept sebeurčení stal absolutním právem.⁵⁸

Kromě států vzniklých v dekolonizačním procesu, které se navíc dělily podle vnitřních administrativních hranic, je za jediný případ secese v tomto období považováno oddělení Bangladéše od Pákistánu v roce 1971.⁵⁹ I tato separace je však ojedinělá, protože se jednalo o odtržení území, které se nacházelo až 1500 km od centra. Separatismus se objevoval především v euroasijských multietnických státech, ale pokusy o odtržení nebyly nikdy mezinárodně uznány (například Abcházie).⁶⁰ Po konci dekolonizace v sedmdesátých letech začala podle Hannuma třetí etapa vývoje práv národů, která trvá do současnosti. Je charakteristická snahou spojit dvě předchozí období, tedy sloučit etnická a kulturní práva menšin propagovaná Wilsonem spolu s územním absolutismem dekolonizace. To postupně vedlo k chápání sebeurčení jako práva na nezávislost pro všechny etnické a národní skupiny. Avšak tato populární interpretace nebyla přijata žádným státem ani mezinárodním právem.⁶¹

⁵⁷ Baar, Vladimír (2002): *Národy na prahu 21. století. Emancipace nebo nacionalismus?* Šenov u Ostravy: Tilia, s. 90.

⁵⁸ Carley (1996), s. 3–4.

⁵⁹ Separaci Eritreje od Etiopie Vladimír Baar chápe jako návrat k situaci před jejich sloučením v roce 1952.

⁶⁰ Baar (2002), s. 90.

⁶¹ Carley (1996), s. 4.

Tento postoj se nezměnil ani v devadesátých letech, kdy následovalo další bouřlivé období separatismu, a svět zaznamenal postupný rozpad tři federací – Československa, Jugoslávie a Sovětského svazu. V důsledku se počet států na mapě světa opět rozrostl o několik desítek. Ačkoliv byl zánik uvedených států způsoben lokálními separatistickými hnutími, mezinárodní společenství nakonec tento fakt uznalo jako úplný rozklad mnohonárodnostních federací. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že byly uznány jen státy, které představovaly právní subjekty zmíněných federací. Další oblasti, které usilovaly o nezávislost, ale právními subjekty nebyly (například Čechensko), mezinárodní uznání nezískaly.⁶² Souhrnně řečeno, právo národů na sebeurčení je považováno za ukončené spolu s dekolonizací a separatismus je chápán jako nežádoucí jev. Další část se proto pokusí objasnit, proč se státy separatismu tolik obávají.

1.3.2 Hodnocení separatismu

Jakákoliv forma separatismu je mezi státy považována za nepatřičnou nehledě na důvody, které k ní vedly. Státy se především obávají, že by se mezinárodně uznaná secese stala precedentem pro ostatní separatistická hnutí a vyvolalo by to mezinárodní chaos. Na světě existuje zhruba 8000 jazykových skupin, které jsou součástí přibližně 200 států. Pokud by každá etnická skupina mohla požadovat právo na sebeurčení, státní hranice po celém světě by musely být překresleny a počet států by zřetelně narostl. Avšak ani jednotlivá etnika nejsou v důsledku migrace homogenní a vytvořit vskutku národní státy by bez populačních transferů nebylo reálné.⁶³

Je obecně známo, že málokterý stát se dobrovolně vzdá části svého území, a tak separatismus často způsobuje násilné konflikty. Ty mohou přerůst v regionální konflikt, který ohrožuje stabilitu v daném regionu a může se rozrůst až v konflikt globální. Možné ohrožení mezinárodního míru vede proto státy k zásadnímu odmítání separatismu, ať už jsou jeho důvody jakékoliv.⁶⁴ Odborník na mezinárodní právo Lee C. Buchheit shrnul argumenty proti secesi a rozdělil je na právní a neprávní. Některé z právních důvodů jsou následující:

- mezinárodní právo je právo států, nikoliv skupin či jednotlivců; státy jsou subjekty mezinárodního práva a lidé (menšiny či většiny) jsou objekty tohoto práva

⁶² Baar (2002), s. 94–95.

⁶³ Rosůlek (2007), s. 72–73.

⁶⁴ Baar (2002), s. 96–97.

- takzvaný argument vzájemnosti – státy nemohou vyloučit jednu ze svých provincií, stejně tak se provincie nemůže sama odtrhnout⁶⁵

Nicméně tyto argumenty nejsou zcela nevyvratitelné a jako výjimku k druhému argumentu lze zmínit vyloučení Singapuru z Malajské federace. Za důležitější jsou proto považovány ne právní argumenty, které jsou:

- strach z otevření pomyslné Pandořiny skřínky a způsobení dominové reakce
- strach z nekonečného dělení, neboť málokterý stát je etnicky homogenní, a to se týká i samotných secesionistických území
- strach z možného dopadu práva na secesi na demokratický systém – menšina by tím získala možnost neustále vydírat vládu s hrozbou odtrhnutí, pokud nebudou uspokojena její přání
- vznik malých a nefunkčních států, které by byly závislé na mezinárodní pomoci
- uvěznění menšin v nově vzniklých státech
- oslabení mateřského státu v případě, že odtržené území je ekonomicky nebo strategicky důležité⁶⁶

Pochopitelně, že existují i opačné názory, které tvrdí, že pokud může být například souostroví Maledivy uznáno za stát, proč by jiné národy s větším obyvatelstvem a územím, lepšími ekonomickými podmínkami a vyhraněnou národní skupinou neměly mít stejné právo.⁶⁷ Tento argument ukazuje, že je potřeba zabývat se i podmínkami, za kterých je secese ospravedlnitelná. Nicméně na teoretické úrovni se badatelé začali secesí výrazněji zabývat až v důsledku bouřlivých změn ve východní Evropě v devadesátých letech, kdy došlo k formulování několika teorií, které vymezují okolnosti pro „legitimní“ secesi.⁶⁸

V podstatě lze teorie secese rozdělit do dvou základních skupin: „nápravné“ a primární. Teorie „nápravného“ práva považují secesi za opatření k nápravě útlatku. Secese je možná jen v případech systematického porušování lidských práv, genocidy či anexe suverénního území jiným státem. Mírnější „nápravné“ teorie považují za legální i další právní podmínky. Patří sem například situace, kdy mateřský stát se secesí souhlasí, jako tomu bylo při separaci Norska od Švédska v roce 1905. Další možností legální secese je ukotvení práva na secesi v ústavě, které existovalo v případě

⁶⁵ Heraclides (1991), s. 28.

⁶⁶ Heraclides (1991), s. 28.

⁶⁷ Wood (1981), s. 121.

⁶⁸ Rosůlek (2007), s. 73.

Etiopie v roce 1993, nebo porušování práv menšin, které bylo možné identifikovat v Čečensku. Naopak teorie primárního práva pojmají právo na secesi jako elementární bez požadavku, aby byla skupina diskriminována. Primární právo uznává právo na secesi dvěma typům skupin. Teorie askriptivních skupin přiznávají právo na secesi nacionalistickým skupinám, zatímco majoritní teorie se vztahují na všechny skupiny „přiměřené“ velikosti, které usilují o stát.⁶⁹

⁶⁹ Rosůlek (2007), s. 79–81.

2 Případové studie

Druhá kapitola se zaměří na zkoumané případové studie a poskytne stručnou charakteristiku Ačehu v Indonésii a Srí Lanky, která osvětlí jejich strukturální podmínky. Také bude popsán historický vývoj ozbrojených konfliktů v obou státech – práce se zabývá i předkoloniálním a koloniálním obdobím, protože je považuje za zásadní pro formování identit obou separatistických skupin. Pro lepší pochopení problematiky, v této části také propojují teoretické vymezení etnických konfliktů s nejdůležitějšími informacemi, jež se vážou na případové studie. Tyto souvislosti jsou potřebné pro pozdější analýzu zvolených faktorů.

2.1 Srí Lanka

2.1.1 Obecné informace

Srí Lanka (nebo Šrí Lanka) je ostrovní stát, který leží v jižní Asii na jih od Indického subkontinentu. Oficiálně Srílanská demokratická socialistická republika je známa také jako Cejlon, což byl oficiální název země do roku 1972. Od Indie ji dělí zhruba 30 km dlouhý pás korálových útesů a ostrůvků zvaný Adamův most a na jihu ji omývá Indický oceán. Ostrov se nachází na strategickém místě poblíž nejdůležitějších námořních cest Indického oceánu. Hlavním a zároveň největším městem je Kolombo na jihozápadě země a od roku 1982 má Srí Lanka také hlavní administrativní město Šrí Džajavardanapura Kotte (Sri Jayawardenapura, nebo jen Kotte). Rozloha země činí 65 610 km² a žije zde zhruba 20,3 mil. obyvatel (stav 2012).⁷⁰

Obyvatelstvo je velice pestré, co se týče etnických, jazykových a náboženských linií. Etnické složení obyvatelstva je následující: Sinhálci 74,9 %, srílanští Tamilové 11,2 % (tamilští starousedlíci), indiští Tamilové 4,2 % (potomci imigrantů z jižní Indie, kteří byli na ostrov přivezeni v 19. století britskými kolonizátory pro práci na čajových plantážích), Maurové 9,2 % (potomci muslimských obchodníků), tzv. Burgheři 0,2 % (potomci portugalských a holandských kolonizátorů), Malajci 0,2 % a ostatní 0,1 % (původní obyvatelé Veddové, Evropané) - (stav 2012).⁷¹ Náboženské rozdělení se

⁷⁰ Businessinfo.cz: *Souhrnná teritoriální informace Srí Lanka*. 30.9.2013. Dostupné na: (<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/sri-lanka.html>, 2014-03-27).

⁷¹ Department of Census and Statistics – Sri Lanka: *Census of Population and Housing – 2012*. Dostupné na: (<http://www.statistics.gov.lk/PopHouSat/CPH2012Visualization/htdocs/index.php?usecase=indicator&action=Map&indId=11#>, 2014-03-27).

v základě shoduje s etnickým štěpením: Sinhálci jsou převážně buddhisté, Tamilové hinduisté, Maurové a Malajci muslimové a Burgheři křesťané. Jazyková linie však zcela nepřekrývá náboženské a etnické dělení. Nejpočetnější skupina Sinhálců sice mluví sinhálsky, ale tamilštinu ovládají jak Tamilové, tak Maurové, kteří však za svůj charakteristický znak považují náboženství (islám).⁷²

Od padesátých let sužoval tropický ostrov dlouholetý ozbrojený konflikt mezi většinovými Sinhálci a menšinovými srílanskými Tamily, kteří žijí především na severu a východě ostrova. I přes tento konflikt a zásah vlnou tsunami v roce 2004 Srí Lanka zažívá relativně dobrý ekonomický růst především díky hluboké rekonstrukci země a ekonomickým reformám (v průměru 6,5 % za období 2008–2013). Hlavní ekonomická odvětví představují cestovní ruch, oděvní průmysl, pěstování rýže, čaje a dalších zemědělských produktů. Země se v zahraniční politice orientuje především na Indii a Čínu, která poskytuje zemi vysokou rozvojovou pomoc.⁷³ V rámci hodnocení Indexu lidského rozvoje (Human Development Index, HDI) dosahuje Srí Lanka nejvyšší hodnoty v regionu jižní Asie – 0.715 (92. ze 187 zemí, stav 2012).⁷⁴ Další údaje o zemi viz Příloha 1.

2.1.2 Historický vývoj konfliktu

Předky Sinhálců byly indoárijské kmeny ze severozápadu Indického subkontinentu, které osídlily ostrov v několika vlnách zhruba v 5. století př. n. l. Postupem času získaly převahu nad původním obyvatelstvem a rozšířily se po celém ostrově. Příchod tamilských přistěhovalců se datuje zhruba do 3. století př. n. l. a doprovázely je časté invaze z jižní Indie. Tamilská království vznikala především na severu a severovýchodě ostrova s výlučným osídlením poloostrova Jápané, zatímco sinhálská království se nacházela v centru a na jihu. Až do koloniálního období mezi nimi docházelo k válkám, které byly především dynastické a nevycházely z etnického dělení. V 15. století se na jihu vytvořilo Kandyjské království, které jediné vydrželo koloniální nájezdy na ostrov ze strany Portugalců v 16. století a Nizozemců

⁷² DeVotta, Neil (2009): The Liberation Tigers of Tamil Eelam and the Lost Quest for Separatism in Sri Lanka. *Asian Survey*, Vol. 49, No. 6, s. 1024–1025.

⁷³ Businessinfo.cz: *Souhrnná teritoriální informace Srí Lanka*. 30.9.2013. Dostupné na (<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/sri-lanka.html>, 2014-03-27).

⁷⁴ Index lidského rozvoje se snaží posoudit kvalitu lidského života za pomoci porovnání údajů o chudobě, gramotnosti, vzdělání, střední délky života, porodnosti a dalších faktorů, který vypracovává od roku 1990 United Nations Development Programme (UNDP).

UNDP in Sri Lanka: *About Sri Lanka*. Dostupné na: (<http://www.lk.undp.org/content/srilanka/en/home/countryinfo/>, 2014-03-27).

v 17. a 18. století. Království bylo nakonec poraženo Velkou Británií v roce 1815, kdy byl poprvé celý ostrov sjednocen pod britskou koloniální správou.⁷⁵

Britové oproti předchozím kolonizátorům výrazně ovlivnili podobu celého ostrova i jeho obyvatel. Zavedli plantážní hospodářství s monokulturou kávy a začali hojně dovážet Tamily z jižní Indie jako levnou pracovní sílu. Zpočátku se Sinhálci a původní Tamilové považovali za hlavní domorodé obyvatelstvo, jejichž nepřítelem byla britská koloniální vláda. Spory panovaly hlavně v otázkách náboženství a kast, přičemž Sinhálci se snažili bránit buddhismus oproti privilegovanému křesťanství. Nicméně Britové v rámci svého koloniálního modelu „divide et impera“⁷⁶ upřednostňovali kromě křesťanů také Tamily, kteří výrazně převažovali na univerzitách a na postech ve státní správě. Sinhálci na své znevýhodnění reagovali posilováním buddhismu, který spojovali se svým národem, neboť vnímali Srí Lanku jako buddhistický stát.⁷⁷ Etnicita tak pokryla náboženství a vznikl takzvaný „etnoreligiózní nacionalismus“, který byl ještě posílen britským rozdělením obyvatelstva podle „rasových“ příslušností, které měly vlastní zákony a zástupce. Tím byly zvýrazněny kulturní odlišnosti mezi jednotlivými skupinami, které se začaly vnímat v rámci etnických dimenzí.⁷⁸

Přechod ostrova k nezávislosti v roce 1948 proběhl oproti jiným britským koloniím bez konfliktů a předpokládalo se, že zemi čeká ekonomický růst a stabilita. Ta byla nicméně narušena rostoucím sinhálským nacionalismem, který chtěl napravit křivdy způsobené za britské kolonizace a prosadit svou dominanci. Tamilové samozřejmě měli zájem na zachování status quo. Vládnoucí stranou nezávislého státu se stala Sjednocená národní strana (United National Party, UNP), která v nově schváleném Zákoně o občanství neuznala občanství indickým Tamilům a velká část z nich následně zůstala bez občanských práv.⁷⁹ V roce 1952 se z UNP oddělila radikálnější skupina (Srílanská strana svobody, Sri Lanka Freedom Party, SLFP), která oproti UNP

⁷⁵ Bell-Fialkoff, Andrew (2003): *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh, s. 202–204.

⁷⁶ Strategie snažící se rozdělit existující struktury a udržet rozdělení na menší skupiny, které mohou být lépe ovládnuty.

⁷⁷ DeVotta, Neil (2004): *Blowback. Linguistic Nationalism, Institutional Decay, and Ethnic Conflict in Sri Lanka*. Stanford: Stanford University Press.

⁷⁸ Bell-Fialkoff (2003), s. 204–205.

⁷⁹ Vláda zavedla velmi přísná kritéria, která se podařilo splnit jen velmi malé části indických Tamilů. Mnoho Tamilů bylo také deportováno do Indie.

prosazovala sinhálský nacionalismus a nadřazenost buddhismu a její soupeření s UNP utvářelo další vývoj v zemi.⁸⁰

Zásadním byl rok 1956, kdy se slavilo 2500. výročí Buddhovy smrti a zároveň probíhaly volby, ve kterých se hlavním bodem stalo určení oficiálního jazyka země. Zatímco UNP propagovala rovnoprávné postavení sinhálštiny a tamilštiny, SLFP prosazovala sinhálštinu jako jediný úřední jazyk. V atmosféře buddhistických oslav se UNP ze strachu z volební prohry nakonec také odklonila od původního návrhu k heslu „Sinhala Only“ (jedině sinhálština), ale vítězství jí to nezaručilo. Vítězná strana SLFP spolu s novým premiérem Solomonem Bandáranájakou následně přijala zákon, známý jako Sinhala Only Act, který zavedl sinhálštinu jako jediný úřední jazyk. To vedlo k tamilským bouřím a růstu antagonismu mezi etnickými skupinami ve státě. V důsledku kontroverzního zákona začali Tamilové požadovat vznik autonomních oblastí v severní a východní provincii ostrova.⁸¹ Mechanismus voleb, který stavěl na zdůrazňování etnických rozdílů a etnické mobilizaci, se od té doby zakořenil do srílanského systému. Takzvané etnické triumfování (ethnic outbidding) stanovilo otázku postavení Tamilů jako základ soupeření sinhálských stran (UNP a SLFP), které usilovaly o získání většiny sinhálských hlasů. Tento systém bránil jakémukoliv zlepšení pozice Tamilů.⁸²

Dalším důsledkem sinhálského nacionalismu byla ústava z roku 1972, která udělila buddhismu nadřazený status. Zároveň byla zavedena politika, která výrazně zvýhodňovala Sinhálce při přijímání na vysoké školy. Tyto kroky snížily důvěru Tamilů ve vládu Srí Lanky a vedly k rostoucím nepokojům a násilnostem mezi Sinhálci a Tamily v letech 1958, 1961, 1974 a 1977. Nespokojenost Tamilů s vládní politikou způsobila jejich radikalizaci a formování několika ozbrojených skupin, z nichž nejznámější se stali Tygři osvobození tamilského Ílamu (Liberation Tigers of Tamil Eelam, LTTE). Ílam představuje tamilskou domovinu na severu a východě ostrově, kterou od starověku osidlovali Tamilové a o jejíž nezávislost LTTE usilovalo.⁸³

Nová ústava z roku 1978 sice mírně zlepšila pozici Tamilů tím, že uznala tamilštinu jako národní jazyk, ale na druhou stranu stvrdila unitární charakter země a zamítla tím jakékoliv možnosti na autonomii tamilských oblastí. Zároveň došlo

⁸⁰ Filipický, Jan (2003): Šrí Lanka (Cejlón). In: Filipický, Jan et al.: *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Praha: Lidové noviny, s. 308–311.

⁸¹ Filipický (2003), s. 313–321.

⁸² DeVotta, Neil (2000): Control Democracy, Institutional Decay, and the Quest for Eelam: Explaining Ethnic Conflict in Sri Lanka. *Pacific Affairs*. Vol. 73, No. 1, s. 59.

⁸³ Bell-Fialkoff (2003), s. 206; DeVotta (2000), s. 60–62.

k zásadní přeměně ústavního systému Srí Lanky na poloprezidentský systém s volebním systémem poměrného zastoupení a velice silnou pozicí prezidenta. V roce 1983 LTTE zaútočilo na vládní vojenskou jednotku a zabilo několik vojáků, což vyvolalo jedny z největších protitamilských pogromů. Během nich zemřelo několik set Tamilů, mnoho bylo zbito, mučeno a tisíce obývající oblasti na jihu byly vyhnány. Navíc se ukázalo, že policie násilí nijak nebránila a údajně je i podporovala.⁸⁴ V důsledku pogromů byla tamilská důvěra ve stát naprosto otřesena a naopak narostla podpora LTTE a vzniku tamilského státu.⁸⁵

Od té doby se oficiálně datovala občanská válka, jejímiž hlavními aktéry byly vláda a LTTE. LTTE využívalo guerillovou taktiku boje, ke které později přidalo i sebevražedné atentáty na sinhálské civilisty. V reakci na to Sinhálci napadali Tamily a jejich obydlí po celém ostrově. V konfliktu se navíc mísily i další militantní skupiny, které útočily na vládu, ale i na sebe navzájem. Významná byla také tajná podpora LTTE ze strany Indie, která byla vyvolána obavami z potenciálního separatismu několikamilionové tamilské populace v jižním indickém státu Tamil Nadu. S rostoucí intenzitou bojů Indie vyvíjela na vládu Srí Lanky nátlak, aby situaci vyřešila mírově, což nakonec vedlo k vyslání indických mírových sil na ostrov v roce 1987. Následně srílanská vláda uznala tamilštinu jako druhý oficiální jazyk a poskytla tamilským oblastem na severu limitovanou autonomii. Pro LTTE to však byly nedostatečné návrhy a začalo útočit i na indické jednotky, které se z ostrova postupně stáhly. Zájem Indie o srílanské Tamily naprosto upadl po té, co tamilští radikálové zavraždili indického premiéra Rádživa Gándhího v roce 1991.⁸⁶

Nutno dodat, že vládní ústupky vyvolaly rozhořčení v rámci sinhálské společnosti, ze které se vydělila silně radikální, protivládní a protitamilská skupina nazývaná Lidová osvobozenecská fronta (Janatha Vimukthi Peramuna, JVP), která útočila na všechny umírněné Sinhálce. V devadesátých letech válka dosáhla vysoké intenzity a obě strany konfliktu se dopouštěly brutálních útoků na civilistech. V roce 1995 proběhla mírová jednání mezi LTTE a nově zvolenou prezidentkou Chandrikou Kumaratungou, která však ztroskotala na neústupném postoji LTTE, a boje se znovu rozhořely. Je vhodné zmínit, že pozice LTTE se výrazně změnila po teroristických

⁸⁴ O připravenosti pogromů svědčí fakt, že útočníci měli k dispozici volební seznamy s přesnými adresami. Filipický (2003), s. 344.

⁸⁵ Minařík, David (2009): Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global Politics*. Dostupné na: (<http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka-%E2%80%93-konflikt-ideji-a-identit>, 2014-04-01).

⁸⁶ Bell-Fialkoff (2003), s. 206–207; Minařík (2009).

útocích 11. září 2001, které zhoršily její zahraniční podporu a možnost získávat finanční zdroje.⁸⁷

Nejslibnější jednání, podporována Norskou iniciativou, proběhla v roce 2002 pod vedením premiéra Wickremasingha. Bylo uzavřeno příměří a podepsáno Memorandum porozumění, ale jednání nakonec také selhalo a válka propukla nanovo. Jedním z problémů byly zejména extrémní separatistické požadavky LTTE, které vyžadovaly radikální rekonstrukci státu. Nicméně v důsledku výše zmíněné politiky triumfování nebyla vláda ochotná přistoupit na takové změny. Tento argument ukazuje, že ani po zasažení vlnou tsunami, nebyla vláda schopná se s LTTE shodnout na opatření pro poskytnutí humanitární pomoci v tamilských oblastech. V březnu 2004 se navíc od hlavního proudu LTTE odtrhl plukovník Karuna, který ovládal jednotky ve východní části ostrova, a připojil se k vládním ozbrojeným složkám. Tento rozkol způsobil výrazné vojenské oslabení LTTE a ohrozil jeho strategickou pozici na východě ostrova.⁸⁸

Po volbách v roce 2005 se do čela země dostal prezident Mahinda Rajapaksa, který naprosto odmítal státní reformu poskytující tamilskou autonomii. Jeho vláda upustila od politického řešení konfliktu a nastolila válečnou strategii usilující o vojenské poražení LTTE. Během bojů vláda přistoupila k tvrdým taktikám a docházelo k masovému porušování lidských práv. V květnu 2009 bylo LTTE oficiálně poraženo a zabit jeho vůdce Vellupillai Prabhakaran. Občanská válka měla na ostrov výrazný dopad, protože omezila jeho rozvoj a militarizovala společnost, ve které se na dlouhou dobu zakořenila etnická nenávisť. Odhaduje se, že mezi léty 1975–2002 zahynulo až 300 000 lidí a zhruba 1 mil. byl vnitřně přesídlen.⁸⁹

2.1.3 Etnická dimenze konfliktu

V konfliktu sehrály důležitou roli etnické identity hlavních aktérů, které se střetly při soupeření tamilského a sinhálského nacionalismu vedoucím k odlišným vnímáním obou skupin. Můžeme konstatovat, že jako odlišné etnické skupiny se vyprofilovaly již během starověku, kdy žily v oddělených královstvích nezávisle na sobě. Sinhálci nicméně považují svojí identitu za utiskovanou již od předkoloniální éry tamilských výbojů z jižní Indie. Tento pocit byl navíc umocněn blízkostí indického státu

⁸⁷ Během války opustilo zemi odhadem 800 000 až milion srílanských Tamilů, kteří v zahraničí zformovali silnou diasporu. Ta sehrála významnou roli při financování LTTE. DeVotta (2009), s. 1023.

⁸⁸ Uyangoda, Jayadeva (2007): *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*. Washington, DC: East-West Center, s. 67–68.

⁸⁹ DeVotta (2009), s. 1042–1047.

s 62milionovou tamilskou populací, díky které se Sinhálci vnímají jako menšina v rámci regionu. Jejich diskriminace byla posílena v době kolonialismu, především za britské nadvlády, a později za tamilského „terorismu“. Sinhálský národ, který neexistuje jinde na světě, usiluje o napravení těchto křivd a jako dominantní většina a původní obyvatelstvo na ostrově má právo prosadit svůj nacionalismus. Podle Sinhálců tvoří Tamilové jen menšinu a jejich požadavek na stát je nereálný. Oproti tomu tamilský nacionalismus považuje Tamily za národ rovnoprávný Sinhálcům se svým jazykem a historickým územím, které nebylo Sinhálci nikdy ovládnuto. Tamilské požadavky o autonomii a později nezávislost jen reagují na útlak ze strany Sinhálců. Pokud jim sinhálský stát nebyl schopen zaručit bezpečnost, mohou žádat o sebeurčení v rámci vlastního státu.⁹⁰

Zdá se tedy, že sinhálská skupina se měnila v etnonárodní skupinu v době britské kolonizace, kdy byly sepsány historické knihy interpretující sinhálskou minulost jako neustálý boj za ochranu sinhálské buddhistické identity. Tamilský nacionalismus se pak vyvinul v reakci na sinhálskou snahu prosadit svoji domnělou unikátní pozici.⁹¹ Co se týče příčin konfliktu, je možné u případu Srí Lanky identifikovat řadu různých faktorů. Například Sasanka Perera identifikuje jak kulturní faktory (jazyková otázka, etnická identita), tak ekonomicko-sociální faktory (přístup ke vzdělání, zaměstnanost) a otázku území.⁹² S ohledem na předmět této práce se jimi text nebude detailněji zabírat.

Reakce ústřední vlády na počáteční požadavky Tamilů lze po vzoru Heraclida s jistotou zařadit mezi politiky „odmítnutí“. Vláda neuznávala Tamily jako výlučnou etnickou skupinu a neposkytovala práva ani ostatním menšinám na ostrově. Snažila se prosadit sinhálský nacionalismus jako nadřazený a dokonce se částečně podílela na protitamilských pogromech. Tento neústupný postoj postupně vedl k tomu, že tamilští radikálové přestoupili k násilným prostředkům. V důsledku otevřeného etnického konfliktu bylo těžké překonat bezpečnostní dilema vytvořené mezi vládou a LTTE. V rámci mírových jednání vláda nevěřila LTTE, že odevzdá zbraně, a LTTE na druhou stranu nevěřilo vládě, že skutečně implementuje dohodnuté požadavky.

⁹⁰ Minařík (2009).

⁹¹ Perera, Sasanka (2001): *The Ethnic Conflict in Sri Lanka: A Historical and Sociopolitical Outline*. University of Colombo. Dostupné na: (http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2012/03/28/000333037_20120328010832/Rendered/PDF/677060WP00PUBL0io0political0Outline.pdf, 2014-04-01), s. 8.

⁹² Perera (2001).

V těchto podmínkách nebylo možné dojednat mírovou smlouvu, protože ani jedna strana sporu nevěřila té druhé, že smlouvu dodrží a nebude „podvádět“.

Secesi tamilských oblastí také nelze považovat za zcela vhodné řešení. Je nutné zdůraznit, že v tamilských oblastech se nachází výrazná muslimská menšina, která nesdílí tamilský zájem o nezávislost a naopak se bojí o svá menšinová práva.⁹³ Také lze předpokládat, že LTTE nemá plnou podporu celé tamilské populace na ostrově, i když není možné to nijak doložit. Je však nutné poukázat na skutečnost, že LTTE bylo silně autoritářskou organizací, která někdy terorizovala i vlastní obyvatelstvo a například verbovala ženy a děti do armády.⁹⁴

2.2 Ačeh, Indonésie

2.2.1 Obecné informace

Indonésie představuje největší souostroví zahrnující 17 508 ostrovů, které se nachází v jihovýchodní Asii na celkové rozloze 1,905 mil. km².⁹⁵ Pětí hlavními ostrovy jsou Sumatra, Jáva s hlavním městem Jakarta, Borneo (také Kalimantan), Sulawesi a Nová Guinea. Původem holandská kolonie získala nezávislost v roce 1945. S populací okolo 238 mil. lidí je to čtvrtý nejlidnatější stát světa, kde se také nachází nejvíce obyvatel vyznávajících islám. Obyvatelstvo je charakteristické vysokou náboženskou, etnickou a jazykovou heterogenitou, což dokládá fakt, že na souostroví existuje až 300 etnických skupin. Nejpočetnější etnika reprezentují Javánci (45 %), Sundánci (14 %), pobřežní Malajci (7,5 %), Maduřané (7,5 %), Balijsi a další. Oficiálním jazykem je indonéština (Bahasa Indonesia), která se vyvinula z malajštiny, a vedle ní se na souostroví používá ještě více jak 700 místních jazyků a dialektů. V náboženství výrazně převládá islám, ke kterému se hlásí zhruba 88 % obyvatelstva. Také je zde zastoupeno křesťanství (protestanti a katolíci) 10 % a hinduismus s buddhismem 2 %. I přes očividnou převahu islámu je Indonésie sekulárním státem, který zaručuje svobodu vyznání.⁹⁶

Indonésie klade důraz na těžební průmysl, protože se v zemi nachází rozsáhlé zásoby nerostných surovin, především ropy a zemního plynu. Je 19. největší ekonomikou světa a součástí skupiny G20, přesto má stále problémy s chudobou,

⁹³ Uyangoda (2007), s. 29.

⁹⁴ DeVotta (2009), s. 1031–1032.

⁹⁵ 1,812 mil. km² tvoří země a 93 mil. km² vodní plocha.

⁹⁶ Špičanová (2011), s. 65.

nezaměstnaností, korupcí a nedostatečnou infrastrukturou.⁹⁷ Je součástí řady mezinárodních organizací a nejvíce se angažuje v regionální organizaci Sdružení národů jihovýchodní Asie (Association of South East Asian Nations, ASEAN). Její Index lidského rozvoje výrazně stoupl od osmdesátých let a v roce 2012 dosáhl hodnoty 0,629, která je mírně pod průměrem 0,683 pro region východní Asie a Pacifiku (121. ze 187 zemí).⁹⁸

I přes národní motto „Jednota v rozdílnost“ se v Indonésii objevuje řada etnických skupin se separatistickými požadavky, jejichž práva byla utlačována za autoritářské vlády generála Suharta. Jednou z těchto skupin je právě provincie Ačeh na severozápadě ostrova Sumatra, která se nachází na severozápadě Malackého průlivu, významné dopravní tepny světového námořního obchodu.⁹⁹

Výjimečný případ indonéského separatismu představuje Východní Timor, kterému se podařilo získat nezávislost v roce 2002. Nachází se na východě ostrova Timor¹⁰⁰ v souostroví Malé Sundy a jeho odlišnost spočívá zejména v tom, že nikdy nebyl součástí holandských koloniálních držav. Byl pod kontrolou Portugalska, které jej drželo jako svou kolonii až do roku 1975. V té době se v důsledku indonéské snahy zemi destabilizovat rozhořelo násilí mezi místními politickými frakcemi, které vedlo k úniku portugalské správy a vyhlášení nezávislosti Východního Timoru. Prezident Suharto využil této krizové situace a ostrov vojensky obsadil, přičemž v červenci 1976 jej formálně začlenil do Indonésie. Pod tlakem Austrálie a Organizací spojených národů (OSN) bylo v zemi uspořádáno v roce 1999 referendum, ve kterém se většina obyvatel vyjádřila pro nezávislost.¹⁰¹ Další údaje o zemi viz Příloha 2.

2.2.2 Historický vývoj konfliktu

Vzhledem ke své strategické poloze byl Ačeh už ve starověku centrem obchodu a arabští obchodníci zde v 7. století rozšířili islám, který odtud pronikal do celé Indonésie. V 9. století se zde nacházel muslimský stát Perlak a později byla celá oblast sjednocena pod sultanátem (Aceh Darussalam), který odrážel útoky Portugalců v 16. a 17. století. Po rozdělení sfér vlivu v indonéském souostroví v 19. století získali Nizozemci britské državy na Sumatře a chtěli si podmanit i Ačeh. Během čtyřicetileté

⁹⁷ CIA World Factbook: *Indonesia*. Dostupné na: (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>, 2014-03-27).

⁹⁸ UNDP in Indonesia: *About Indonesia*. Dostupné na: (<http://hdr.undp.org/sites/default/files/Country-Profiles/IDN.pdf>, 2014-03-30).

⁹⁹ Špičánová (2011), s. 74–75

¹⁰⁰ Západní část ostrova byla pod holandskou koloniální správou a v roce 1945 se stala součástí Indonésie.

¹⁰¹ Špičánová (2011), s. 89–123.

války se jim sice podařilo ovládnout hlavní město, ale celé území Ačehu nikdy nedobyli. Po japonské okupaci za druhé světové války se Nizozemí snažilo obnovit svou vládu nad souostrovím. Během bojů za nezávislou Indonésii stál Ačeh plně na straně nacionalistů, kteří chtěli vytvořit jednotný indonéský národ, ale udržet přitom jeho multietnicitu a odlišnosti jednotlivých skupin. Ačežská identita by tak mohla být zachována v rámci autonomní provincie, jejíž zřízení bylo Ačehu přislíbeno za jeho výraznou pomoc v boji proti Nizozemcům.¹⁰²

Indonéská republika získala nezávislost v srpnu 1945 a její součástí se stal i Ačeh, kterému byl v roce 1947 přidělen status samostatné provincie. Nová indonéská vláda v čele s prezidentem Ahmedem Sukarnem však již v roce 1950 přestoupila na unitární uspořádání země a Ačeh tím ztratil svůj zvláštní status a byl včleněn do provincie Severní Sumatra. Vláda navíc přistoupila k centralizační politice, kterou považovala za vhodnější pro udržení národní jednoty, odmítla nadřazené postavení islámu a prosadila Indonésii jako sekulární stát. Tyto kroky oslabující mocenské postavení Ačehu byly považovány za nepřijatelné a navíc se neshodovaly s ačežským nacionalismem, který byl silně napojen na islám. Je potřeba zmínit, že Ačeh byl v první řadě ochotný připojit se k Indonésii právě proto, že nevnímal rozpor mezi svojí a indonéskou identitou, které měly sdílet islámský základ. Ačežské elity se následně připojily k hnutí Darul Islam, které prosazovalo ideu islámského státu. Toto hnutí vzniklo již v roce 1949 na západní Jávě a získalo podporu i v dalších indonéských provinciích. Protivládní povstání hnutí Darul Islam v Ačehu sice protestovalo proti ztrátě autonomie, ale usilovalo o vznik muslimského státu v rámci celé Indonésie.¹⁰³ Jinými slovy se nejednalo o etnonárodní hnutí.

Po krátkých bojích mezi Darul Islam a indonéskou armádou získal Ačeh v roce 1959 zpět status provincie spolu s omezenou autonomií vztahující se na náboženství, zvykové právo a vzdělání. S tímto kompromisem sice nesouhlasila část ačežské elity, ale po nastoupení generála Radena Suharta do čela země v roce 1966 nebyla autonomie stejně v praxi dodržována.¹⁰⁴ Suhartův autoritářský režim se zaměřil na centralizační a homogenizační politiku, posilování byrokratického aparátu a unifikaci indonéského národa. Jeho hospodářská politika navíc často diskriminovala regiony bohaté

¹⁰² Ačeh například poskytl osvobozeneckému hnutí finanční pomoc při koupi letadel. Špičanová (2011), s. 74–77.

¹⁰³ Špičanová (2011), s. 76–77, 81; Aspinall, Edward (2007): The Construction of Grievance. Natural Resources and Identity in a Separatist Conflict. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 51, No. 6, s. 958–959.

¹⁰⁴ Špičanová (2011), s. 145–146.

na nerostné suroviny, jimž se ze zisku vracely jen velmi malé částky. Podobně na tom byl i Ačeh, kde byly v roce 1971 objeveny zásoby ropy a zemního plynu. Odhaduje se, že z místních výnosů se do provincie vracelo zpět méně než 5 %.¹⁰⁵

V důsledku ekonomické exploatace a homogenizace vzniklo v roce 1976 Hnutí za svobodný Ačeh (Gerakan Aceh Merdeka, GAM), jehož vůdce Hasan di Tiro vyhlásil nezávislost Ačehu. Na rozdíl od hnutí Darul Islam usilovalo GAM o nezávislý stát a místo islámu kladlo důraz na etnickou identitu Ačežanů. Dále chtělo zabránit ekonomické exploataci Ačehu ze strany „javánských kolonialistů“. V první fázi svého působení (1976–1979) mělo GAM jen asi sto členů a nevelkou podporu ačežského obyvatelstva. Zaměřovalo se zejména na politické aktivity typu roznášení letáků a brzy bylo potlačeno indonéskými ozbrojenými složkami.¹⁰⁶

V osmdesátých letech sice docházelo v Ačehu díky těžbě ropy a zemního plynu k ekonomickému růstu, ale velká část obyvatelstva stále zůstávala pod hranicí chudoby. Nárůst přistěhovalců, korupce a znečištění zvyšovaly nespokojenost Ačežanů, kteří se stále více klonili na stranu GAM, jež v roce 1989 obnovilo svou činnost. Tentokrát mělo již výcvik a lepší financování a začalo organizovaně napadat vojenské objekty. Vláda na povstání reagovala vysláním dalších ozbrojených jednotek a vyhlášením „zón vojenské operace“ (daerah operasi militer, DOM) ve třech z pěti ačežských distriktů v roce 1990. Počáteční období DOM bylo charakteristické masovým porušováním lidských práv a brutálními represemi ze strany jak indonéské armády, tak hnutí GAM, které však nejvíce postihovaly běžné obyvatelstvo. Indonéské ozbrojené složky směly použít jakákoliv opatření pro potlačení GAM, jež označovaly za teroristy. Probíhala masová zatýkání a věznění bez nutnosti vyšetřování a mnoho údajných podporovatelů GAM bylo odvečeno do vojenských táborů. Mučení, znásilňování a fyzická likvidace představovaly běžné nástroje tvrdého postupu armády.¹⁰⁷ Nicméně i GAM útočilo na civilisty a zabíjelo vládní úředníky, politiky, křesťany či zaměstnance zahraničních firem. Jeho etnonacionální charakter v devadesátých letech eskaloval do formy agrese vůči Jávancům a všem cizincům, kteří ohrožovali identitu Ačehu. Období DOM sice trvalo až do roku 1998, ale armádě se podařilo eliminovat hnutí GAM během krátké doby a po roce 1991 byly již útoky GAM ojedinělé.¹⁰⁸

¹⁰⁵ McCulloch, Lesley (2005): *Greed: The silent force of the conflict in Aceh*. Melbourne: University of Deakin, s. 5.

¹⁰⁶ Špičanová (2011), s. 142, 146–147,

¹⁰⁷ Jen v letech 1989–1991 zemřelo při vojenských útocích zhruba 2 000 lidí.

¹⁰⁸ Špičanová (2011), s. 142, 149–151.

Po pádu Suhartova režimu v roce 1998 se sice jeho následník prezident Bacharuddin Habibie (1998–1999) obyvatelům Ačehu omluvil za represe armády, ale k vyšetřování zločinů nedošlo. Nespokojenost s centrální vládou a sociální pnutí způsobené ekonomickou krizí v jihovýchodní Asii vedlo k nárůstu příznivců GAM a myšlenky nezávislého státu. Také k tomu přispěly události ve Východním Timoru a referendum z roku 1999, které přiměly Ačežany k hledání podobného řešení. V letech 1999–2001 došlo k opětovnému obnovení guerillového boje, které usilovalo především o možnost uspořádání referenda v Ačehu. Nový prezident Abdurrahman Wahid (1999 až 2001) reagoval na boje zahájením mírových jednání s GAM v květnu 2000, která skončila uzavřením dohody o příměří a poskytnutí humanitární pomoci provincii. Pro vládu představovalo jednání choulostivé téma, které by mohlo povzbudit další separatistické skupiny v Indonésii k podobným krokům.¹⁰⁹ Deklarovala proto, že stále neuznává legitimitu GAM. Po jednání se však znovu rozhořelo násilí, během kterého indonéské armádní složky útočily i na politické protesty a brutalita opět narostla.¹¹⁰

V roce 2002 se jednání opakovala pod vedením nové prezidentky Megawati Sukarnoputri (dcera prvního prezidenta Sukarna), která zastávala vůči separatistům přísnější stanovisko. V této době byla také schválena zvláštní autonomie Ačehu uznávající jeho kulturní odlišnost spolu se zavedením přímé volby regionální vlády, zavedení prvků islámského práva a ponechání 80 % zisků z těžby ropy a zemního plynu na dobu osmi let. Přesto po vyjednávání znovu vypuklo násilí, na které vláda reagovala rozsáhlou vojenskou operací a vysláním 50 000 vojáků do provincie. Bylo vyhlášeno stanné právo a zákaz vstupu cizinců. Tento zásah byl svou brutalitou podobný období DOM z devadesátých let a získal si přívlastek „DOM 2“. Rozdílem však byl velký počet vnitřně přesídlených osob a uprchlíků.¹¹¹

K zlomovému bodu došlo až díky vlně tsunami, která výrazně zasáhla Ačeh v prosinci 2004. Potřeba humanitární pomoci donutila obě strany znovu vyjednávat, ale tentokrát byli aktéři schopni se dohodnout a uzavřít mírovou smlouvu Memorandum porozumění (Memorandum of Understanding) v srpnu 2005, která ukončila dlouholetý konflikt.¹¹² Důležitou změnou byla ochota GAM slevit ze svých požadavků o nezávislost a ústupek vlády k rozšíření autonomie. Ačeh tak získal vysoké pravomoci

¹⁰⁹ Například Západní Papua nebo Jižní Moluky.

¹¹⁰ Špičánová (2011), s. 151–154.

¹¹¹ Špičánová (2011), s. 154–156.

¹¹² V jednáních působil jako mediátor bývalý finský prezident Martti Ahtisaari, který získal v roce 2008 Nobelovu cenu míru za své úspěchy při řešení mezinárodních konfliktů.

pro regionální orgány, možnost vzniku regionálních stran nebo používání vlastních symbolů. Na dodržení smlouvy dohlížela mise složená z pozorovatelů z EU a ASEAN – Aceh Monitoring Mission (ANM).¹¹³ Nyní je situace v provincii stabilizovaná a poslední volby proběhly přes menší nepokoje a sváry mezi bývalými členy GAM v dubnu 2012. V současnosti se kritizuje zejména absence vyšetření válečných zločinů a porušování lidských práv v době konfliktu.¹¹⁴

2.2.3 Etnická dimenze konfliktu

Lze konstatovat, že Ačeh si vybudoval silnou kolektivní identitu ještě předtím, než se stal součástí Indonésie, především díky společné historii, bohatým obchodním kontaktům, vyznání islámu a úspěšnému boji proti kolonizátorům. Během bojů za nezávislost Indonésie však byla ačežská identita multietnická, neboť Ačežané tvoří 80 % obyvatelstva a zbytek představují Jávanci a domorodé skupiny. Její pojetí identity tak bylo slučitelné s původními představami indonéských nacionalistů. Ani protesty hnutí Darul Islam nelze považovat za etnonacionální, neboť zdůrazňovalo roli islámu a vůbec nepoukazovalo na etnickou identitu Ačežanů. Etnonacionální charakter byl rozvinut až v sedmdesátých letech rétorikou GAM, které se zdůrazňováním etnické identity snažilo získat podporu obyvatelstva. GAM poukazovalo na „zradu“ vlády, která nikdy efektivně neimplementovala zvláštní status udělený provincii v roce 1959. Po selhání Darul Islam podle GAM neexistovala jiná možnost, která by respektovala ačežskou speciální identitu, než vznik samostatné státu.¹¹⁵

Řada autorů vnímá konflikt v Ačehu jako konflikt o přírodní zdroje, ve kterém byla jednou z příčin ekonomická exploatace provincie. Poukazují na fakt, že hnutí GAM bylo zformováno ve stejné době, kdy byla objevena naleziště zemního plynu. GAM ve svých prohlášeních především kritizovalo, jak indonéská vláda přebírá všechny místní zisky, a jeho základna se nacházela v distriktu, kde byl koncentrován hlavní průmysl.¹¹⁶ Lesley McCulloch v tomto ohledu poukazuje na indonéskou armádu, která výrazně profitovala z nelegální těžby, obchodu s drogami a dalších aktivit

¹¹³ Špičanová (2011), s. 157–158.

¹¹⁴ Amnesty International (2013): *Indonesia: Time to face the past: Justice for past abuses in Indonesia's Aceh province*. London: Amnesty International.

¹¹⁵ Aspinall (2007), s. 961.

¹¹⁶ Kell, Tim (1995): *The roots of the Acehnese rebellion 1989–1992*. Ithaca, NY: Cornell Modern Indonesia Project; Schulze, Kirsten E. (2004): *The Free Aceh Movement (GAM): Anatomy of a separatist organization*. Washington, DC: East-West Center.

v oblasti.¹¹⁷ Naopak Aspinall zdůrazňuje konstrukci zvláštní identity Ačehu v rámci diskursu o dlouhodobé diskriminaci provincie ze strany Indonésie. Za důležitý faktor považuje, že byla tato identita interpretována etnickými aktivisty (v tomto případě GAM) místním obyvatelům.¹¹⁸ Lze konstatovat, že stejně jako u příčin konfliktu na Srí Lance i v Ačehu hrály roli kulturní i socioekonomické faktory.

Co se týče reakce vlády, nelze je jednoznačně zařadit mezi politiky „přijetí“ nebo „odmítnutí“. Vláda na jednu stranu formálně uznala speciální status Ačehu (1959), ale v rámci Suhartovy silně centralizační politiky mu nedovolila podílet se na rozhodování a stále určovala zásadní kroky. Nicméně je nutné zdůraznit, že oproti Srí Lance, kde Tamilové stáli proti nacionalismu většinové skupiny státu (Sinhálcům), byl Ačeh konfrontován indonéským nacionalismem, který je ve své podstatě multietnický. Přestože aktivisté GAM často poukazovali na javánský kolonialismus, indonéský nacionalismus nebyl otevřeně spojován s Jávanci, kteří navíc nezahrnují ani polovinu všech obyvatel. Je potřeba zmínit, že GAM nemělo podporu v celé provincii a například městská populace nevnímala neslučitelnost mezi ačežskou a indonéskou identitou.¹¹⁹

Bezpečnostní dilema sehrálo důležitou roli i v Ačehu, kde obyvatelstvo ztratilo důvěru vůči vládě na základě neuskutečněné slíbené autonomie. Dlouhodobé represe indonéských ozbrojených složek navíc snižovaly ochotu GAM k odzbrojení, které bylo potřebné pro mírové ukončení konfliktu. Tyto obtíže komplikovaly uzavření mírové smlouvy a vedly k neúspěchům prvních jednání. Co se týče možnosti secese Ačehu, nepovažují ji za příliš reálnou. Lze předpokládat, že indonéská vláda by k tomu nikdy nepřistoupila, neboť by to ohrozilo její územní integritu a mohlo vést k až k rozpadu země. Přestože již věnovala nezávislost Východnímu Timoru, vláda otevřeně uvedla, že se jednalo o výjimečný případ, který nelze srovnávat s ostatními provinciemi.¹²⁰

¹¹⁷ Armáda monopolizovala místní výrobu, těžbu, transport a zpracování některých přírodních zdrojů. Jak soudí někteří autoři, armáda měla zájem na umělém prodlužování konfliktu vzhledem k ziskům, které získávala. McCulloch (2005), s. 12.

¹¹⁸ Aspinall (2007), s. 968.

¹¹⁹ Aspinall, Edward (2005): *Aceh/Indonesia: Conflict Analysis and Options for Systemic Conflict Transformation*. Berghof Foundation for Peace Support, s. 3.

¹²⁰ Jak bylo výše uvedeno, Východní Timor nikdy nebyl součástí holandských koloniálních držav, ale portugalských a byl násilně anektován Indonésií v roce 1975. Austrálie tlačila na indonéskou vládu, aby konflikt urovnala a nezávislost byla také výrazně podporována OSN. Walter (2009), s. 158.

3 Komparativní analýza

Následující kapitola komparuje zkoumané případové studie a hledá faktory vysvětlující odlišné ukončení konfliktů. Vychází přitom z konceptu budování reputace Barbary Walter, který určuje, jestli se ústřední vláda rozhodne se separatistickým hnutím na svém území bojovat nebo vyjednávat, popřípadě mu i poskytnout požadovanou autonomii. Jak již bylo uvedeno v úvodu, koncept se v komparovaných konfliktech nepotvrdil a na analýze faktorů, které Walter používá ve své studii, se práce pokusí vysvětlit, proč uvedená teorie nefungovala. Konkrétně byly vybrány následující faktory: potencionální separatistické skupiny, hodnota separatistického území, podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území, rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou, politický systém a míra centralizace/federalizace. Následující podkapitoly se vždy zabývají jedním faktorem. Je poskytnuta jeho analýza v každé zemi a nechybí zhodnocení jeho vlivu na průběh a výsledek konfliktu. Následně jsou porovnány poznatky v obou zemích mezi sebou a ověřeny stanovené hypotézy.

3.1 Potencionální separatistické skupiny

První faktor se soustředí na budoucí vyzyvatele, kteří by mohli vládu konfrontovat se separatistickými požadavky. Tento faktor slouží jako základní východisko teorie budování reputace. Walter předpokládá, že pokud se ve státě nachází více potencionálních separatistických skupin, bude mít ústřední vláda motivaci budovat si tvrdou reputaci a odstrašit tyto skupiny od protestů, než pokud by čelila jen jedné skupině. Faktor se zaměřuje nejen na počet těchto skupin, ale i jejich podíl na celkovém území a obyvatelstvu. Vedle toho bere také v potaz hodnotu jejich území.¹²¹ Lze předpokládat, že separatistické skupiny obývající velká území s ekonomickou či strategickou hodnotou budou pro vládu představovat větší motivaci než menší skupiny žijící na malém území bez vyšší hodnoty. V následujících částech jsou proto představeni potencionální vyzyvatelé na Srí Lance a v Indonésii.

3.1.1 Potencionální separatistické skupiny na Srí Lance

Kromě Sinhálců a srílanských Tamilů se na ostrově nacházely v době konfliktu ještě etnické skupiny Maurů (8 %), indických Tamilů (5,5 %) a méně jak 1 % Burgherů,

¹²¹ Pro hodnotu území budou použita stejná kritéria a rozdělení jako jsou uvedena v dalším faktoru týkající se území, o které se v zkoumaných konfliktech bojuje, tj. ekonomická, strategická a psychologická hodnota.

Malajců a Veddů (stav 2001).¹²² Maurská populace čítá zhruba 1,3 mil., tedy 8 % obyvatelstva Srí Lanky.¹²³ Maurové ovládají tamilštinu a bývali proto tamilskou elitou zařazováni do etnické skupiny Tamilů (Tamil-speaking people). Nicméně Maurové sami se vnímají jako specifická etnická skupina na základě svého náboženství islámu a označují se za muslimy. Přestože jsou rozptýleni téměř po celém ostrově, asi jedna třetina muslimů se nachází na severu a východě ostrova v Tamilském Ílamu. Právě soužití tamilských a muslimských komunit v těchto oblastech bylo výrazně narušeno válkou a muslimští civilisté se stali častým předmětem útoků tamilských ozbrojených skupin, zejména LTTE. V roce 1990 LTTE dokonce násilím vyhnalo téměř všechny muslimy ze severu a také muslimové na východě byli často masakrováni. Muslimská komunita se proto cítila být ohrožena tamilských hnutím za nezávislost a požadovala regionální autonomii vlastních oblastí. Jejich požadavky však nebyly nikdy brány zcela v potaz. Muslimové sice nikdy nepřistoupili k prosazování svých zájmů násilnou cestou a hrozba ozbrojeného islámského hnutí se zdá být nereálná, ale pro konečné politické vyřešení situace na Srí Lance by neměla být jejich role opomenuta.¹²⁴

Indičtí Tamilové mají populaci okolo 1,1 mil., tedy zhruba 5,5 % obyvatel Srí Lanky a většina obývá čajové plantáže v horských vnitrozemských oblastech. Poté, co přišli o občanství v roce 1948 a značná část přesídlila do Indie, získal zbytek volební právo až v roce 2003. Skupina stále čelí politické a ekonomické diskriminaci a ve srovnání se zbytkem země má velmi nízkou gramotnost a příjmy. Přestože indičtí Tamilové nepodporovali tamilské hnutí za nezávislost, během války se často stávali oběťmi sinhálských útoků. Přes menší nepokoje nepředstavují zásadní hrozbu pro stát a hlavním faktorem přispívajícím k jejich potenciálním separatistickým tendencím je jejich diskriminace.¹²⁵ Další etnické skupiny (Malajci, Burgheři a Veddové) tvoří velmi malou část obyvatelstva a bojují především za zachování své odlišné kultury.

Z předešlého vyplývá, že za potencionální separatistické skupiny na Srí Lance lze považovat indické Tamily a Muslimy, ale pravděpodobnost jejich protivládních protestů je velmi nízká. Muslimové mají relativně svobodné postavení ve státě a nemají

¹²² DeVotta (2009), s. 1024.

¹²³ Tyto údaje nejsou zcela přesné, neboť sčítání v roce 2001 neproběhlo v severních a východních oblastech kontrolovaných LTTE.

¹²⁴ International Crisis Group (2007): *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*. Asia Report No. 134. Dostupné na: (http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/sri-lanka/134_sri_lanka_s_muslims_caught_in_the_crossfire, 2014-04-07), s. i–ii.

¹²⁵ Minorities at Risk Project (2006): *Assessment for Indian Tamils in Sri Lanka*. Dostupné na: (<http://www.cidcm.umd.edu/mar/assessment.asp?groupId=78001>, 2014-04-07).

zásadní důvody k protestům. Požadavky o autonomii se sice objevovaly, ale neměly širokou podporu všech muslimů, a i jejich realizovatelnost nebyla vysoká. Muslimové mají sice největší koncentraci ve východních oblastech, ale i zde jsou komunity roztroušeny a vznik jedné autonomní oblasti by byl těžko proveditelný.¹²⁶ U indických Tamilů se pak objevují především snahy o zlepšení pracovních podmínek a vzdělávacích příležitostí. Kromě toho, že obě skupiny představují malou část celkové populace (zhruba 13,5 %), nebylo možné zjistit jejich podíl na území kvůli jejich geografickému rozptýlení po ostrově. Stejně tak nebylo možné určit hodnotu jejich území. Jedině území indických Tamilů, kde se nachází čajové plantáže, lze přisoudit mírnou ekonomickou hodnotu.

3.1.2 Potencionální separatistické skupiny v Indonésii

Indonésie patří se svou heterogenní populací k nejpestřejším státům světa a existence zhruba 300 etnických skupin tento fakt jen potvrzuje. Přestože se u všech těchto skupin neprojevovaly separatistické tendence, indonéská vnitřní stabilita byla výrazně ohrožena po pádu Suhartova autoritářského režimu v roce 1998. Uvolnění etnického cítění, které bylo tvrdě potlačováno Suhartovou politikou, spolu s asijskou ekonomickou krizí skutečně postavilo Indonésii na pokraj dezintegrace a dokonce se objevovaly názory, že by se souostroví mohlo stát takzvanou „asijskou Jugoslávií“.¹²⁷

Indonésie dodnes čelí dvěma typům hrozeb: takzvanému vertikálnímu (separatistickému) a horizontálnímu (komunitnímu) konfliktu.¹²⁸ Separatistické požadavky se kromě Ačehu a Východního Timoru nejvíce projevovaly v Západní Papui, západní části ostrova Nová Guinea.¹²⁹ Jejích 3,6 mil. obyvatel představuje 1,5 % indonéské populace a zabírá území 420 540 km², zhruba 22 % celkové plochy Indonésie.¹³⁰ Západní Papua je bohatá na nerostné zdroje a vlastní zásoby ropy,

¹²⁶ International Crisis Group (2007): *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*. Asia Report No. 134. Dostupné na: (http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/sri-lanka/134_sri_lanka_s_muslims_caught_in_the_crossfire, 2014-04-07), s. 26–27.

¹²⁷ Huxley, Tim (2007): *Non-traditional Threats and the Stability of the Indonesian Political System*. 2nd Berlin Conference on Asian Security. Berlin. 4.-5.10.2007, s. 3–4.

¹²⁸ Smith, Anthony L. (2010): *Indonesia. Letting Go to Hold On*. In: Wirsing, Robert – Ahrari, Mohammed E. (eds.): *Fixing fractured nations: the challenge of ethnic separatism in the Asia-Pacific*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 15.

¹²⁹ Tato část ostrova bývá nazývána mnoha různými jmény. Indonéská vláda ji původně nazvala Západní Irian a později Irian Jaya. Původní obyvatelé používají název Západní Papua, který je aplikován i v této práci.

¹³⁰ Statistics Indonesia: *Population of Indonesia by Province 1971, 1980, 1990, 1995, 2000 and 2010*.

Dostupné na: (http://www.bps.go.id/eng/tab_sub/view.php?kat=1&tabel=1&daftar=1&id_subyek=12¬ab=1, 2014-04-08).

zemního plynu, minerálů a jedny z největší zlatých dolů na světě. Region usiluje o nezávislost od roku 1963, kdy byl nedobrovolně připojen k Indonésii.¹³¹ Stejně jako v Ačehu zde indonéská armáda výrazně porušovala lidská práva a i když získala Západní Papua v roce 2001 vyšší autonomii, armáda ji odmítla plně implementovat. Zatímco část Papuánců kompromisní autonomii přijala, někteří stále usilují o nezávislost a kritizují především javánskou migraci na ostrov, která výrazně zvýšila počet muslimů oproti původnímu obyvatelstvu, jež vyznává křesťanství.¹³²

Separatistické požadavky reagující na ekonomickou exploataci ze strany vlády se objevily i u dvou dalších provincií bohatých na nerostné zdroje – Riau a Východní Kalimantan. Provincie Riau na ostrově Sumatra se rozkládá na ploše 339 625 km² (18 % celkové rozlohy země), na které žije heterogenní populace čítající 5,5 mil (2,3 % indonéské populace).¹³³ Východní Kalimantan zabírá území 245 237 km² (13 % celkové rozlohy) na ostrově Borneo a je také charakteristický heterogenním obyvatelstvem (3,5 mil. – 1,5 % indonéské populace).¹³⁴ Obě provincie mají bohaté zásoby ropy a v rámci svých protestů usilovaly především o větší kontrolu nad svými nerostnými zdroji a získání většího podílu z místních zisků. Kvůli vysoké heterogenitě obyvatel a fragmentaci hnutí se však protesty nikdy nevyvinuly v organizované ozbrojené hnutí.¹³⁵

Jižní Moluky pak představují region, ve kterém se separatistický konflikt postupem času přelil v komunitní. V roce 1950 převážně křesťanské ostrovy Jižní Moluky (Ambon, Buru, Ceram) vyhlásily samostatnou Republiku Jižní Moluky

¹³¹ V době vzniku nezávislé Indonésie byla Západní Papua stále pod kontrolou Nizozemí, které jí chtělo udělit nezávislost. Sukarno však usiloval o její připojení k Indonésii a pod hrozbou vojenské invaze se nakonec Nizozemí území vzdalo. V rámci dohody New York Agreement (1962) měla Indonésie povinnost uspořádat na ostrově referendum o jeho budoucnosti. Nicméně v rámci tzv. „Act of Free Choice“ (1969) byla vybrána jen skupinka Papuánců, kteří museli otevřeně hlasovat pod násilnými hrozbami.

¹³² Minorities at Risk Project (2006): *Assessment for Papuans in Indonesia*. Dostupné na: (<http://www.cidcm.umd.edu/mar/assessment.asp?groupId=85005>, 2014-04-08).

Transmigrační politika indonéské války (transmigrasi) měla zmírnit přelidnění na ostrově Jáva a zalidnit vzdálené ostrovy. Nejvíce osob (až 8 mil.) bylo přesídleno v období 1969–1994 a transmigrasi byla praktikována až do roku 2000. V rámci programu byli javánští imigranti zvýhodňováni oproti původní populaci, což vedlo k dlouhodobým konfliktům. Špičánová (2011), s. 84.

¹³³ V roce 2004 se od provincie oddělily ostrovy Riau, které vytvořily samostatnou provincii s rozlohou 252 601 km².

¹³⁴ Statistics Indonesia: *Population of Indonesia by Province 1971, 1980, 1990, 1995, 2000 and 2010*.

Dostupné na:

(http://www.bps.go.id/eng/tab_sub/view.php?kat=1&label=1&daftar=1&id_subyek=12¬ab=1, 2014-04-08).

V roce 2012 se od Východního Kalimantanu vydělila nová provincie Severní Kalimantan. Zmíněné údaje však platí pro Východní Kalimantan v době konfliktu, tedy před vznikem nové provincie.

¹³⁵ Aspinall (2007), s. 965–967.

(Republik Maluku Selatan). Jejich populace byla okolo 1,5 mi. obyvatel (0,6 % celkové populace) a rozkládaly se na ploše 46 914 km² (2,5 % celkové rozlohy). Je vhodné zmínit, že ostrovy nejsou ekonomicky bohaté a ani se nestaly předmětem diskriminační vládní politiky. Jejich separatistické požadavky reagovaly především na přechod Indonésie k unitárnímu zřízení a ztrátu výsadního postavení těchto ostrovů z koloniálních dob.¹³⁶ Povstání však bylo v šedesátých letech vojensky potlačeno. V letech 1999–2001 v důsledku kontroverzní transmigrační politiky vzrostly v Ambonu útoky na muslimské imigranty, které se postupně rozhořely v boje mezi muslimy a křesťany.¹³⁷

Podobné násilí mezi etnickými či náboženskými komunitami vznikalo především v důsledku bojů o moc mezi místními elitami v různých částech Indonésie a mělo závažné důsledky jak pro dané provincie, tak pro stabilitu celé země. K vážným střetům došlo zejména v přístavu Poso na ostrově Sulawesi (1998–2001), Západním Kalimantanu (1997, 1999–2001), Severních Molukách (1998–2001) a Centrálním Kalimantanu (2001). Ke komunálním i separatistickým konfliktů dále přispívají islámská politická hnutí, která prosazují zavedení práva Šaría.¹³⁸

Souhrnně řečeno se v zemi nachází mnoho potencionálních separatistických hnutí, mezi které můžeme zařadit Západní Papuu, Riau, Východní Kalimantan a Jižní Moluky. Dohromady sice představují malou část indonéské populace (5,5 %), ale zabírají přes polovinu celkového území (55 %). Kromě Jižních Moluk se jedná o regiony s vysokou ekonomickou hodnotou a Riau má vzhledem ke své poloze poblíž Malackého průlivu a Singapuru také vysokou strategickou hodnotu. Nutno dodat, že Západní Papua má pro vládu nízkou psychologickou hodnotu, neboť byla v době vzniku Indonésie autonomní a k připojení došlo až v šedesátých letech. Kromě uvedených separatistických požadavků ohrožuje soudržnost země také násilí mezi komunitami, které je patrné dodnes.¹³⁹

¹³⁶ Ambon měl privilegované postavení za nizozemské koloniální správy, neboť se na něm nacházelo hlavní město Nizozemské východní Indie. Obyvatelé Ambonu byli vzděláváni v nizozemštině a zastávali klíčové role ve správě a armádě. Walter (2009), s. 142–143.

¹³⁷ Smith (2010), s. 17.

¹³⁸ Huxley (2007), s. 4; Smith (2010), s. 17.

¹³⁹ The Fund for Peace (2012): *Country Profile: Indonesia*. Dostupné na: (<http://fundforpeace.org/global/states/ccppr12id-countryprofile-indonesia-08e.pdf>, 2014-04-09), s. 4.

3.1.3 Srovnání potencionálních separatistických skupin na Srí Lance a v Indonésii

Z předchozí podkapitoly vyplývá, že v Indonésii bylo oproti Srí Lance mnohem více potencionálních separatistických skupin. Na Srí Lance by mohly proti vládě povstat jen dvě menší skupiny (muslimové a indičtí Tamilové) a i tato hrozba byla minimální. Oproti tomu Indonésii na konci devadesátých let hrozila celková dezintegrace země a řada regionů, jež byly uvedeny výše, měla separatistické tendence. Na základě konceptu budování reputace by proto Indonésie měla větší důvod potlačit hnutí GAM v Ačehu, aby odradila ostatní separatistické skupiny od podobných rebelií. Naopak Srí Lanka, která žádným dalším separatistickým hrozbám nečelila, neměla mít potřebu budovat si tvrdou reputaci a spíše se měla snažit konflikt s LTTE urovnat. Nicméně v praxi se tato teorie nepotvrdila.

Je zajímavé, že budování reputace bylo v Indonésii skutečně patrné během autoritářských režimů Sukarna a Suharta, kteří proti jakémukoliv odporu proti vládě rázně zakročili. Po jejich pádu se však politika změnila a Východní Timor získal možnost referenda, které vedlo až k jeho nezávislosti. Poté byla Ačehu po dlouhých bojích udělena vyšší samospráva. Ke změně postojů vlády mohl vést konec autoritářského režimu a postupná demokratizace Indonésie. Další možností mohlo být, že si vláda uvědomila neefektivnost centralizační politiky, která jednotnost země spíše podlamovala. Aby zabránila další secesi, raději poskytla Ačehu autonomii. Lze tedy konstatovat, že faktor potencionálních separatistických skupin odlišené ukončení zkoumaných případů nevysvětlil.

3.2 Hodnota separatistického území

Na rozdíl od předchozího aspektu, který se zabýval budoucími hrozbami, se následující faktory soustředí na současný konflikt a jeho parametry. Druhý ukazatel konkrétně posuzuje ekonomickou, strategickou a psychologickou hodnotu území, které si nárokuje separatistická skupina (v tomto případě GAM a LTTE) a o jehož nezávislost usiluje. Ekonomická hodnota území bude určena podle toho, zda se na území nachází bohaté nerostné suroviny a jak území přispívá do příjmů státu. Strategickou hodnotu nabude území, na kterém se nachází například vojenská základna, významný přístav nebo strategický hraniční bod. Psychologická hodnota bude posuzována podle toho, jak dlouho separatistická skupina na daném území pobývá a zda byla někdy v historii autonomní vůči centrální vládě. Walter se domnívá, že území bude mít pro vládu menší

psychologickou hodnotu, pokud již bylo autonomní a skupina zde žije dlouhodobě. Faktor bude dosahovat nízké, střední a vysoké hodnoty. Pokud bude mít separatistické území vysokou hodnotu ve zmíněných kategoriích, je možné předpokládat, že vláda bude více ochotná za něj bojovat. Práce se bude snažit ověřit následující hypotézu.

- Hypotéza 1: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud má území obývané danou minoritou vysokou ekonomickou, strategickou nebo psychologickou hodnotu.

3.2.1 Hodnota separatistického území LTTE

Separatistická skupina LTTE usilovala o nezávislost území Tamilského Ílamu, do kterého spadají severní a východní provincie země. Konkrétně se jedná o tyto distrikty: (východ) Amparai, Batticaloa, Trincomalee, (sever) Jaffna, Kilinochchi, Mannar, Mullaitivu, Vavuniya. Nicméně je potřeba zdůraznit, že LTTE nedokázala dlouhodobě kontrolovat celou tuto oblast. Například v roce 2004 plně ovládala jen dva distrikty Kilinochchi a Mullaitivu a dohromady kontrolovala jen 62 % území severní provincie a 28 % území východní provincie. Zbytek byl pod kontrolou vlády (viz Příloha 1 Obrázek 2).¹⁴⁰

Severní a východní provincie představují ekonomicky slabší regiony, které mají jedny z nejnižších podílů na HDP státu: severní provincie okolo 3 % a východní 5 % podílu na HDP v letech 1990–2005. Jedná se o převážně agrární ekonomiky, které se významně podílely na produkci potravin, hospodářských zvířat a ryb a díky přebytku je dokonce rozvážely do zbytku země. V důsledku války však zemědělská výroba výrazně poklesla a jen pěstování tabáku dokázalo převýšit předválečné hodnoty. Hlavní plodinou na východě ostrova je rýže, která před válkou tvořila jednu třetinu celkové výroby země. Obě provincie jsou pak největšími pěstiteli cibule, která představovala až dvě třetiny srílanské produkce. Na pobřeží severní provincie hraje důležitou roli rybolov, který byl v rámci zemědělství nejvíce zasažen válkou. V době prosperity však místní rybářská oblast vlastnila až dvě třetiny celkového rybího úlovku ostrova.¹⁴¹

Oblast Tamilského Ílamu patří mezi jedny z nejméně industrializovaných regionů na Srí Lance, přičemž severní provincie má nejmenší sektor průmyslu mezi všemi provinciemi. Provincie mají nedostatečnou infrastrukturu a nejnižší hustotu silniční sítě v zemi. Zde je nutné zmínit, že k úpadku tamilských oblastí výrazně

¹⁴⁰ Sarvanathan, Muttukrishna (2007): *Economy of the Conflict Region Sri Lanka: From Embargo to Repression*. Washington, DC: East-West Center, s. 4.

¹⁴¹ Sarvanathan (2007), s. 14–22.

přispělo vládní embargo uvalené na území v letech 1990–2001, které se vztahovalo jak na vojenské, tak spotřební výrobky. Dalším negativním faktorem bylo ilegální vybírání daní ze strany LTTE.¹⁴² Celkově nemá Srí Lanka mnoho nerostných surovin a na separatistickém území se nachází zdroje vápence a monazitové písky.¹⁴³

Co se týče strategické hodnoty území, hraje důležitou roli přístav Triconmalee a spojení s Indií skrze takzvaný Adamův most.¹⁴⁴ Z historického hlediska Tamilové osidlovali tyto oblasti již od 3. století př. n. l. (asi 200 let po sinhálském příchodu) a jejich osídlení lze tedy považovat za dlouhodobé. Nicméně je třeba zdůraznit, že obě skupiny využívají interpretaci historie k posílení „velikosti“ svého národa a ve svých mýtech soupeří o to, která skupina se na ostrově nacházela déle.¹⁴⁵ Kromě různých válek se sinhálským královstvím bylo tamilské království na severu ostrova nezávislé až do britské koloniální vlády v 18. století. Od té doby jsou obě skupiny součástí jednoho státu až do současnosti. Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že území Tamilského Ílamu má nízkou ekonomickou hodnotu. Vzhledem k malé velikosti ostrova má území střední strategickou hodnotu, neboť by v případě jejího odtržení vláda přišla o značnou část pobřeží a důležitých přístavů. V důsledku sinhálského nacionalismu, který vyzdvihuje ohroženost Sinhálců a interpretuje ostrov jako jejich jedinou domovinu, bych přiřadila separatistickému území vysokou psychologickou hodnotu z pohledu sinhálské vlády.

3.2.2 Hodnota separatistického území GAM

Hnutí GAM usilovalo o nezávislost celé provincie Ačeh. Přes počáteční nezdary, kdy mělo hnutí jen asi sto členů a nedostatek financí, se postupně rozrostlo v organizovanou skupinu, která na konci devadesátých let kontrolovala údajně až 80 % ačežské provincie.¹⁴⁶ Tato oblast má bohaté nerostné suroviny a dobrou zpracovatelskou a zemědělskou výkonnost. V roce 1971 byly v arunské oblasti (Arun fields) objeveny velké zásoby zkapalněného zemního plynu, které se staly pro Indonésii důležitým přírodním zdrojem. V provincii se dále nachází ropa, zlato, stříbro, železná

¹⁴² Sarvananthan (2007), s. 3, 22–29.

¹⁴³ Natural Resources, Energy and Science Authority of Sri Lanka (1991): *Natural resources of Sri Lanka: conditions and trends : a report*. Education Center: Keells Business Systems, s. 181.

¹⁴⁴ Řetěz korálových mělčín táhnoucí se mezi ostrovem Manar u severozápadního pobřeží Srí Lanky a ostrovem Raméšvarám u severovýchodního pobřeží Indie.

¹⁴⁵ Perera (2001), s. 6.

¹⁴⁶ Ross, Michal L. (2005): Resources and Rebellion in Aceh, Indonesia. In: Collier, Paul – Sambanis, Nicholas (eds.): *Understanding Civil War: Evidence and Analysis, Volume 2: Europe, Central Asia, and other regions*. Washington, DC: The World Bank, s. 47.

ruda, měď a cín, které významně přispívají do indonéského vývozu.¹⁴⁷ Faktem je, že v osmdesátých letech se ačežská ropa a zemní plyn podílely na 30 % celkového vývozu.¹⁴⁸

Území je také charakteristické úrodnou půdou a hojně se zde pěstuje rýže, kukuřice, ořechy, sladké brambory, palmový olej, káva nebo kakao. Ačeh má dále velké zásoby stavebního dříví a prosperující příbřežní rybolov. V průběhu osmdesátých let Ačeh přispíval 11 % do indonéských příjmů. Je však potřeba si uvědomit, že většina místních zisků plynula do státního rozpočtu, z něž se do provincie vracelo jen velmi málo. Následkem vládní diskriminační politiky žila pod hranicí chudoby více jak polovina obyvatel Ačehu ještě v roce 2003.¹⁴⁹

Provincie má významnou strategickou polohu, neboť prakticky kontroluje vstup do Malacké úžiny, jedné z nejdůležitějších světových námořních tras, kudy propluje až čtvrtina světové ropy, dvě třetiny zkapalněného zemní plynu a třetinu ostatního obchodu.¹⁵⁰ Ještě před vznikem konfliktu byla v Ačehu zřízena stálá vojenská základna, která měla chránit ropná a plynová naleziště. Vzhledem k tomu, že indonéské ozbrojené složky čerpaly relativně málo financí ze státní pokladny, získávaly další prostředky z nelegální těžby či obchodu s drogami. Postupem času tak dominovaly téměř veškeré komerční činnosti v provincii a zhruba 70 % svých prostředků získávaly z legálních i nelegálních aktivit.¹⁵¹

Z historického hlediska byl Ačeh osídlen už v 7. století a pozdější sultanát si dokázal udržet nezávislost i v době koloniálních nájezdů. Představoval nejtvrďší vzdor vůči Nizozemcům, kteří jeho území nikdy zcela neovládli. Přestože mu byla indonéskými nacionalisty přislíbena autonomie, po nástupu generála Suharta nebyla prakticky implementována. Až v důsledku ozbrojeného hnutí byla Ačehu poskytnuta zvláštní autonomie v roce 2002, která byla finálně rozšířena v roce 2005.

Z předešlého vyplývá, že má separatistické území GAM pro indonéskou vládu vysokou ekonomickou a strategickou hodnotu. Důležitost Ačehu byla zásadní i pro armádu, která měla ve státě významné postavení a z Ačehu čerpala značné ekonomické zisky. Dále bych mu přiřadila střední psychologickou hodnotu, protože se skupina

¹⁴⁷ Špičanová (2011), s. 137.

¹⁴⁸ Aspinall (2007), s. 954.

¹⁴⁹ McCulloch (2003), s. 3; Wennmann, Achim – Krause, Jana (2009): *Resource Wealth, Autonomy, and Peace in Aceh*. Geneva: The Centre on Conflict, Development and Peacebuilding, s. 6.

¹⁵⁰ Kingsbury, Damien (2006): *Peace in Aceh: A Personal Account of the Helsinki Peace Process*. Jakarta: Equinox Publishing, s. 6.

¹⁵¹ Aspinall (2005), s. 10.

na území nachází již dlouhodobě. Faktem je, že Ačeh vstoupil do Indonésie dobrovolně a významně se také podílel na protikoloniálních bojích, čímž stvrdil svojí sounáležitost se souostrovím. Hodnotu však nelze považovat za nízkou, neboť v době existence Indonéské republiky nebyla provincie až do zahájení mírových jednání v roce 2002 autonomní.

3.2.3 Srovnání hodnoty separatistického území GAM a LTTE

Dalo by se předpokládat, že má Ačeh celkově větší význam pro Indonésii než území Tamilského Ílamu pro Srí Lanku, vzhledem k tomu, že dosahuje vysoké hodnoty ve dvou oblastech (ekonomické a strategické). Oproti tomu území Tamilského Ílamu má jen nízkou ekonomickou a střední strategickou hodnotu. Lze se však domnívat, že v případě Srí Lanky hraje roli právě vysoká psychologická hodnota, která převážila ty ostatní. Jak soudí někteří autoři, obyvatelé ostrovů, jejichž hranice jsou jasně vymezeny mořem, mají tendenci si vytvářet úzký patriotistický vztah ke svému území a požadují, aby představovalo jednotnou politickou entitu, jako tomu bylo například i v Irsku.¹⁵² Můžeme konstatovat, že zvolená hypotéza se potvrdila v případě separatistického území LTTE, za které byla vláda ochotná dlouhodobě bojovat kvůli jeho vysoké psychologické hodnotě. Naopak v Ačehu se hypotéza nepotvrdila, neboť vláda přistoupila k urovnání konfliktu s GAM i přes vysokou ekonomickou a strategickou hodnotu území. Lze tedy shrnout, že hodnota separatistického území nevysvětlila odlišné ukončení zkoumaných případových studií.

3.3 Podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území státu

Třetí faktor se zaměřuje na podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území státu. Lze předpokládat, že zájem vlády bojovat se separatistickou skupinou bude záležet i na tom, jak velkou část obyvatelstva povstanci tvoří a jak velké území by vláda v případě secese ztratila. Vybraná hypotéza v tomto případě zní:

- Hypotéza 2: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím menší část celkového obyvatelstva a území separatistická skupina tvoří.

¹⁵² Kearney, Robert N. (1987): Territorial Elements of Tamil Separatism in Sri Lanka. *Pacific Affairs*, Vol. 60, No. 4, s. 568–569.

3.3.1 Podíl separatistické skupiny na Srí Lance

Území severní a východní provincie, o jehož nezávislost LTTE bojuje, má rozlohou 18 640km², která tvoří 28 % celkového území ostrova. V roce 2004 zde žilo 2,64 mil. lidí, kteří reprezentovali 14 % celkové populace Srí Lanky (19,44 mil.). Ve východní provincii konkrétně žilo 1,54 mil. lidí a západní provincie měla populaci okolo 1,1 mil. Rozdělení obyvatelstva v rámci jednotlivých distriktů je znázorněno v tabulce 1. Je nutné zmínit, že z distriktů Jaffna a Mannar LTTE v roce 1990 násilně vyhnalo téměř veškeré muslimské obyvatelstvo. Před touto událostí tvořili v Jaffně Tamilové 88 %, muslimové 10 % a Sinhálci 2 %. V Mannaru bylo pak jen 70 % Tamilů, 25 % muslimů a 5 % Sinhálců. Většina Tamilů zde vyznávala křesťanství a Mannar představuje jediný distrikt na Srí Lance, kde převažuje křesťanství.¹⁵³

Tabulka 1: Rozložení populace v severovýchodní oblasti, 2004

	Celková populace	Podíl Tamilů	Podíl muslimů	Podíl Sinhálců
Východní provincie	1 540 000			
Ampara	613 000	19 %	42 %	39 %
Batticaloa	544 000	74 %	24 %	2 % (spolu s Burghery)
Trincomalee	383 000	32 %	36 %	32 %
Severní provincie	1 103 000			
Jaffna	596 000	99 %		
Kilinochchi	143 000	100 %		
Mannar	97 000	85 %	12 %	3 %
Mullaitivu	125 000	95 %		
Vavuniya	142 000	75 %	7 %	18 %

Zdroj: Sarvananthan (2007), s. 4.¹⁵⁴

Tabulka 1 ukazuje, že Tamilové tvoří většinu obyvatelstva ve východní provincii, kde nereprezentují ani polovinu populace v distriktech Ampara a Trincomalee. To je dáno tím, že se v severovýchodním regionu nachází značná část Sinhálců a muslimů, kteří však byli nemilosrdně vyhnáni LTTE. Celkově však separatistická skupina zabírá téměř jednu třetinu území a jednu šestinu obyvatelstva ostrova.

¹⁵³ Sarvananthan (2007), s. 4.

¹⁵⁴ Údaje pro severní provincie jsou odhady minulých trendů, neboť zde poslední sčítání proběhlo v roce 1981.

3.3.2 Podíl separatistické skupiny na Indonésii

Ačeh má populaci okolo 4,2 mil. a tvoří jen 2 % indonéského obyvatelstva. Provincie se rozkládá na ploše 55 390 km², která zabírá jen 3 % celkové rozlohy indonéského souostroví.¹⁵⁵ Téměř 98 % obyvatel Ačehu vyznává islám, který má oproti zbytku Indonésie výrazně ortodoxní podobu. Etnická skladba Ačehu je však pluralitní a kromě Ačežanů, kteří tvoří 80 % obyvatelstva, se zde nachází také Javánci (7 %), Číňané, Arabové a sedm odlišných domorodých skupin. Skupiny Gayo, Alas, Kluet Aneuk, Jamee, Tamiang, Singkil a Puloe žijí převážně v horských oblastech a některé stále zachovávají prvky animismu.¹⁵⁶ Je zřejmé, že Ačeh reprezentuje jen velmi malou část indonéské populace a území.

3.3.3 Srovnání podílu separatistické skupiny na Srí Lance a Indonésii

Z předchozích podkapitol vyplývá, že Ačeh reprezentuje výrazně menší část celkové populace a území Indonésie než Tamilský Ílam na Srí Lance. Formulovaná hypotéza byla v případě tohoto faktoru verifikována, neboť předvídala mírové urovnání konfliktu u skupin, které tvoří malou část státu. To se potvrdilo u Ačehu, kterému byla poskytnuta vyšší autonomie a konflikt tak byl mírově ukončen. Naopak podíl separatistického území LTTE na Srí Lance je relativně vysoký a zabírá téměř jednu třetinu ostrova. Lze předpokládat, že tento faktor mohl snížit ochotu srílanské vlády přiznat tamilským oblastem autonomii a může tak vysvětlit odlišné ukončení zkoumaných konfliktů.

3.4 Rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou

Čtvrtý faktor se soustředí na vojenskou rovnováhu moci mezi bojujícími aktéry, respektive separatistickou skupinou a vládou. K zhodnocení jejich vojenské síly je použito více aspektů. Kapacita státu je posouzena na základě vojenských výdajů a velikosti armády. Kapacita separatistické skupiny je vyhodnocena podle odhadů vojenské síly, způsobu organizace a disciplíny bojových jednotek. Na tomto místě je vhodné zdůraznit, že nejsou známy přesné počty členů separatistických skupin a dostupné jsou jen odhady, které se liší zdroj od zdroje. Samotné skupiny často svůj počet uměle zvětšují, aby zvýšily svojí popularitu, a vlády naopak uvádějí menší

¹⁵⁵ Aspinall (2007), s. 3.

¹⁵⁶ Špičánová (2011), s. 74–75.

odhady ve snaze snížit význam separatistů. Dostupné odhady však poslouží k ilustraci velikosti separatistických skupin.

Důležitým aspektem je také koncentrace skupiny, neboť geograficky koncentrovaná skupina dokáže lépe mobilizovat své jednotky. Posledním indikátorem pro ohodnocení síly separatistů je geografie jejich území a především existence hornatého terénu, který zvýhodňuje partyzánský boj. Walter předpokládá, že vojensky silná vláda nebude chtít se separatisty vyjednávat a využije své převahy k jejich potlačení. Pokud by však byla moc vyrovnaná, bude vláda více ochotná přistoupit na požadavky separatistů.¹⁵⁷ Z těchto předpokladů vychází následující hypotéza.

- Hypotéza 3: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím je moc separatistické skupiny a vlády vyváženější.

3.4.1 Rovnováha moci mezi LTTE a vládou

LTTE se postupně vyvinulo ve vyspělou ozbrojenou organizaci, která měla na vrcholu svých sil až 25 000 příslušníků.¹⁵⁸ Její centralizovaná organizační struktura se podobala konvenční armádě a zahrnovala dokonce funkční námořní jednotky (Sea Tigers), vzdušné jednotky (Air Tigers) a teroristickou jednotku (Black Tigers).¹⁵⁹ Armáda byla dobře vycvičena a vyzbrojena děly, letouny i helikoptéry. LTTE kladlo důraz na disciplínu svých vojáků, kteří byli vycvičeni ke střídmosti, alkoholové abstinenci a naprosté oddanosti vzniku Tamilského Ílamu. Někteří členové dokonce s sebou nosili kyanidové kapsle, které měli požit při možném zajetí srílanskou armádou.¹⁶⁰

Jak již bylo uvedeno výše, Tamilové jsou koncentrováni především na severu, kde dosahují většiny, a tvoří také menší část na východě ostrova. Jejich geografickou koncentraci v severní provincii lze považovat za vhodnou pro mobilizaci. Nicméně jejich rozdělení na severní a východní část posílilo nevraživost obou křídel a postupem času vedlo k odtržení východní části plukovníkem Karunou. Tento rozkol výrazně přispěl ke konečné porážce LTTE v roce 2009. Co se týká geografie území, velkou část severní provincie (oblast Vanni) a část poloostrova Jápané pokrývá džungle, která

¹⁵⁷ Walter (2006), s. 315.

¹⁵⁸ Odhady počtu vojáků LTTE se pohybují mezi 10 000 a 25 000. Srovnej Kingsbury (2007), s. 100; Fair, Christine C. (2004): *Urban Battle Fields in South Asia: Lessons Learned from Sri Lanka, India, and Pakistan*. Santa Monica: RAND, s. 24.

¹⁵⁹ Fair (2004), s. 11.

¹⁶⁰ DeVotta (2009), s. 1023, 1029.

usnadňovala guerillový boj LTTE.¹⁶¹ Tamilští tygři mimo jiné prokázali schopnost vést efektivní konvenční boj a dokázali zřetelně zasáhnout i srílanské ozbrojené složky.¹⁶² Kromě vojenské síly LTTE vybuďovalo i rozsáhlou civilní správu nad oblastmi, které kontrolovalo. Tato správa zahrnovala například policejní složky, soudní systém, vybírání daní nebo hraniční kontroly a podle některých autorů bylo LTTE schopné řídit de facto nezávislý stát.¹⁶³

Na druhou stranu armáda Srí Lanky měla větší počet vojáků a lepší armádní vybavení, ke kterému jí přispěly například Čína nebo Indie. Zatímco na počátku konfliktu v roce 1987 měla armáda 40 000 mužů, v roce 2009 již dosahovala 150 000 členů, především díky rozsáhlé reformě z roku 2006.¹⁶⁴ Vojenské výdaje také v průběhu války postupně rostly. Zatímco v roce 1988 čítaly 475 mil. amerických dolarů, v roce 1998 vzrostly na 1 390 mil. a v roce 2009 dosahovaly až 1 794 mil.¹⁶⁵ I přes tyto výhody nedokázala armáda v konvenčních bojích LTTE porazit a trpěla řadou nedostatků. Nebyla schopná efektivně koordinovat všechny své jednotky a nedokázala se přizpůsobit operační taktice LTTE, které střídalo krátké útoky s obdobími klidu. Armáda se však vždy mylně domnívala, že konec útoků znamená konec hrozby. Navíc se jí nepodařilo infiltrovat se do struktury LTTE a řada jejích taktik selhala natolik, že ze svých ozbrojených složek udělala pro LTTE nové cíle.¹⁶⁶

Situace se však zcela obrátila v roce 2006 s nástupem prezidenta Rajapaksa, který usiloval o vojenskou porážku LTTE bez ohledu na ekonomické náklady nebo lidské oběti. Armáda získala v boji proti LTTE prakticky volnou ruku, neomezené zdroje a politické krytí, díky kterému fungovala v prostředí naprosté beztrestnosti. V podstatě již nerozlišovala mezi vojáky LTTE a civilisty a bombardovala oblasti, které byly původně stanoveny jako neválečné. Mnoho Tamilů v této době „zmizelo“

¹⁶¹ Fair (2004), s. 1.

¹⁶² Počty zabíjených srílanských vojáků způsobených střety s LTTE často odpovídaly bojům mezi konvenčními armádami. Například v Mullaitivu (1996) padlo 1 200 příslušníků armády Srí Lanky a v Killinochchi (1998) bylo 1 700 mrtvých. DeVotta (2009), s. 1031.

¹⁶³ Nadarajah, Suthaharan – Srisankandarajah, Dhananjayan (2005): Liberation struggle or terrorism? The politics of naming the LTTE. *Third World Quarterly*, Vol. 26, No. 1, s. 89.

Uyangoda však poukazuje na limity „tamilského státu“ a nazývá jej spíše formou duální moci, ve které například veřejné služby (dodávky elektřiny nebo zdravotnické služby) byly stále zajišťovány státem. Uyangoda (2007), s. 41.

¹⁶⁴ Library of Congress Country Studies (1988): *Sri Lanka, The Army*. Dostupné na: ([http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+l0165\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+l0165))), 2014-04-14).

House of Commons Library (2009): *War and Peace in Sri Lanka*, Research Paper 09/51, 5 June 2009, s. 46. Dostupné na: (<http://www.parliament.uk/business/publications/research/briefing-papers/RP09-51/war-and-peace-in-sri-lanka>), 2014-04-12).

¹⁶⁵ SIPRI: *Military Expenditure Database*. Dostupné na: (http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database), 2014-04-12).

¹⁶⁶ Fair (2004), s. 12–13.

a nepovolení vstupu mezinárodních pozorovatelů na bojiště potvrzuje, že docházelo k masivnímu porušování lidských práv. Díky kombinaci jednorázových útoků na pozice LTTE a rozsáhlého bombardování se armádě nakonec podařilo LTTE po třech letech zcela porazit.¹⁶⁷

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat, že byla rovnováha vojenské moci mezi LTTE a vládou relativně vyvážená s ohledem na asymetričnost separatistických konfliktů. I přes svou početní převahu a technologickou vybavenost nebyla armáda dlouhodobě schopná separatisty porazit. Naopak LTTE se dokázalo vyvinout v organizovanou ozbrojenou skupinu, která efektivně kombinovala partyzánský boj s teroristickými útoky a dokázala výrazně konkurovat srílanské armádě. Vedle toho se LTTE podařilo porazit i indické jednotky, které na ostrově působily v letech 1987–1990 v rámci mírové operace. Srílanské vládě se nakonec podařilo převážit poměr sil na svou stranu, ale za cenu vysokých ekonomických nákladů, lidských obětí a ztráty politické pověsti.

3.4.2 Rovnováha moci mezi GAM a vládou

Hnutí GAM se v průběhu času výrazně rozrostlo a původních asi sto členů v sedmdesátých letech, které nemělo dostatek financí na vlastní přežití, se rozšířilo na zhruba 800 na konci devadesátých let. V roce 2002 mělo GAM údajně mezi 15 000 a 27 000 aktivními členy, ale bojová kapacita byla pravděpodobně menší, než naznačují vysoká čísla. Například Kingsbury odhaduje na 5 000 vycvičených vojáků. Část bojovníků byla vycvičena v Libyi,¹⁶⁸ ale zbytek nebyl příliš dobře trénován a postrádal lepší výzbroj.¹⁶⁹ Odhaduje se, že GAM vlastnilo mezi 1 000–2 500 moderních střelných zbraní, několik granátometů a pozemních min. Většina bojovníků však byla vyzbrojena domácími nebo zastaralými zbraněmi a výbušninami.¹⁷⁰

Organizace GAM byla považována za decentralizovanou a zatímco její exilová vláda ustanovená ve Švédsku měla spíše poradenskou roli, místní velitelé měli značnou operační svobodu.¹⁷¹ Dále bylo zjištěno, že disciplína bojovníků GAM byla chabá a některé jednotky nebyly plně pod kontrolou centrálního vedení. Přestože oficiální politika GAM odmítala útoky na zahraniční firmy, docházelo k častému napadání

¹⁶⁷ DeVotta (2009), s. 1042–1046.

¹⁶⁸ I zde se čísla velmi liší a zatímco vůdce GAM Hasan di Tiro uvádí 5 000 bojovníků, International Crisis Group 700–800, indonéská zpravodajská služba jen 583. Schulze (2004), s. 30.

¹⁶⁹ Kingsbury (2007), s. 100.

¹⁷⁰ Ross (2005), s. 48–49.

¹⁷¹ Kingsbury (2007), s. 99.

industriální zóny Lhokseumawe, kde se nacházelo plynové pole. V roce 2001 musela být zóna dokonce na několik měsíců úplně uzavřena kvůli snížené bezpečnosti.¹⁷²

Do roku 2000 mělo GAM jednotky rozmístěné téměř po celé provincii, ale nejméně aktivnější bylo v severovýchodní části, která zahrnuje distrikty Pidie, Bireuen, Severní a Východní Ačeh (viz Příloha 2 Obrázek 5). Co se týče geografie území, ve středu provincie se nachází hornaté území, které je výhodné pro guerillový boj. Přestože se v první etapě svého fungování členové GAM ukrývali v horách, k nejvíce vojenským střetům docházelo na severovýchodním okraji ostrova, který není tolik hornatý.¹⁷³ Vojenská strategie GAM se orientovala na guerillový boj, ve kterém hnutí využívalo znalost prostředí a obyvatel, a vyhýbalo se přímému střetu s indonéskou armádou, který by určitě prohrálo. Ve svých útocích se GAM zaměřovalo především na následující cíle: místní správa, vzdělávací struktury, ekonomické struktury, ze kterých těžila hlavně centrální vláda, javánští imigranti a indonéské ozbrojené složky.¹⁷⁴ Je nutné dodat, že obnovené armádní útoky v roce 2003 spolu s vlnou tsunami z roku 2004 výrazně poškodily ekonomické prostředky GAM a oslabily jeho další fungování.¹⁷⁵

Indonéská armáda (Tentara Nasional Indonesia, TNI) čítá zhruba 200 000 vojáků, přičemž v Ačehu bylo v letech 2001–2002 přítomno 30 000 příslušníků. Nejvyššího počtu bylo dosaženo v roce 2003, kdy se v provincii nacházelo 50 000 vojáků a policistů. Vojenské výdaje Indonésie také svědčí o její velikosti. V roce 1988 představovaly 1 535 mil. amerických dolarů, v roce 1998 čítaly 2 095 mil. a během poslední velké operace v roce 2003 dosahovaly až 4 079 mil.¹⁷⁶ Mezi armádními veliteli panoval všeobecný konsenzus o nutnosti vojenského potlačení separatismu v Ačehu a sdílená kritika vůči jakýmkoliv vyjednáváním s GAM, která vždy vedla jen k obnovení sil. Přesto se armádě nepodařilo hnutí GAM porazit a bývá to přikládáno zejména její korupci a snaze dosahovat ekonomických zisků místo vojenských cílů. Mimoto válka všeobecně posilovala status armády v rámci státu a bylo prokázáno, že ozbrojené složky konflikt uměle prodlužovaly a například prodávaly GAM zbraně nebo vyvolávaly ozbrojené střety.¹⁷⁷

¹⁷² Ross (2005), s. 48–49.

¹⁷³ International Crisis Group (2001): *Aceh: Can Autonomy Stem the Conflict?* Asia Report No. 18. Dostupné na: (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/south-east-asia/indonesia/018-aceh-can-autonomy-stem-the-conflict.aspx>, 2014-04-015), s. 11.

¹⁷⁴ Schulze (2004), s. 34.

¹⁷⁵ Kingsbury (2007), s. 102.

¹⁷⁶ SIPRI: *Military Expenditure Database*. Dostupné na: (http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database, 2014-04-12).

¹⁷⁷ Ross (2005), s. 50–51; Aspinall (2005), s. 10–11.

Z předešlého vyplývá, že indonéská armáda měla jasnou převahu vůči GAM, které disponovalo jen silnou guerillovou kapacitou. Například Kingsbury ilustruje rovnováhu sil armády a GAM v poměru 40:1.¹⁷⁸ Z toho také vyplývá úspěšné potlačení GAM v jeho první fázi v roce 1979 a v druhé fázi v roce 1991. Nicméně brutalita, se kterou indonéské ozbrojené složky v Ačehu zasahovaly, posílila nenávist místních obyvatel. Tím narostla podpora GAM, které ve své třetí fázi v roce 1999 již dokázalo efektivněji konkurovat indonéské armádě. Uvedené údaje však potvrdily, že armáda již v této době výrazně profitovala z kontroly provincie a neměla zájem na ukončení konfliktu, protože by musela provincii opustit. Lze se domnívat, že i přes svoji vojenskou převahu indonéské armádní složky záměrně separatisty zcela nepotlačily, aby se nepřipravily o výhody, jež jim přítomnost v Ačehu přinášela.

3.4.3 Srovnání rovnováhy moci mezi separatistickou skupinou a vládou

Jak ukázaly předchozí podkapitoly, vojenská moc byla mnohem vyváženější na Srí Lance než v Indonésii. LTTE se svou technologickou vybaveností, centralizovanou strukturou a disciplínou v mnohém připomínalo konvenční armádu. Nelze opomenout jeho až fanatickou motivaci a neústupnost v otázce vzniku Tamilského Ílamu, která vedla k mnohým vojenským úspěchům, ale paradoxně mohla přispět i k jeho pádu.¹⁷⁹ Oproti tomu GAM se zaměřovalo jen na partyzánský boj a v konvenčním boji by se indonéské armádě nemohl rovnat. V tomto případě byly indonéské ozbrojené složky výrazně silnější než GAM.

Formulovaná hypotéza se nepotvrdila, neboť předpokládala, že mírové urovnání bude pravděpodobnější v konfliktu, kde je moc mezi aktéry vyváženější. Relativní rovnováha vojenské moci na Srí Lance však vedla k pravému opaku, protože přispěla k nekompromisnosti LTTE a rozhodnutí vlády upustit od vyjednávání a přistoupit k vojenskému řešení konfliktu. Naopak v Ačehu, kde měla armáda jasnou vojenskou převahu, bylo mezi oběma stranami dohodnuto kompromisní politické řešení.

Je možné se domnívat, že vojenská síla spolu s civilní správou území posílila sebevědomí LTTE, které věřilo, že dokáže udržet de facto nezávislý stát, a nebylo proto ochotné ustoupit ze svých secesionistických požadavků. Na ty by ovšem vláda Srí Lanky nikdy nepřistoupila, a tak se rozhodla vyřešit situaci vojensky. Oproti tomu

¹⁷⁸ Kingsbury (2007), s. 100.

¹⁷⁹ DeVotta upozorňuje, že LTTE nijak nevyužilo svých vojenských úspěchů k dosažení politického řešení konfliktu a naopak narůstala jeho fanaticnost, která snížila jeho podporu mezi samotným tamilským obyvatelstvem.

GAM nikdy ani neusilovalo o porážku indonéské armády, nýbrž o získání větší podpory Ačežanů a mezinárodního společenství. Především chtělo k Ačehu přitáhnout větší pozornost, čehož bylo dosaženo vlnou tsunami a následným přílivem humanitárních organizací. Lze tedy konstatovat, že rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou by mohla vysvětlit odlišné ukončení konfliktů, ale opačně než bylo původně stanoveno v hypotéze. Souhrnně řečeno, čím byla moc vyváženější ve prospěch separatistické skupiny, tím méně byla skupina ochotná přistoupit ke kompromisu a vzdát se secesionistických požadavků a chtěla konflikt vyřešit silou.

3.5 Politický systém

Další faktor zkoumá typ politického systému s důrazem na úroveň demokracie. Tato podkapitola nastíní stručný vývoj politického systému ve zkoumaných státech od vzniku do konce konfliktu. Walter se domnívá, že demokratické státy jsou značně omezeny v možnosti použití síly a budou více tíhnout k politickému než silovému řešení separatistických požadavků.¹⁸⁰ Místní minority mají navíc více politických možností, jak prosadit svá práva. Lze také očekávat, že demokratičtější státy budou více usilovat o mírové ukončení konfliktu než státy autoritářské, protože vlády závisí na podpoře obyvatelstva. Byla určena následující hypotéza:

- Hypotéza 4: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější u států s vyšší mírou demokracie.

3.5.1 Politický systém na Srí Lance

První ústava nezávislé Srí Lanky z roku 1948 vycházela z takzvaného westminsterského modelu demokracie, který je založen na systému Velké Británie. Srí Lanka se stala unitárním státem s dominantním parlamentem, slabým rozdělením moci a většinovým volebním systémem. Dvoukomorový parlament byl považován za nejsilnější instituci reprezentující suverenitu lidu a výkonná a soudní moc mu měly být podřízeny. Ústava ponechávala značnou volnost pro politickou interpretaci a neobsahovala listinu lidských práv a svobod. Silná role parlamentu spolu s jednokolovým většinovým systémem způsobily posílení majoritní demokracie, ve které etnická většina (Sinhálci) určovala postkoloniální vývoj země bez ohledu na požadavky a stížnosti menšin. Většinový volební systém také vedl ke vzniku silných parlamentních většin, které měly více jak dvě třetiny hlasů potřebných pro ústavní

¹⁸⁰ Walter (2006), s. 318–319.

změny. Docházelo tak k ústavním změnám, které sloužily stranickým zájmům jednotlivých vlád.¹⁸¹

Hlavními politickými stranami, jež zastupovaly Sinhálce, byly již výše zmíněné UNP a SLFP. Zatímco UNP byla konzervativní stranou podporující ekonomický liberalismus, SLFP zdůrazňovala sinhálský nacionalismus, buddhismus a socialistické řízení. Existovaly zde i silně levicové strany: Cejlonská strana za rovnou společnost (Lanka Equal Society Party, LSSP) a Komunistická strana (Communist Party, CP). V šedesátých letech vznikla ultralevicová marxistická Lidová osvobozená fronta (Janatha Vimukti Peramuna, JVP), která vyvolala v sedmdesátých a osmdesátých letech protivládní povstání a byla proto postavena mimo zákon. Od roku 1994 se však stala uznanou politickou stranou. Tamily zastupovaly Tamilský kongres (Tamil Congress, TC) a Federální strana (Federal Party, FP), které se v roce 1975 sloučily v Tamilskou jednotnou osvobozenou frontu (Tamil United Liberation Front, TULF). Její součástí byl i Cejlonský dělnický kongres (Ceylon Workers Congress, CWC), který původně poskytoval odbornou pomoc indickým Tamilům, kteří neměli občanství. Srílanský muslimský kongres (Sri Lanka Muslim Congress, SLMC), který vznikl v roce 1986, zastupoval zájmy muslimské komunity.¹⁸² Je zřejmé, že politické soupeření na Srí Lance se vymezilo na základě etnického štěpení.

První ústava určovala charakter země zhruba 25 let a během této doby byl zaznamenán nárůst sinhálského nacionalismu a levicové ideologie podporující vznik sociálního státu. Středolevá vláda (složená z SLFP, LSSP a CP) vládoucí od roku 1970 se rozhodla využít své většiny a zasadit svou nacionálně-socialistickou ideologii do nové ústavy.¹⁸³ Druhá ústava byla přijata v roce 1972 a znamenala přechod ostrova od dominia k republice v čele s prezidentem. Navíc došlo k posunu od demokratických principů, zakotvených v předchozí ústavě, k autoritářskému stylu vládnutí. Jednokomorové Národní shromáždění, které nahradilo dvoukomorový parlament, mohlo vydávat zákony bez nutné kontroly nezávislými soudy a byl také vynechán článek zajišťující ochranu menšin. Nacionalismus byl dále posílen ústavním zakotvením sinhálštiny jako jediného úředního jazyka a výlučným postavením buddhismu. Druhá ústava však vydržela jen pod dobu působení své vlády, která byla charakteristická

¹⁸¹ Coomaraswamy, Radhika (2003): *The Politics of Institutional Design: An Overview of the Case of Sri Lanka*. In: Bastian, Sunil – Luckham, Robin (eds.): *Can Democracy Be Designed? The Politics of Institutional Choice in Conflict-torn Societies*. New York: Zed Books, s. 148–149.

¹⁸² Wickramasinghe, Nira (2006): *Sri Lanka in the Modern Age: A History of Contested Identities*. Honolulu: University of Hawaii Press, s. 157–159.

¹⁸³ Coomaraswamy (2003), s. 149.

autoritářskou a diskriminační politikou. V dalších volbách se do čela dostala UNP, která v roce 1978 schválila takzvanou druhou republikánskou ústavu.¹⁸⁴

Třetí ústava zavedla institut výkonného prezidentství „gaullistického typu“ a kombinovala tak prvky britského a francouzského vládnutí.¹⁸⁵ Prezident je volen přímo a je hlavou výkonné moci. Například může jmenovat ministerského předsedu a kabinet, rozpustit parlament a získat značné pravomoci i v případě výjimečného stavu. Je potřeba zmínit, že nebylo nijak omezeno zaměstnávání příbuzných a vláda byla často obviňována z nepotismu. Faktem je, že současný prezident Rajapaksa skutečně zaměstnal tři bratry na klíčových vládních pozicích.¹⁸⁶ Do ústavy byla také zakotvena Listina lidských práv a svobod a tamilština byla stanovena jako národní jazyk Srí Lanky (sinhálština stále zůstávala jediným úředním jazykem). Volební systém byl změněn z většinového na poměrný, čímž se omezil vznik parlamentních většin a ústavních změn. Přestože bylo omezení legislativní moci hodnoceno kladně, zabránilo možnosti ústavních změn, které byly později potřebné k zavedení autonomie v tamilských oblastech.¹⁸⁷

V roce 2001 poprvé nastalo na Srí Lance období kohabitace, ve kterém byli premiér a výkonná prezidentka z odlišných politických stran. Zatímco prezidentka Chandrika Kumaratunga pocházela ze strany Lidového společenství (People's Alliance, PA)¹⁸⁸, premiér Ranil Wickremesinghe zastupoval Sjednocenou národní frontu (United National Front, UNF), již dominovala UNP. Rozpory se objevily během vyjednávání mezi LTTE a vládou v roce 2003, v průběhu kterých přišlo LTTE s návrhem na vytvoření prozatímní správy severovýchodní provincie, která měla mít vysoké pravomoci. Prezidentka kritizovala jednání s LTTE již od počátku a po radikálním návrhu LTTE vyhlásila výjimečný stav, převzala kontrolu nad třemi ministerstvy, rozpustila parlament a vyhlásila nové volby. Ve volbách vyhrála United People's Freedom Alliance (UPFA, koalice PA a JVP), která odmítla návrh LTTE a přistoupila ke kritičtějšímu přístupu.¹⁸⁹

Tato událost potvrzuje, že má prezident na Srí Lance opravdu mimořádné pravomoci a vzhledem k tomu, že byli až doposud všichni prezidenti sinhálského

¹⁸⁴ Filipský (2003), s. 335–340.

¹⁸⁵ Filipský (2003), s. 340.

¹⁸⁶ UN (2011): *Report of the Secretary-General's Panel of Experts on Accountability in Sri Lanka*. Dostupné na: (http://www.un.org/News/dh/infocus/Sri_Lanka/POE_Report_Full.pdf, 2014-04-26), s. 10.

¹⁸⁷ Coomaraswamy (2003), s. 150–151.

¹⁸⁸ Jednalo se o středolevou koalici SLFP, LSSP a CP.

¹⁸⁹ Uyangoda (2007), s. 17–18.

etnika, pravděpodobnost zlepšení postavení tamilského obyvatelstva se zdá být malá. Situace je navíc ztížena mechanismem etnického triumfování (viz podkapitola 2.1.2), který je posílen dominancí dvou sinhálských stran. V důsledku poměrného volebního systému nedokáže ani jedna strana získat absolutní většinu a střídají se v rámci koalic. Pokud jedna strana nabídne Tamilům kompromis, je okamžitě vystavena útokům opozice nebo koaličních partnerů a je tím ohroženo její postavení ve vládě. Lze očekávat, že ke změně ústavy a přechodu od poloprezidenstkého systému k jinému uspořádání v blízké době nedojde. Přestože bývalá prezidentka Kumaratunga slibovala návrat k westminsterskému modelu, k žádným změnám nedošlo a současný prezident Mahinda Rajapaksa neprojevil zájem o změnu ústavy.¹⁹⁰ V posledních letech naopak došlo ještě k posílení moci prezidenta a zrušení limitu dvou volebních období. Někteří autoři dokonce tvrdí, že prakticky dochází k pozvolnému uzákonění diktátorství.¹⁹¹

3.5.2 Politický systém v Indonésii

Po vyhlášení nezávislosti v roce 1945 byla Indonésie ustavena jako parlamentní demokracie s mottem „Jednota v rozmanitosti“ a filozofií Pancasila (čti paňčašíla), která vyzdvihuje pět zásad: víru v jediného boha, sociální spravedlnost pro všechny, nacionalismus ve formě jednotné Indonésie, spravedlivý a civilizovaný humanismus a konzultativní demokracii. I přes vyhlášení federace Spojených států indonéských v roce 1949, došlo následujícího roku k přechodu k unitárnímu zřízení Indonéské republiky. Systém parlamentní demokracie bohužel příliš nefungoval a místo toho rostla politická nestabilita a vliv armády, která v roce 1958 vyhlásila ideu takzvané dvoufunkčnosti. Podle této doktríny měla armáda právo zasahovat i do politického rozhodování. V důsledku politické krize se prezident Ahmed Sukarno navrátil k revoluční ústavě z roku 1945, rozpustil Národní shromáždění a ustanovil nové shromáždění se širokým zastoupením od armády po komunisty. Sukarno prosazoval takzvanou řízenou demokracii, ve které dominoval prezident s armádou a politika NASAKOM spojující nacionalismus (nasionalisme), náboženství (agama) a komunismus (komunisme). Sukarnův autoritářský režim spíše posílil, než že by

¹⁹⁰ Kingsbury (2007), s. 108.

¹⁹¹ Ranjith, H. – Somarathna, A.G.T.S. (2013): Sri Lanka's Executive Presidency: A Critical Analysis of Its Powers and Functions Under the Constitutions of 1978 and Subsequent Constitutional Amendments, *Social Sciences and Humanities Review*, Vol. 1, No. 1, s. 75–96; DeVotta (2009).

uvolnil napětí ve společnosti a v roce 1965 došlo k vojenskému převratu, ve kterém získal kontrolu nad armádou i státem generál Raden Suharto.¹⁹²

Suharto nastolil „Nový řád“, který se měl vymezit vůči „Starému řádu“ bývalého prezidenta Sukarna, ale nápadně se mu podobal rozsáhlými pravomocemi prezidenta a výlučnou pozicí armády. V rámci „Nového řádu“ došlo ke zrušení většiny politických stran a ustanovení provládní organizace Golkar (Golongan karya), která prakticky fungovala jako vládní strana. Povoleny byly ještě dvě politické strany, které se však musely podřídit Golkaru. Jednalo se o islámskou Stranu jednotného rozvoje (Partai Persatuan Pembangunan, PPP) a nacionalistickou Demokratickou stranu Indonésie (Partai Demokrasi Indonesia, PDI).¹⁹³ Suhartova vláda byla charakteristická centralizovaným byrokratickým aparátem, silnou vládou a důrazem na vnitřní pořádek.¹⁹⁴

Suharto rezignoval pod tlakem opozice v roce 1998 a byl nahrazen svým viceprezidentem Bacharuddinem Habibiem, který zahájil politické reformy. Mohly být volně zakládány politické strany, byla zrušena cenzura nad médii a propuštění političtí vězni. Pro toto období demokratických reforem, které trvalo zhruba do roku 2004, je používán termín „reformasi“. V zemi však také narostlo dlouho potlačované etnické násilí a armáda se nechtěla vzdát svého výsadního postavení. V následujících volbách v roce 1999 byl zvolen prezidentem Abdurrahman Wahid, který si však s etnickými spory nedokázal poradit. Po dobu jeho působení si hlavní moc nad rozhodováním ve státě stejně zachovala strana Golkar spolu s armádou. V roce 2001 byl Wahid odvolán parlamentem a nahrazen viceprezidentkou Megawati Sukarnoputri, která byla také silně ovlivňována vojenskými veliteli.¹⁹⁵

Mezi léty 1999 až 2002 došlo k zásadní proměně ústavy, která mimo jiné zavedla přímou volbu prezidenta a viceprezidenta, volby do regionálních zastupitelstev a dvoukomorového parlamentu, zřízení ústavního soudu a rozšíření lidských práv. Nutno dodat, že bylo zachováno jen zhruba 10 % z revoluční ústavy z roku 1945.¹⁹⁶ Přestože byl proces demokratizace Indonésie a konsolidace politických institucí

¹⁹² Vojenský převrat reagoval na údajný komunistický puč, po kterém následovaly násilné represe vůči komunistům. Odhaduje se, že zemřelo 150 000–1 mil. komunistů a komunistická strana byla úplně zrušena. Špičanová (2011), s. 77–79.

¹⁹³ Špičanová (2011), s. 79–80.

¹⁹⁴ Bertrand, Jacques (2004): *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 40.

¹⁹⁵ Špičanová (2011), s. 85–86.

¹⁹⁶ Frederick, William H. (2011): Historical Setting. In: Frederick, William H. – Worden, Robert L. (eds.): *Indonesia: a country study*. Washington, DC: Library of Congress, s. 88.

hodnocen kladně, souostroví se dlouho potýkalo s porušováním lidských práv. V oblastech se separatistickými tendencemi a etnickými střety indonéské ozbrojené složky dlouho brutálně zasahovaly proti civilistům a docházelo k násilnému přesídlování osob nebo nezákonnému zatýkání.¹⁹⁷

V roce 2004 proběhly první přímé prezidentské volby, ve kterých vyhrál bývalý generál Susila Bambang Yudhoyona. V Indonésii od té doby funguje silný prezidentský systém se striktním oddělením výkonné, zákonodárné a soudní moci a principem brzd a rovnovah.¹⁹⁸ Mezi hlavní politické strany patří nacionální, sekulární strany: Golkar, Indonéská demokratická strana boje (Partai Demokrasi Indonesia Perjuangan, PDI-P) a Demokratická strana (Partai Demokrat, PD), která vyhrála v posledních parlamentních volbách z roku 2009. Jejím předsedou je prezident Yudhoyona, který obhájil svou pozici i v prezidentských volbách v roce 2009. Ostatní politické strany mají především muslimskou orientaci.¹⁹⁹

Z uvedených údajů lze usoudit, že proces demokratizace Indonésie přispěl k uzavření mírové dohody mezi GAM a vládou. Uvolnění politického prostředí a liberalizace mohly podpořit demokratické řešení konfliktu a dalším stimulem mohlo být eskalující etnické násilí, které vypuklo po pádu Suhartova režimu a silně ohrožovalo územní integritu Indonésie. Ukázalo se, že armádní zásahy nedokázaly zastavit separatistické tendence a náklady na potlačení separatistů byly již neúnosné. Překážkou v mírových jednáních se stala armáda, která se nechtěla vzdát svého dominantního postavení a vláda nebyla schopná podřídit ji civilní kontrole. K mírovému ukončení konfliktu došlo až za vlády prezidenta Yudhoyona, který měl, jako přímo zvolený prezident, silnou podporu obyvatelstva. Díky jeho viceprezidentovi Jusufu Kallavi, který vedl v té době nejsilnější stranu Golkar, měl většinovou podporu i v indonéském zákonodárném sboru.²⁰⁰ Lze tedy shrnout, že demokratizace politického systému Indonésie spolu se silným mandátem prezidenta, který měl podporu parlamentu, přispěla k urovnání separatistického konfliktu v Ačehu.

¹⁹⁷ Špičanová (2011), s. 85–86.

¹⁹⁸ Mechanismus brzd a rovnovah (checks and balances) zajišťuje, že se jednotlivé složky státní moci navzájem kontrolují a vyvažují a zabraňuje tomu, aby jedna složka získala výlučné postavení nad ostatními.

¹⁹⁹ Businessinfo.cz: *Souhrnná teritoriální informace Indonésie*. 01.04.2012. Dostupné na: (<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/indonesie.html>, 2014-03-27), s. 11.

²⁰⁰ Kingsbury (2007), s. 103.

3.5.3 Srovnání politického systému na Srí Lance a v Indonésii

Jak ukázaly předchozí podkapitoly, politický systém v Indonésii měl vyšší míru demokracie (od roku 1998) než zřízení na Srí Lance. Zatímco Indonésie přistupovala k otevřeným politickým procesům, srílanské ústavní změny směřující k autoritářskému vládnutí přispěly k uzavřenému politickému prostředí. Přestože v obou státech funguje určitá forma prezidentského systému, v Indonésii je ustanovena přísná dělba státní moci a moc prezidenta je omezena zákonodárnou a soudní složkou. Oproti tomu srílanský prezident má rozsáhlé pravomoci, jež zasahují do zákonodárné i soudní moci a například jmenuje soudce ústavního soudu nebo může rozpustit parlament.²⁰¹

Dále je třeba zdůraznit, že indonéský prezident měl silnou podporu v parlamentu. Naopak na Srí Lance se střídají slabé koaliční vlády vedené dvěma sinhálskými stranami, které se snaží oslabit jedna druhou pomocí nacionalistické sinhálské rétoriky. Zmíněný mechanismus etnického triumfování také silně omezil schválení legislativy potřebné pro mírové urovnání konfliktu. Můžeme konstatovat, že hypotéza byla u faktoru politického systému potvrzena, neboť předvídala mírové urovnání konfliktu u státu s vyšší mírou demokracie. K tomu také došlo v případě Ačehu v Indonésii, která procházela od roku 1998 demokratickou transformací.

3.6 Míra centralizace/federalizace

Poslední faktor hodnotí míru centralizace/federalizace ve zkoumaných státech a zaměřuje se na postoj vlády a separatistické skupiny k tomuto ukazateli. Je rovněž nastíněn vývoj faktoru v průběhu konfliktu. Práce pod tímto faktorem rozumí jakékoliv decentralizační kroky vedoucí k poskytnutí autonomie nebo zavedení federace. Vzhledem k charakteru separatistických konfliktů je tento faktor zásadní pro vyřešení sporů a uspokojení požadavků nespokojených minorit. Jak již bylo výše uvedeno, secese je mezinárodním společenstvím považována za nežádoucí a nepředstavuje velice reálné řešení separatistických konfliktů. Další možností je právě poskytnutí vyšší samosprávy separatistickému území a decentralizace nebo dokonce federace státu. Walter se domnívá, že vlády budou více ochotné přistoupit na požadavky separatistických skupin, pokud již mají zavedený systém umožňující regionální autonomii. Také je možné, že k federalizaci státu dojde právě v reakci na separatistické tendence.²⁰² Byla stanovena následující hypotéza:

²⁰¹ Ranjith – Somarathna (2013), s. 78.

²⁰² Walter (2006), s. 323.

- Hypotéza 5: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím více je stát federalizovaný.

3.6.1 Míra centralizace/federalizace na Srí Lance

Debata o ústavním uspořádání země doprovází Srí Lanku již od vyhlášení nezávislosti. Po vzoru Velké Británie zakotvila první ústava liberální vizi minimalistického unitárního státu s důrazem na zvyky a tradice. Tento koncept však byl od počátku napadán dvěma skupinami. Sinhálští nacionalisté a socialisté tlačili na posílení centrálního státu, který zajistí veřejné blaho a povede zemi k modernizaci. Naopak tamilská menšina prosazovala volnější federaci, ve které by o vývoji rozhodovaly především volené regionální orgány. Díky svému počtu se nakonec prosadili sinhálští nacionalisté, jejichž triumfem bylo uzákonění sinhálštiny jako jediného úředního jazyka. Od té doby se diskuze o ústavní uspořádání státu zabývá možnostmi, které by uspokojily Tamily a byly přijatelné i pro sinhálskou většinu. Vládě se sice podařilo vyjednat s tamilskými politickými stranami řadu možností, ale většina z nich byla potlačena sinhálskými buddhistickými nacionalisty.²⁰³

Prvním decentralizačním krokem měla být dohoda mezi premiérem Bandáranájakou ze SLFP a předsedou Federální strany S. J. V. Čelvanájakamou z roku 1957, zvaná Bandáranájakův-Čelvanájakamův pakt (B-C pakt). Pakt měl ustanovit vznik volených okresních rad v severní a východní provincii, které by měly delegované pravomoci v řadě oblastí, a tamilština měla být zavedena jako jazyk správy.²⁰⁴ Jednalo se o asymetrickou devoluci, která poskytovala vyšší samosprávu jen pro sever a východ, a bývá chápána jako jedna z nejrozsáhlejších devolučních struktur, která byla vládou nabídnuta. Nicméně pod silným tlakem buddhistických aktivistů, sinhálských nacionalistů a strany UNP byl pakt nakonec zrušen.²⁰⁵

Druhým krokem byla dohoda mezi Čelvanájakamou a novým premiérem Dudleyem Sénánájakou z UNP z roku 1965 (zvaná D-C pakt), která podobně jako B-C pakt navrhovala zřízení okresních rad na severu a východě s omezenými pravomocemi a zavedení tamilštiny jako jazyka samosprávy v tamilských oblastech. I přes velké protesty sinhálské veřejnosti se vládě podařilo schválit zákon pro užívání tamilštiny, ale v důsledku rozporů v samotné UNP premiér nakonec odstoupil od zavedení okresních

²⁰³ Coomaraswamy (2003), s. 153–156.

²⁰⁴ Filipský (2003), s. 321.

²⁰⁵ Coomaraswamy (2003), s. 156–157.

rad.²⁰⁶ Krokem zpět se stala ústava z roku 1972, která explicitně označila státní zřízení za unitární, čímž zamezila jakémoliv federalizační kroky.²⁰⁷

Další snahou vlády reagovat na tamilské požadavky byl návrh UNP na vznik okresních rad (district development councils) z roku 1981, který se podařilo také uzákonit. Oproti předchozím paktům však vláda, vedená prezidentem J. R. Džajavardhanou, přišla s jen velmi limitovanou formou decentralizace efektivně kontrolovanou centrální vládou. Stále totiž považovala tamilské požadavky na autonomii za nelegitimní a přehnané a v důsledku třetí ústavy také docházelo k centralizaci státní moci.²⁰⁸ Nicméně přesun pravomocí i financí se opožďoval a činnost okresních rad na severu a východě ostrova byla v důsledku násilí ukončena.²⁰⁹

Významný posun umožnila Indie, která přiměla srílanskou vládu přemýšlet o vhodném politickém řešení, které by se mělo posunout od pouhé administrativní decentralizace ke skutečné devoluci moci do severní a východní provincie. V rámci „dohody o obnovení míru a normálního stavu na Srí Lance“, která byla podepsána mezi srílanským prezidentem a indickým ministerským předsedou v roce 1987, byl mimo jiné zaveden 13. ústavní dodatek. Tento dodatek měl sjednotit severní a východní provincii a zajistit vznik provinčních rad po celém ostrově, které měly získat část pravomocí od centrální vlády. Nejednalo se však o federativní řešení, protože vláda stále mohla silně zasahovat do vývoje v daných oblastech a také mohla přehlasovat rozhodnutí provinčních rad prostou většinou. Nicméně LTTE tyto návrhy odmítlo a v důsledku pokračující války provinční rady na severovýchodě nebyly schopné reálně fungovat.²¹⁰ Proti 13. dodatku se mimo jiné zvedla vlna odporu, která přerostla v ozbrojené povstání radikální skupiny JVP.²¹¹

Na 13. dodatek navazoval návrh na ústavní změny od prezidentky Chandriky Kumaratungy z roku 1995, který poskytoval regionálním radám více autonomie a měl ze státu vytvořit takzvanou „unii regionů“. Uyangoda označil tento návrh za relativně vysoký ústupek vlády, který poskytl regionálním radám více pravomocí, než bylo stanoveno ve 13. ústavním dodatku a také omezil kontrolu vlády nad radami. LTTE jej

²⁰⁶ Filipský (2003), s. 330–331.

²⁰⁷ Coomaraswamy (2003), s. 156.

²⁰⁸ Uyangoda (2007), s. 20.

²⁰⁹ Filipský (2003), s. 342.

²¹⁰ Coomaraswamy (2003), s. 152.

²¹¹ Uyangoda (2007), s. 21.

však také odmítlo především proto, že jej vnímalo jako jednostranný vládní návrh, který měl izolovat LTTE a získat podporu tamilského obyvatelstva.²¹²

Důležitým zlomem se stala jednání mezi vládou a LTTE v roce 2002, ve kterých se obě strany zavázaly hledat „řešení založené na federalizované struktuře jednotné Srí Lanky“. Je nutné zdůraznit, že LTTE v tomto případě ustoupilo ze svého požadavku na nezávislý stát a vláda slíbila změnu státoprávního uspořádání. Nicméně obě strany dlouho tento společný postoj neudržely a jednání se rozpadla na základě odchodu LTTE. V rámci dalších rozhovorů LTTE přišlo s vlastním návrhem prozatímní správy severní a východní provincie. Tento návrh zajišťoval vysokou míru regionální autonomie, která byla v rozporu se srílanskou ústavou. Měl být například zajištěn vznik nezávislých soudních institucí a prozatímní správa se mohla podílet na vnitřním a vnějším obchodu, měla mít kontrolu nad mořskými zdroji a řídit přístup k moři. Z toho vyplývá, že LTTE neusilovalo jen o administrativní správu, nýbrž o samosprávu nezávislou na parlamentní kontrole a mimo strukturu současné ústavy. Uyangoda upozornil, že LTTE chtělo ukázat, že není jen nestátní ozbrojenou skupinou, ale osvobozenou organizací, která udržuje de facto civilní správu svého území.²¹³ Jak již bylo výše uvedeno, radikální návrh LTTE způsobil politickou krizi a změnu vlády.

Je potřeba si uvědomit, že mezi LTTE a sinhálskými politickými stranami existovaly velké rozdíly o představách prozatímní správy a tedy i celkovém řešení konfliktu. Zatímco strana PA naprosto odmítala možnost prozatímní správy, UNF uvažovala o správě administrativního charakteru, která by nepřesahovala rámec současné ústavy. Oproti tomu LTTE vyžadovalo správu s rozsáhlou regionální autonomií přibližující se formě federalismu. Jakýkoliv návrh, který by LTTE považovalo za vhodný, nebyl pro sinhálské strany přijatelný, neboť by vyžadoval rekonstrukci státu. Žádná ze stran nebyla schopná získat ústavní většinu a v důsledku etnického triumfování nebyla ochotná ohrozit své postavení ve vládě.²¹⁴

V současné době v zemi funguje systém provinčních rad stanovený 13. ústavním dodatkem a v září 2013 proběhly vůbec první volby do provinční rady v severní provincii, ve kterých vyhrálo Tamilské národní spojení (Tamil National Alliance, TNA) – největší tamilská strana. Nicméně politici TNA kritizují nedostatek pravomocí

²¹² Uyangoda (2007), s. 22–23.

²¹³ Uyangoda (2007), s. 14–17.

²¹⁴ Uyangoda (2007), s. 18–19.

provinčních rad a vyžadují autonomii pro tamilské oblasti. Prezident Rajapaksa však naprosto odmítá rozdělení správy země na základě etnického původu.²¹⁵

Z uvedených údajů vyplývá, že míra centralizace/federalizace sehrála v konfliktu na Srí Lance zásadní roli a za jednu z příčin sporu lze považovat právě opačný postoj Sinhálců a Tamilů k formě státu již v době vzniku svobodné Srí Lanky. Sinhálští nacionalisté vždy prosazovali centralizovaný stát, který zajistí blaho sinhálské většiny a napraví tak její diskriminaci z minulosti. Přestože byla vláda ochotná přistoupit k mírné decentralizaci a přiznat Tamilům jazyková práva (viz B-C pakt a D-C pakt), v důsledku sinhálských protestů z nich vždy ustoupila. To bylo dáno tím, že politické strany sledovaly především krátkodobé cíle a snažily se zajistit si výhru v dalších volbách. Po vypuknutí občanské války tamilské politické strany v jednání nahradily ozbrojené skupiny, které již nebyly ochotné spokojit se s pouhou decentralizací a vyžadovaly vyšší autonomii nebo úplné odtržení tamilských oblastí. Překážkou v dosažení mírového kompromisu se stalo LTTE, které se na základě vojenské síly a kontroly velkého území považovalo za rovnocenného aktéra konfliktu a žádalo řešení, které byla pro vládu příliš radikální.

3.6.2 Míra centralizace/federalizace v Indonésii

V průběhu osvobozeneckých bojů proti Nizozemí v letech 1945–1949 se na souostroví vytvořil „kvazifederální“ systém. Zatímco Nizozemí vytvářelo na území, které mělo pod kontrolou, federaci, nacionalisté vycházeli z unitárního modelu. V roce 1949 se všechna území spojila do federativních Spojených států indonéských, které však vydržely jen několik měsíců. Na mnoha místech se objevovala kritika federativního uspořádání, které příliš připomínalo koloniální nadvládu, a v roce 1950 byla vyhlášena unitární Indonéská republika. Unitární zřízení mělo posílit soudržnost jednotného indonéského národa, ale zároveň měla být respektována multikulturalita souostroví. Sukarnova vláda však přikročila k centralizační politice a nebrala v potaz zavedené administrativní struktury a dohodnuté autonomie. V důsledku narostl odpor místního obyvatelstva a v některých provinciích se objevila i ozbrojená povstání, ale tato rezistence jen posílila centralizační politiku vlády.²¹⁶

To se týkalo i Ačehu, který ztratil slíbený status autonomní provincie a stal se součástí provincie Severní Sumatra. Ačežští úředníci byli přesunuti do hlavního města

²¹⁵ Institute for Conflict Management: *Sri Lanka Assessment 2014*. South Asia Terrorism Portal. Dostupné na (<http://www.satp.org/satporgtp/countries/shrilanka/index.html>, 2014-04-27).

²¹⁶ Bertrand (2004), s. 189–191.

Severní Sumatry, zatímco do Ačehu byli přemístěni úředníci z jiných regionů. V reakci na povstání islámského hnutí Darul Islam v roce 1956 získal Ačeh znovu status provincie a v roce 1959 autonomii v oblasti náboženství, vzdělání a zvykového práva.²¹⁷ Ta však nebyla plně implementována ani za vlády generála Suharta, který centralizaci země výrazně posílil. Regionální struktury byly homogenizovány a zcela podřízeny kontrole centrální vlády a místní příjmy vždy putovaly do státní pokladny, než se ve formě různých programů vracely zpět. Politická kontrola byla udržována dosazováním armádních velitelů na vedoucí posty na všech úrovních.²¹⁸

Po pádu Suhartova režimu však došlo k postupné decentralizaci a byly přijaty nové zákony v rámci takzvané regionální autonomní politiky v roce 1999 a 2004, které byly vtěleny i do ústavy. Všechny změny zachovávaly unitární charakter země, neboť federalismus byl stále negativně spojován s koloniální minulostí. Indonésie je rozčleněna na provincie, které se skládají z distriktů: obce (kota, vedené starosty) v městských částech a regentství (kabupaten, vedené regenty nebo bupati) ve venkovských částech. Všechny provincie a distrikty mají výkonné a legislativní orgány a jejich hlavy jsou voleny přímo a nejsou již dosazovány centrální vládou. Centrální vláda rozhoduje v oblasti zahraniční politiky, obrany, justice, monetární a fiskální politiky, ekonomického plánování a přírodních zdrojů. Ostatní politiky jsou primárně řízeny provinciemi a distrikty.²¹⁹

Zákony z roku 1999 přislíbily decentralizovanou autoritu zejména distriktům. Vláda se tehdy obávala možné dezintegrace země a předpokládala, že distrikty nebudou mít dostatečnou velikost a zdroje pro vedení separatistických povstání. To však změnilo zákony z roku 2004, které provinciím přiřadily více autority. Byl také zaveden nový systém přerozdělování regionálních zisků, díky kterému získávají regiony vyšší výnosy než za Suhartova režimu. Blair King upozorňuje, že decentralizace v Indonésii dosáhla takové míry, která je vyšší než u některých federací.²²⁰

Přestože decentralizační kroky dokázaly zabránit vzniku dalších protestů, nedokázaly uspokojit již existující separatistická hnutí. Vláda se snažila usmířit hnutí v Ačehu zákonem o zvláštní autonomii z roku 1999, který specifikoval autonomii v oblasti náboženství, vzdělání a zvykového práva. Ta byla uzákoněna již v roce 1959,

²¹⁷ Špičanová (2011), s. 144–145.

²¹⁸ Bertrand (2004), s. 198–199.

²¹⁹ King, Blair A. (2011): *Government and Politics*. In: Frederick, William H. – Worden, Robert L. (eds.): *Indonesia: a country study*. Washington, DC: Library of Congress, s. 247–248.

²²⁰ King (2011), s. 248.

ale tehdy zůstala jen prázdným slibem. Separatisté však v reakci na referendum ve Východním Timoru požadovali také uspořádání referenda v Ačehu a zmíněný zákon považovali za naprosto nedostatečný. Vzhledem k tomu, že vláda nepřicházela s žádnými plány o autonomii Ačehu, guvernér provincie Syamsuddin Mahmud přišel s vlastním návrhem, který byl indonéským parlamentem schválen a vešel v platnost v roce 2002. Podle něj byl Ačeh přejmenován na Nanggroe Aceh Darussalam (Nanggroe znamená stát nebo země), byla uznána jeho kulturní odlišnost, právo ponechat si 80 % zisků z místní těžby ropy a zemního plynu a zavedení prvků islámského práva. Provincie sice získala zvláštní autonomii, ale nebylo přesně stanoveno, ve kterých oblastech má její vláda právo na soudní pravomoci, a zákon zůstal jen obecným prohlášením o autonomii.²²¹

Jedním z hlavních důvodů, proč se GAM a veřejnost s tímto zákonem nespokojila, byla ztráta důvěry ačežského obyvatelstva vůči ústřední vládě, která nedodržela své závazky již v minulosti. Obavy také vzbudil zájem vlády prezidentky Sukarnoputri o návrat k centralizační politice a silné roli armády. K tomu všemu se v provincii stále nacházelo mnoho vojáků a násilí neustále eskalovalo.²²² Po krachu mírových jednání mezi GAM a vládou v roce 2002 byly znovu obnoveny vojenské boje, během nichž vláda zcela upustila od decentralizačních kroků. Situace se však změnila s nástupem prezidenta Yudhoyona, který chtěl konflikt s GAM mírově ukončit. Nutno dodat, že země měla v této době větší stabilitu a hnutí v Ačehu tolik neohrožovalo její integritu.

Zlomem se stala vlna tsunami, která výrazně zasáhla provincii Ačeh a přiměla obě strany přistoupit ke kompromisu. V mírové smlouvě z roku 2005 se GAM vzdalo boje za nezávislost a přistoupilo k autonomii, která je nyní nejrozsáhlejší v celé Indonésii. Indonéská vláda přistoupila k rozšíření autonomie a na rozdíl od předchozích dohod stanovila konkrétní prvky politických práv lokálních orgánů provincie. Jako zásadní bylo chápáno povolení vzniku regionálních politických stran, které byly doposud zakázány, neboť mohly kandidovat jen strany národní.²²³ Zákon potvrzující zvláštní autonomii Ačehu byl schválen v červenci 2006 a mimo jiné uzákonil vysoké pravomoci pro místní orgány, přihlašování nezávislých kandidátů do místních voleb, možnost implementovat islámské právo a ponechat si vysoký podíl místních příjmů

²²¹ Bertrand (2004), s. 178, 182, 205.

²²² Bertrand (2004), s. 212.

²²³ Možnost vzniku regionálních politických stran je stále povolena jen v Ačehu.

z nerostných zdrojů.²²⁴ V provincii bylo od té doby uspořádáno několik lokálních voleb do místních orgánů a na pozice guvernéra a starostů, které proběhly bez většího násilí a dominovali v nich především bývalí členové GAM.²²⁵

Z předešlého vyplývá, že ukončení federativního zřízení Indonésie a nárůst centralizační politiky za Sukarnovy a Suhartovy vlády byly jednou z příčin odporu místního obyvatelstva vůči vládě a růstu separatistických tendencí. Slíbená autonomie pro Ačeh (1959) nebyla implementována a vlády obou režimů tvrdě potlačovaly jakékoliv rebelie, které ohrožovaly územní integritu země. Až s pádem Suhartova režimu (1998) došlo k postupné decentralizaci země, která však zprvu poskytla více moci zejména distriktům. Rostoucí násilí v Ačehu přimělo vládu přislíbit mu větší autonomii (2002), ale nebyly jasně specifikovány oblasti s autoritou provinční vlády a nabízela se široká interpretace zvláštní autonomie, která mohla být využita ve prospěch ústřední vlády. Až po přírodní katastrofě vláda svolila k rozšíření autonomie Ačehu a konkrétně specifikovala pravomoci lokální vlády.

3.6.3 Srovnání míry centralizace/federalizace na Srí Lance a v Indonésii

Můžeme konstatovat, že u obou zkoumaných států bylo po odchodu koloniálních mocností postupně prosazeno centrální a téměř autoritářské státní zřízení. V obou případech také došlo k postupné decentralizaci až v reakci na separatistické požadavky místních skupin. V Indonésii vláda přistoupila na decentralizaci po pádu Suhartova režimu (1998), neboť čelila mnohým separatistickým tendencím a poskytla lokálním vládám rozsáhlé pravomoci. Srí Lanka sice zavedla mírnou decentralizaci dříve než Indonésie (v rámci 13. ústavního dodatku, 1987), ale až v důsledku občanské války vyvolané tamilskými separatistickými požadavky a na vnější tlak Indie. Navíc se jednalo o velmi slabou formu devoluce moci, která nebyla dodnes nijak zásadně rozšířena.

Lze tedy shrnout, že Indonésie dosáhla vyšší míry decentralizace, která se dnes přibližuje federalizaci, a platí pro ni hypotéza zaměřující se na faktor

²²⁴ Missbach, Antje (2009): Review: Michelle Ann Miller: Rebellion and Reform in Indonesia – Jakarta's Security and Autonomy Policies in Aceh. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, Vol. 28, No. 4, s. 149–150.

²²⁵ Současný guvernér provincie Ačeh Zaini Abdullah zvolený v roce 2009 i jeho předchůdce Irwandi Yusuf byli aktivními členy GAM a dominantní stranou v provinčním parlamentu se stala strana zformována bývalými členy GAM – Partai Aceh.

International Crisis Group (2011): *Indonesia: GAM vs GAM in the Aceh Elections*. Asia Briefing N°123. Dostupné na: (<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/indonesia/B123%20Indonesia%20---%20Gam%20vs%20Gam%20in%20the%20Aceh%20Elections.pdf>, 2014-04-30).

centralizace/federalizace, která predikovala mírové ukončení konfliktu u státu s vyšší mírou federalizace. Indonéská vláda nakonec přistoupila na rozsáhlou autonomii provincie Ačeh, protože pouhé decentralizační kroky nedokázaly utišit místní separatistické hnutí a jak se v minulosti ukázalo, ani vojenské represe konflikt neřešily. Je nutné vzít v potaz také postoj GAM, které slevilo ze svých secesionistických požadavků a přijalo nabízenou autonomii.

Oproti tomu srílanská vláda nebyla ochotná rozšířit mírnou devoluci moci zavedenou 13. ústavním dodatkem zejména kvůli sinhálským buddhistickým nacionalistům, kteří prosazovali centrální zřízení a protestovali proti jakékoliv autonomii. Problematickým se stalo také hnutí LTTE požadující příliš vysokou autonomii, kterou vláda nebyla schopná kvůli zavedenému politickému systému a mechanismu etnického triumfování schválit. Není ani jasné, zda by byla vláda vůbec ochotná ji skutečně implementovat. Dále je potřeba si uvědomit, že LTTE odmítlo relativně optimální nabídky vlády a samo několikrát odstoupilo od jednání z ne vždy jasných důvodů. Podle některých autorů využívalo LTTE mírová jednání jen k vyzbrojení hnutí a lze pochybovat o tom, jestli by vůbec bylo ochotné ustoupit od požadavku založení nezávislého Tamilského Ílamu. DeVotta tvrdí, že vůdce hnutí Prabhakaran nařídil svým členům, aby jej zastřelili, pokud by nedokázal dostat politickému cíli vzniku Tamilského Ílamu.²²⁶

²²⁶ DeVotta (2009), s. 1030.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo identifikovat vnitřní faktory, které přispívají k mírovému ukončení separatistických konfliktů. K tomuto účelu sloužila komparativní případová studie dvou separatistických konfliktů (tamilského separatismu na Srí Lance a ačežského separatismu v Indonésii), které měly rozdílné ukončení. Zatímco konflikt v Indonésii byl ukončen mírově a vláda se shodla se separatistickou skupinou GAM na kompromisním politickém řešení, na Srí Lance byl konflikt ukončen silově a separatistické hnutí LTTE bylo vojensky potlačeno. Pro analýzu byly vybrány faktory vycházející ze studie Barbary Walter a její teorie budování reputace, podle které by měly vlády bojovat se separatistickými skupinami na svém území, pokud čelí více potencionálním separatistům a mají tak důvod k budování silné reputace. Pomocí analýzy následujících šesti faktorů a ověření formulovaných hypotéz mělo být také vysvětleno odlišné ukončení vybraných konfliktů:

1. potencionální separatistické skupiny
2. hodnota separatistického území
3. podíl separatistické skupiny na celkové populaci a území
4. rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou
5. politický systém
6. míra centralizace/federalizace

Komparace prvního faktoru vyvrátila teorii budování reputace, protože ukázala, že se v Indonésii nachází jednoznačně více potencionálních separatistických skupin než na Srí Lance a přesto to byla spíše srílanská vláda, která si budovala tvrdou reputaci. Lze usoudit, že právě mnoho separatistických hrozeb přimělo indonéskou vládu přistoupit na požadavky GAM. Je třeba si uvědomit, že autoritářské vlády Sukarna a Suharta tvrdě potlačovaly jakýkoliv odpor a skutečně si vybudovaly tvrdou reputaci. Pokud vezmeme v potaz bohatou heterogenitu souostroví, tak separatistické požadavky vnesly v té době jen skutečně „odvážné“ skupiny a mohlo jich být mnohem více. Po přechodu k demokracii vzrostlo separatistické i komunitní násilí a vláda se rozhodla, že vyřeší konflikt v Ačehu mírově. Následuje shrnutí stanovených hypotéz.

Hypotéza 1: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud má území obývané danou minoritou vysokou ekonomickou, strategickou nebo psychologickou hodnotu.

Tato hypotéza platí jen v případě Srí Lanky, pro kterou mělo separatistické území vysokou psychologickou hodnotu a bojovala o něj. Naopak Ačeh dosáhl vysoké ekonomické i strategické hodnoty, a přesto mu vláda byla ochotná poskytnout autonomii. Lze shrnout, že ukazatel hodnoty separatistického území prokázal svůj vliv na ochotu vlády bojovat za území jen v případě psychologické hodnoty.

Hypotéza 2: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím menší část celkového obyvatelstva a území separatistická skupina tvoří.

Druhá hypotéza byla potvrzena, protože Ačeh tvoří mnohem menší část indonéské populace a území než Tamilové na Srí Lance. To je ovšem dáno velikostí Indonésie, která mnohonásobně převyšuje Srí Lanku. Pokud by Indonésie přišla o Ačeh, ztratila by sice hodnotné území, ale jednalo by se o malý podíl celkového státu. Nelze však opomenout pravděpodobný vliv na destabilizaci státu. Oproti tomu Srí Lanka by ztrátou území Tamilského Ílamu přišla o jednu třetinu svého teritoria.

Hypotéza 3: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím je moc separatistické skupiny a vlády vyváženější.

Moc mezi separatistickou skupinou a vládou byla vyváženější na Srí Lance, ale k mírovému ukončení zde nedošlo. Platnost hypotézy byla vyvrácena pravděpodobně proto, že vycházela z mezistátních konfliktů a rovnováhy moci mezi bojujícími státy. Nicméně v separatistických konfliktech proti sobě stojí vláda a separatistická skupina, přičemž vláda je zpravidla silnější než opoziční skupina a není pro ni těžké separatisty vojensky porazit. Je možné, že z pohledu srílanské vlády byla hypotéza krátkodobě platná. Jak pomalu rostla vojenská moc LTTE a jeho schopnost odolávat srílanské armádě, přistoupila vláda na řadu vyjednávání, ve kterých nabídla LTTE optimální nabídky (13. dodatek, návrh v 1995). Jenže LTTE nebylo ochotné slevit ze svých vysokých nároků a lze to přikládat právě jeho vysoké vojenské moci a schopnosti konkurovat vládě. Lze tedy usoudit, že mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud je moc separatistické skupiny a vlády vyvážená.

Hypotéza 4: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější u států s vyšší mírou demokracie.

Tato hypotéza byla potvrzena, protože k mírovému ukončení došlo v Indonésii, u které byla po roce 1998 zaznamenána vyšší míra demokracie než u Srí Lanky. Je však třeba upozornit, že k mírovému urovnání došlo až zhruba 7 let po pádu autoritářského režimu a i v době rozvíjejícího se demokratického režimu vláda nechala armádu brutálně zasahovat proti civilistům a právě v tomto období došlo k největší vojenské operaci v provincii. Na urovnání konfliktu mělo pravděpodobně také vliv posílení stability státu a silný mandát prezidenta. Naopak na Srí Lance ústavní změny směřovaly k autoritářskému systému, ve kterém má prezident hlavní slovo. Jednou z hlavních překážek mírového urovnání konfliktu se stal politický systém, ve kterém se střídají slabé koaliční vlády. V důsledku systému etnického triumfování nebyly vlády schopné prosadit požadovanou ústavní změnu.

Hypotéza 5: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím více je stát federalizovaný.

Poslední hypotéza byla verifikována, protože předpověděla mírové ukončení u státu s vyšší federalizací, která byla zaznamenána u Indonésie. Souostroví skutečně procházelo po roce 1998 značnou decentralizací, ale tyto kroky samy osobě nebyly pro separatisty dostatečné. GAM souhlasilo až s rozšířenou autonomií, kterou jim vláda nabídla po zásahu oblasti vlnou tsunami. Naopak na Srí Lance byla jakákoliv federalizace odmítána. Vláda sice zpočátku nabízela LTTE mírnou administrativní decentralizaci, ale ani tu nebyla schopná prosadit díky sinhálským nacionalistům. Když později nabídla větší devoluci moci, LTTE již usilovalo o rozsáhlou autonomii blížící se federativnímu uspořádání a nechtělo se spokojit s mírnou samosprávou.

Z uvedené komparace dat lze vyvodit, že za faktory, které přispěly k mírovému ukončení konfliktu v Ačehu, lze označit malý podíl separatistické skupiny na celkovém území a populaci státu, politický systém s důrazem na demokracii a míru federalizace. Těmto vnitřním faktorům můžeme tedy přisoudit značný vliv na mírové ukončení separatistických konfliktů. Naopak rovnováha moci mezi separatistickou skupinou a vládou a vysoká psychologická hodnota separatistického území zabraňují dosažení

mírového kompromisu mezi aktéry. Dále lze usoudit, že počet potencionálních separatistických skupin může vést k budování reputace ve státech s nízkou úrovní demokracie, kde není použití síly příliš omezeno a vláda nezávisí na podpoře voličů, jako tomu bylo za autoritářských vlád v Indonésii. S rostoucí mírou demokracie se nabízí možnost politických řešení, které jsou pro separatisty akceptovatelné za předpokladu, že mohou vládě věřit. Právě bezpečnostní dilema bylo patrné v obou státech, kde separatistické skupiny ztratily důvěru vůči ústřední vládě. Je obecně známo, že překonání bezpečnostního dilematu je snazší v demokratických státech, čímž se jen stvrzuje důležitost demokratického zřízení.

Na závěr lze shrnout, že práce splnila svůj cíl a stanovila faktory, které přispívají k mírovému ukončení separatistických konfliktů. Dále potvrdila, že teorie budování reputace platila jen v případě Indonésie v době autoritářských režimů (1950–1998). V návaznosti na výsledky této práce by se další výzkum v oblasti separatistických konfliktů mohl zaměřit na analýzu politických systémů, které jsou vhodné pro soužití více etnických skupin v jednom státě. Přínosná by mohlo být identifikace formy decentralizace či autonomie, která by mohla být aplikována na Srí Lance. Přestože bylo hnutí LTTE poraženo, stát se stále nachází ve formě latentního konfliktu a pokud nebude vyřešeno postavení Tamilů a dalších menšin, násilí může znovu eskalovat.

Summary

The separatist conflict presents one of the most common types of armed conflicts and it does not very often end in negotiated settlement. While some governments are willing to accommodate the separatists with an offer of local autonomy, others fight costly wars. Thus, the thesis addresses this flexibility and aims to identify the factors that are instrumental in facilitating peace settlement between a separatist group and a government. It examined two separatist conflicts with different terminations: peace settlement in Aceh, Indonesia and military defeat of Tamils in Sri Lanka. The comparative analysis confirmed that suggested reputation building theory did not explain different termination of selected conflicts. According to the theory, the governments would fight the separatists if they could face more challengers in the future in order to deter them from possible separatist demands. Thus, reputation building could only apply to period of authoritative regime in Indonesia (1950–1998) when governments of Sukarno and Suharto suppressed with brutality every opposition.

Nevertheless, the importance of other factors included in the study of Barbara Walter was proved. First, it was concluded that governments are more willing to accommodate the separatists if the group represents small proportion of total population and territory. Next, the peace settlements are more probable if states have democratic system and some form of decentralization or federalism. On the other hand, the balance of powers between separatists and a government proved to be an obstacle to negotiated settlement. Further to this, also high psychological value of land, currently under dispute, seemed to encourage a government in fighting the separatists. In conclusion, governments ought to make sure that the rights of their minorities are properly implemented in order to decrease the possibility of separatist demands.

Použitá literatura a zdroje

Literatura

Aspinall, Edward (2005): *Aceh/Indonesia: Conflict Analysis and Options for Systemic Conflict Transformation*. Berghof Foundation for Peace Support.

Aspinall, Edward (2007): The Construction of Grievance. Natural Resources and Identity in a Separatist Conflict. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 51, No. 6, s. 950–972.

Baar, Vladimír (2002): *Národy na prahu 21. století. Emancipace nebo nacionalismus?* Šenov u Ostravy: Tilia.

Barša, Pavel (1999): Národnostní konflikt a plurální identita. In: Barša, Pavel – Strmiska, Maxmilián (eds.): *Národní stát a etnický konflikt*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 11–172.

Bell-Fialkoff, Andrew (2003): *Etnické čistky: Bosna, Kypr, Karabach, Kosovo, bývalý Sovětský svaz, Rwanda a Burundi, Srí Lanka, Transylvánie, Ulster*. Praha: Práh.

Bertrand, Jacques (2004): *Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia*. Cambridge: Cambridge University Press.

Biswas, Bidisha (2009): *Are We Ready to Talk? A Study of Conflict Management in Sri Lanka and Indonesia (Aceh)*. Paper presented at the annual meeting of the ISA's 50th Annual Convention „Exploring the Past, Anticipating the Future“, New York, 15 February. Dostupné na: (http://citation.allacademic.com/meta/p312223_index.htm, 2014-02-26).

Brown, Michael E. (2001): The Causes of Internal Conflict: An Overview. In: Brown, Michael E. – Coté, Owen R. – Lynn-Jones, Sean M. – Miller, Steven E. (eds.): *Nationalism and Ethnic Conflict*. London: MIT Press, s. 3–25.

Carley, Patricia (1996): *Self-determination: Sovereignty, Territorial Integrity, and*

the Right to Secession. Washington, DC: United States Institute of Peace.

Coakley, John (ed., 1993): *The Territorial Management of Ethnic Conflict*. London: Frank Cass.

Coomaraswamy, Radhika (2003): The Politics of Institutional Design: An Overview of the Case of Sri Lanka. In: Bastian, Sunil – Luckham, Robin (eds.): *Can Democracy Be Designed? The Politics of Institutional Choice in Conflict-torn Societies*. New York: Zed Books, s. 145–169.

Cunningham, Kathleen (2013): Understanding strategic choice: The determinants of civil war and nonviolent campaign in self-determination disputes. *Journal of Peace Research*, Vol. 50, No. 3, s. 291–304.

DeVotta, Neil (2000): Control Democracy, Institutional Decay, and the Quest for Eelam: Explaining Ethnic Conflict in Sri Lanka. *Pacific Affairs*. Vol. 73, No. 1, s. 55–76.

DeVotta, Neil (2004): *Blowback. Linguistic Nationalism, Institutional Decay, and Ethnic Conflict in Sri Lanka*. Stanford: Stanford University Press.

DeVotta, Neil (2009): The Liberation Tigers of Tamil Eelam and the Lost Quest for Separatism in Sri Lanka. *Asian Survey*, Vol. 49, No. 6, s. 1021–1051.

Fair, Christine C. (2004): *Urban Battle Fields in South Asia: Lessons Learned from Sri Lanka, India, and Pakistan*. Santa Monica: RAND.

Fearon, James D. – Laitin, David D. (2003): Ethnicity, Insurgency, and Civil War. *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 1, s. 75–90.

Filipský, Jan (2003): Šrí Lanka (Cejlon). In: Filipský, Jan et al.: *Dějiny Bangladéše, Bhútánu, Maledív, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky*. Praha: Lidové noviny, s. 273–349.

Frederick, William H. (2011): Historical Setting. In: Frederick, William H. – Worden, Robert L. (eds.): *Indonesia: a country study*. Washington, DC: Library of Congress, s. 1–93.

Goertz, Gary – Diehl, Paul (1992): *Territorial Challenges and International Conflict*. London: Routledge.

Hannum, Hurst (1993): Rethinking Self-determination. *Virginia Journal of International Law*, Vol. 34, No. 1, s. 1–69.

Heraclides, Alexis (1989): Conflict Resolution, Ethnonationalism and the Middle East Impasse. *Journal of Peace Research*, Vol. 26, No. 2, s. 197–212.

Heraclides, Alexis (1991): *The Self-determination of Minorities in International Politics*. London: Frank Cass.

Holsti, Kalevi J. (1991): *Peace and War: Armed Conflicts and International Order, 1648-1989*. New York: Cambridge University Press.

Huxley, Tim (2007): *Non-traditional Threats and the Stability of the Indonesian Political System*. 2nd Berlin Conference on Asian Security. Berlin. 4.–5.10.2007.

Hyndman, Jennifer (2009): Siting conflict and peace in post-tsunami Sri Lanka and Aceh, Indonesia. *Norsk Geografisk Tidsskrift–Norwegian Journal of Geography*, Vol. 63, s. 89–96.

Kearney, Robert N. (1987): Territorial Elements of Tamil Separatism in Sri Lanka. *Pacific Affairs*, Vol. 60, No. 4, s. 561–577.

Kell, Tim (1995): *The roots of the Acehnese rebellion 1989–1992*. Ithaca, NY: Cornell Modern Indonesia Project.

King, Blair A. (2011): Government and Politics. In: Frederick, William H. – Worden, Robert L. (eds.): *Indonesia: a country study*. Washington, DC: Library of Congress, s. 225–306.

Kingsbury, Damien (2006): *Peace in Aceh: A Personal Account of the Helsinki Peace Process*. Jakarta: Equinox Publishing.

Kingsbury, Damien (2007): Peace Processes in Aceh and Sri Lanka: A Comparative Assessment. *Security Challenges*, Vol. 3, No. 2, s. 93–111.

Klimešová, Martina (2011): *Pobídky jako cesta k míru? Vyjednávání a zapojení třetích stran* (dizertační práce). Praha: FSV Univerzita Karlova v Praze.

Le Billon, Philippe – Waizenegger, Arno (2007): Peace in the Wake of Disaster? Secessionist Conflicts and the 2004 Indian Ocean Tsunami. *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, Vol. 32, No. 3, s. 411–427.

Marshall, Monty G. – Gurr, Ted R. (2003): *Peace and Conflict, 2003: A Global Survey of Armed Conflicts, Self-Determination Movements, and Democracy*. College Park MD: Center for International Development and Conflict Management, University of Maryland.

McCulloch, Lesley (2005): *Greed: The silent force of the conflict in Aceh*. Melbourne: University of Deakin.

Miall, Hugh – Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom (2011): *Contemporary Conflict Resolution: the Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. Cambridge: Polity Press.

Minařík, David (2009): Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global Politics*. Dostupné na: (<http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka-%E2%80%93-konflikt-ideji-a-identit>, 2014-04-01).

Missbach, Antje (2009): Review: Michelle Ann Miller: Rebellion and Reform in Indonesia – Jakarta's Security and Autonomy Policies in Aceh. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, Vol. 28, No. 4, s. 145–151.

Nadarajah, Suthaharan – Sriskandarajah, Dhananjayan (2005): Liberation struggle or terrorism? The politics of naming the LTTE. *Third World Quarterly*, Vol. 26, No. 1, s. 87–100.

Perera, Sasanka (2001): *The Ethnic Conflict in Sri Lanka: A Historical and Sociopolitical Outline*. University of Colombo. Dostupné na: (http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2012/03/28/000333037_20120328010832/Rendered/PDF/677060WP00PUBL0io0political0Outline.pdf, 2014-04-01).

Rajasingham-Senanayake, Darini (2009): Transnational Peace Building and Conflict: Lessons from Aceh, Indonesia, and Sri Lanka. *Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol. 24, No. 2, s. 211–35.

Ranjith, H. – Somarathna, A.G.T.S. (2013): Sri Lanka's Executive Presidency: A Critical Analysis of Its Powers and Functions Under the Constitutions of 1978 and Subsequent Constitutional Amendments, *Social Sciences and Humanities Review*, Vol. 1, No. 1, s. 75–96.

Ross, Michal L. (2005): Resources and Rebellion in Aceh, Indonesia. In: Collier, Paul – Sambanis, Nicholas (eds.): *Understanding Civil War: Evidence and Analysis, Volume 2: Europe, Central Asia, and other regions*. Washington, DC: The World Bank, s. 35–58.

Rosůlek, Přemysl (2007): Národy, nacionalismus a teorie secese. In: Rosůlek, Přemysl a kol. *Politická filozofie. Aktuální problémy*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 63–88.

Rothchild, Donald S. – Lake, David A. (1998): Containing Fear: The Management of Transnational Ethnic Conflict. In: Rothchild, Donald S. – Lake, David A. (eds.): *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation*. Princeton: Princeton University Press, s. 203–226.

Sarvananthan, Muttukrishna (2007): *Economy of the Conflict Region Sri Lanka: From Embargo to Repression*. Washington, DC: East-West Center.

Schulze, Kirsten E. (2004): *The Free Aceh Movement (GAM): Anatomy of a separatist organization*. Washington, DC: East-West Center.

Smith, Anthony D. (1991): *National Identity*. Nevada: University of Nevada Press.

Smith, Anthony L. (2010): Indonesia. Letting Go to Hold On. In: Wirsing, Robert – Ahrari, Mohammed E. (eds.): *Fixing fractured nations: the challenge of ethnic separatism in the Asia-Pacific*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, s. 15–35.

Špičánová, Lenka (2011): *Komparativní analýza konfliktů v Acehu a na Východním Timoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Tesař, Filip (2007): *Etnické konflikty*. Praha: Portál.

Uyangoda, Jayadeva (2007): *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*. Washington, DC: East-West Center.

Vaďura, Vladimír (2007): Teorie etnického konfliktu. In: Šmíd, Tomáš – Vaďura, Vladimír (eds.): *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 9–44.

Waisová, Šárka (2005): *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Wallensteen, Peter (2002): *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. London: Sage Publications.

Walter, Barbara (1997): The Critical Barrier to Civil War Settlement. *International Organization*, Vol. 51, No. 3, s. 335–64.

Walter, Barbara (2006): Why Governments Fight Some Separatists but Not Others. *American Journal of Political Science*, Vol. 50, No. 2, s. 313–330.

Walter, Barbara (2009): *Reputation and Civil War: Why Separatist Conflicts Are So Violent*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wayland, Sarah (2004): Ethnonationalist networks and transnational opportunities: the Sri Lankan Tamil diaspora. *Review of International Studies*, Vol. 30, No. 3, s. 405–426.

Wennmann, Achim – Krause, Jana (2009): *Resource Wealth, Autonomy, and Peace in Aceh*. Geneva: The Centre on Conflict, Development and Peacebuilding.

Wickramasinghe, Nira (2006): *Sri Lanka in the Modern Age: A History of Contested Identities*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Wood, John R. (1981): Secession: A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 14, No. 1, s. 107–134.

Prameny a ostatní zdroje²²⁷

Amnesty International (2013): *Indonesia: Time to face the past: Justice for past abuses in Indonesia's Aceh province*. London: Amnesty International.

Businessinfo.cz (<http://www.businessinfo.cz/>)

CIA World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>)

Department of Census and Statistics – Sri Lanka (<http://www.statistics.gov.lk/>)

East-West Center (<http://www.eastwestcenter.org/>)

²²⁷ Celé odkazy jsou s datem náhledu umístěny v textu v poznámkách.

House of Commons Library (2009): *War and Peace in Sri Lanka*, Research Paper 09/51, 5 June 2009. Dostupné na: (<http://www.parliament.uk/business/publications/research/briefing-papers/RP09-51/war-and-peace-in-sri-lanka>, 2014-04-12).

Institute for Conflict Management: South Asia Terrorism Portal. (<http://www.satp.org/default.asp>).

International Crisis Group (2001): *Aceh: Can Autonomy Stem the Conflict?* Asia Report No. 18. Dostupné na: (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/south-east-asia/indonesia/018-aceh-can-autonomy-stem-the-conflict.aspx>, 2014-04-015).

International Crisis Group (2007): *Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*. Asia Report No. 134. Dostupné na: ([http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-asia/sri-lanka/134_sri_lanka_s_muslims_caught_in_the_crossfire](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/asia/south-asia/sri-lanka/134_sri_lanka_s_muslims_caught_in_the_crossfire), 2014-04-07).

International Crisis Group (2011): *Indonesia: GAM vs GAM in the Aceh Elections*. Asia Briefing N°123. Dostupné na: (<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/indonesia/B123%20Indonesia%20---%20Gam%20vs%20Gam%20in%20the%20Aceh%20Elections.pdf>, 2014-04-30).

Library of Congress Country Studies (<http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/cshome.html>)

Minorities at Risk Project (2009): *Minorities at Risk Dataset*. College Park, MD: Center for International Development and Conflict Management. (<http://www.cidcm.umd.edu/mar/>)

Nationmaster (<http://www.nationmaster.com/>)

Natural Resources, Energy and Science Authority of Sri Lanka (1991): *Natural resources of Sri Lanka: conditions and trends: a report*. Education Center: Keells Business Systems.

SIPRI (<http://www.sipri.org/>)

Statistics Indonesia (<http://www.bps.go.id/eng/index.php>)

The Fund for Peace (2012): *Country Profile: Indonesia*. Dostupné na: (<http://fundforpeace.org/global/states/ccppr12id-countryprofile-indonesia-08e.pdf>, 2014-04-09).

The Montevideo Convention on Rights and Duties of States (1933)

UCDP (Uppsala Conflict Data Program). Department of Peace and Conflict Research, Uppsala Universitet (<http://www.pcr.uu.se/>)

UN (2011): *Report of the Secretary-General's Panel of Experts on Accountability in Sri Lanka*. Dostupné na: (http://www.un.org/News/dh/infocus/Sri_Lanka/POE_Report_Full.pdf, 2014-04-26).

United Nations Development Programme in Indonesia (<http://www.id.undp.org/indonesia/en/home.html>)

United Nations Development Programme in Sri Lanka (<http://www.lk.undp.org/content/srilanka/en/home.html>)

Vlajky-statu.cz (<http://www.vlajky-statu.cz/>)

Wikimedia Commons (http://commons.wikimedia.org/wiki/Main_page)

Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page)

Seznam příloh

Příloha 1 - Doplňující informace k Srí Lance

Příloha 2 - Doplňující informace k Indonésii

Přílohy

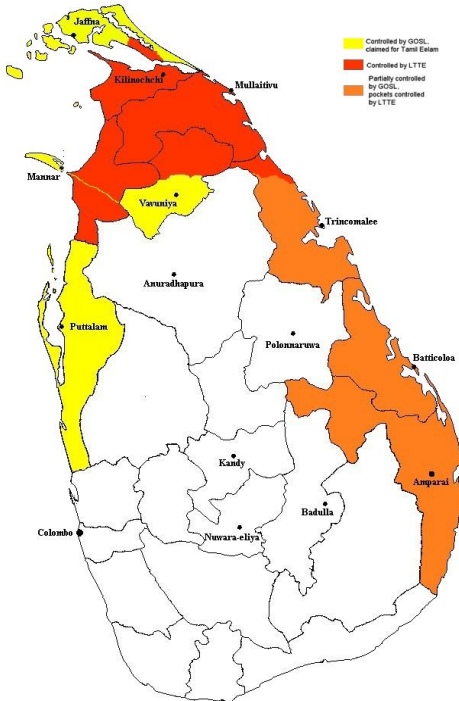
Příloha 1 - Doplnující informace k Srí Lance

Obrázek 1: Mapa Srí Lanky

Zdroj: (<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Un-sri-lanka.png>, 2014-03-26)

Obrázek 2: Mapa Tamílského Ílamu: odhad územní kontroly LTTE pro leden 2006

Zdroj: (http://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_Tamil_Eelam, 2014-04-11).

Obrázek 3: Vlajka Srí Lanky

Zdroj: (http://www.vlajky-statu.cz/vlajka_nahled.php?id_vlajka=188&rozmer=1100, 2014-03-26)

Hustota zalidnění: 328 obyv./km²

Průměrná délka života při narození: 76,54

Gramotnost: 92,7%

Dětská úmrtnost: 6,1/1000 obyv.

Podíl ekonomicky činného obyvatelstva: 49,8 %

Nezaměstnanost: 3,9 %

Podíl obyvatelstva pod hranicí chudoby: 23 %

HDP na 1 obyvatele: 6 500 USD

Oficiální měna: srílanská rupie (SLRs, kód LKR).

Administrativní členění na 9 provincií: Central, Eastern, Nothern, North-Central, North-Western, Sabaragamuwa, Southern, Uva, Western

Hlavní vývozní položky: textilie a oděvy, čaj a koření, pryž, kokos, ryby, gumové výrobky, diamanty a šperky, stroje a zařízení.²²⁸

²²⁸ Businessinfo.cz: *Souhrnná teritoriální informace Srí Lanka*. 30.09.2013. Dostupné na (<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/sri-lanka.html>, 2014-03-27).

Příloha 2 - Doplnující informace k Indonésii

Obrázek 4: Mapa Indonésie

Zdroj: (<http://maps.nationmaster.com/country/id/1>, 2014-03-27).

Obrázek 5: Mapa Ačech

Zdroj: (<http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/private/PS001.pdf>, 2014-04-15).

Obrázek 6: Vlajka Indonésie

Zdroj: (http://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Indonesia , 2014-03-27).

Hustota zalidnění: 100 obyv./km² (Jáva 1 000 obyv./km²)

Průměrná délka života při narození: 72.17

Gramotnost: 92.8%

Dětská úmrtnost: 25.16/1 000 obyv.

Podíl ekonomicky činného obyvatelstva: 67 %

Nezaměstnanost: 6.6%

Podíl obyvatelstva pod hranicí chudoby: 11.7%

HDP na 1 obyvatele: 5 200 USD

Oficiální měna: indonéská rupie (kód IDR)

Administrativní členění: 33 provincií (z toho pět má zvláštní status: zvláštní oblast Yogyakarta, Aceh, Papua, Západní Papua a zvláštní oblast hlavního města Jakarta)

Hlavní vývozní položky: ropa, zemní plyn, uhlí, palmový olej, textilie a oděvy²²⁹

²²⁹ CIA World Factbook: *Indonesia*. Dostupné na: (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>, 2014-03-27); Businessinfo.cz: *Souhrnná teritoriální informace Indonésie*. 01.04.2012. Dostupné na: (<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/indonesie.html>, 2014-03-27).

Projekt diplomové práce
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií

Projekt diplomové práce

**Separatistický konflikt: komparativní studie Srí Lanky a
Ačehu, Indonésie.**

Předkladatel projektu: Kateřina Bartošová, Mezinárodní vztahy, 1. ročník

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Datum: 4. 6. 2013

Volba tématu a případů

Separatistické skupiny, respektive skupiny usilující o sebeurčení představují jeden z nejčastějších zdrojů ozbrojených konfliktů v současném mezinárodním systému. Bylo zjištěno, že mezi léty 1956 a 2002 vyžadovalo 146 etnických skupin ze 78 států větší územní autonomii či nezávislost od svých centrálních vlád. Ve většině případů vlády odmítly ustoupit v jakékoliv otázce týkající se území, přestože následně čelily ozbrojeným povstáním ze strany těchto skupin (Walter, 2006: 313). Například vlády v Rusku či Myanmaru byly ochotné bojovat nákladné války, aniž by nabídly kompromis Čečencům či Karenům. Přesto existují i případy, kdy byly státy ochotné poskytnout svým etnickým minoritám určitý stupeň autonomie – zmiňme třeba Indii nebo Kanadu. Z toho vyplývá, že je potřebné zabývat se separatistickými konflikty a jejich proměnlivostí.

Cílem práce je vyhodnotit faktory mírového ukončení vnitrostátních konfliktů založených na požadavcích práva na sebeurčení. Především se pokusí rozebrat, proč některé vlády jsou ochotné uznat své etnické minority a poskytnout jim více autonomie a jiné ne. Pro tento účel budou analyzovány případy dvou hnutí: Tamilů na Srí Lance a provincie Ačeh v Indonésii. Jedná se o zásadně shodné případy ve stejné geografické oblasti – jihovýchodní Asii. V obou případech existovaly skupiny usilující o právo na sebeurčení, kterým centrální vláda bránila v autonomizaci a vtělila je do unitárního státu. Oba státy byly před získáním nezávislosti pod koloniální nadvládou, která při určování hranic nijak nereflektovala etnickou homogenitu. Obě separatistické skupiny se cítily být od svého státu odcizeny, žádaly separaci na základě odlišné národní identity a špatného státního zacházení s etnickou minoritou, kterou reprezentovaly. To vedlo k dlouhotrvajícím separatistickým konfliktům, které se zdály být těžko řešitelné a určitou dobu se nacházely na mrtvém bodě. Obě oblasti byly také výrazně zasaženy vlnou tsunami, která byla způsobena masivním zemětřesením v Indickém oceánu v roce 2004.

Nicméně v Indonésii bylo nakonec dosaženo mírového ukončení konfliktu a Ačeh získal určitou formu autonomie v roce 2005, zatímco na Srí Lance po zmíněné katastrofě znovu propukla otevřená válka a v roce 2009 bylo hnutí Tamilů vojensky potlačeno. Je zajímavé zkoumat, proč měly relativně podobné konflikty rozdílné

výsledky, k čemuž bude použita metodologie komparativní případové studie, která je příhodná pro srovnávací analýzu omezeného počtu případů.

Práce vychází z konceptu práva na sebeurčení národů, který patří k základním principům mezinárodního práva. Jedná se ovšem o velice kontroverzní princip, který nemá jasné vymezení. Neexistuje totiž přesná definice „národa“ či „sebeurčení“. Často se také dostává do rozporu s dalším principem mezinárodního práva – principem územní celistvosti. Na základě práva na sebeurčení pak skupiny se separatistickými tendencemi obhajují své politické ambice. Jedná se většinou o národnostní menšiny, které nesouhlasí s postavením své skupiny v rámci daného státu a žádají od centrální vlády vyšší samosprávu. Úroveň této samosprávy se může lišit od ochrany identity, kulturní, politické a ekonomické autonomie v rámci státu až po úplnou nezávislost či spojení s jiným státem. Centrální vlády všeobecně preferují zachování co nevyšší autority v rámci centra, ale protože separatistické konflikty mohou být velmi nákladné, balancují vlády zájem zachování autority a snahu omezit ztráty, které jim tyto konflikty způsobí (Cunningham, 2013: 292).

Existují ovšem nástroje jak separatistickým tendencím předcházet, kam patří především uznání výjimečnosti menšin, jejich tolerance a respektování jejich svobod. Další možností je přijetí federativního uspořádání státu, které poskytne autonomii regionům, kde menšina tvoří většinu. Tato opatření sice zcela neutlumí separatistické snahy, ale zlepší postavení menšin, které by oddělením od státu získaly mnohem méně, než pokud by v něm zůstaly.

Metoda a cíl práce

Práce bude srovnávat případ separatistického konfliktu na Srí Lance a v Indonésii a hledat faktory vysvětlující rozdílné ukončení konfliktu. Pro tyto případy jsou vhodné Millovy metody rozdílu, které vyloučí shodné rysy a naopak hledají klíčové rozdílné proměnné, které pomohou vysvětlit různý výsledek. Jako závislá proměnná je určeno mírové ukončení konfliktu a zisk autonomie pro danou menšinu, kde konflikt v Indonésii dosahuje pozitivní a konflikt na Srí Lance negativní hodnoty. Pro nezávislé proměnné jsou vybrány faktory, které se ve zkoumaných případech liší se zaměřením na vnitřní faktory. Vnější vlivy již byly předmětem řady výzkumů, jak je popsáno níže. Cílem práce bude v obou případech analýza těchto faktorů a vyhodnocení jejich dopadu na výsledky konfliktů. Následně se práce pokusí ověřit zvolené hypotézy.

Vzhledem k omezenému rozsahu práce byly vybrány faktory, které se liší v obou státech a lze jim přiřadit významný dopad na výsledek konfliktů. První dva faktory vychází z práce Kathleen Cunningham (2013) zkoumající výběr strategií separatistických skupin a představují jedny z proměnných přispívajících k radikálním postupům minorit, které mohou vést až k občanské válce. Vybrané proměnné jsou považovány za zásadní, protože mohou vysvětlit chování minorit i centrální vlády a reprezentují podstatu separatistického konfliktu.

Jako první faktor jsou hodnoceny požadavky separatistické skupiny – zda usiluje o určitou formu autonomie nebo chce úplné odtržení a nezávislost. Vzhledem k tomu, že vlády zpravidla usilují o zachování svého území, budou více ochotné poskytnout minoritě autonomii, než aby se vzdaly celého území. Z toho vyplývá, že vlády budou více vyjednávat se separatistickými skupinami požadujícími autonomii, čímž se zvyšuje šance na mírové urovnání. Vybraná hypotéza v tomto případě zní:

- Hypotéza 1: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější, pokud minorita požaduje jen autonomii, nikoliv secesi.

Dále se práce zaměří na motivy a důvody separatistické skupiny vysvětlující její požadavky. Mezi silné motivy může patřit například vyloučení z podílu na politické moci či porušování lidských práv. Práce předpokládá, že silné motivy separatistické skupiny zvýší ochotu vlády přistoupit k vyjednávání.

- Hypotéza 2: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější, pokud má minorita silné motivy k separaci, například je vyloučena z politické participace a byla již v historii autonomní na centrální vládě.

Dalším faktorem je typ politického režimu, respektive úroveň demokracie. Byl vybrán, protože slouží jako klíčová proměnná v mnoha studiích vnitrostátních konfliktů.²³⁰ Navíc byl potvrzen jeho významný dopad na výsledek konfliktů v případových studiích. Silná demokratizace v Indonésii napomohla k uznání Ačehu, zatímco rozsáhlé pravomoci prezidenta Srí Lanky, který téměř výhradně pocházel z etnické skupiny Sinhálců, snížily šance na urovnání konfliktu s Tamily (Kingsbury, 2007: 107-108). Lze předpokládat, že demokratické státy jsou citlivější k potřebám svých menšin a mohou jim nabídnout více kompromisních řešení než nedemokratické státy. Byla určena následující hypotéza.

²³⁰ Cunningham, 2013; Walter, 2006; Jenne – Saideman – Lowe, 2007.

- Hypotéza 3: Mírové urovnání separatistického konfliktu je pravděpodobnější u států s vyšší mírou demokracie.

Práce následně čerpá z komparativní studie srovnávající shody a rozdíly konfliktů v Ačehu a na Srí Lance od Damien Kingsbury (2007), který působil jako poradce Hnutí za nezávislý Ačeh v době helsinských mírových jednání. Jako jednu z výrazných odlišností zaznamenává používání teroristických metod separatistickým hnutím, které bude představovat další nezávislou proměnnou této práce.

Zatímco hnutí Tamilů na Srí Lance bylo široce považováno za teroristickou organizaci, hnutí na Ačehu nikoliv a to mělo nepochybně značný dopad na postoj vlády vůči daným skupinám. Je možné se domnívat, že vláda nebude vyjednávat s teroristickou skupinou, protože by tím odsouhlasila její činy.

- Hypotéza 4: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud se separatistická skupina uchyluje k teroristickým činům.

Dalším faktorem jsou náklady konfliktů, které budou hodnoceny na základě počtu obětí, intenzity konfliktu a ekonomických nákladů vlády a separatistických skupin. Podle obecné dynamiky konfliktu se šance na vyřešení konfliktu snižuje s rostoucím počtem obětí, neboť aktéři chtějí odčinit a pomstít své padlé. Na druhou stranu Walter (1997: 354) ve své studii dochází k závěru, že čím vyšší je počet obětí padlých v rámci bojů, tím vyšší je šance na urovnání. Vysoká daň na obyvatelstvu totiž přiměje vůdce konfliktních stran k urovnání. Vzhledem k vysokým nákladům a počtu obětí v konfliktu na Srí Lance a neochotě vlády dohodnout se separatistickou skupinou, se práce přiklání k první tezi a pokusí se jí ověřit.

- Hypotéza 5: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud jsou náklady konfliktu pro obě strany vysoké.

Následující proměnné jsou čerpány ze článku Barbary Walter *Why Governments Fight Some Separatists but Not Others*, ve kterém je za hlavní faktor ovlivňující zájem vlády bojovat proti separatistickým skupinám považováno tzv. budování reputace. Pokud státu hrozí více separatistických skupin, bude proti nim bojovat, aby posílil svou reputaci na domácím poli a zastrašil budoucí povstalce od usilování o separaci (2006: 313). Nicméně tento argument se ve zkoumaných případech nepotvrdil. V Indonésii

existuje mnoho etnických menšin usilujících o větší autonomii, a přesto vláda poskytla Ačehu autonomii, zatímco na Srí Lance představují Tamilové jedinou významnou separatistickou skupinu a stejně vláda nepřistoupila k uznání tamilské menšiny. Byly tedy vybrány faktory, které ve studii slouží jako protiváha potencionálním hrozbám separatistických skupin a to ekonomická, strategická a psychologická hodnota území, o kterém se rozhoduje a síla/kapacity separatistické skupiny ve srovnání s vládou.

Ekonomická hodnota území bude zkoumána, podle toho zda se na území nachází bohaté nerostné suroviny. Strategickou hodnotu nabude území, na kterém se nachází důležité prvky pro ochranu bezpečnosti státu například vojenská základna, horská pohoří aj. Psychologickou hodnotu získá území, na kterém se nachází památky spjaté s formováním identity státu či jeho historií. Pokud bude mít dané území vysokou hodnotu ve zmíněných kategoriích, vláda bude více ochotná za něj bojovat.

- Hypotéza 6: Mírové urovnání separatistického konfliktu je méně pravděpodobné, pokud má území obývané danou minoritou vysokou ekonomickou, strategickou a psychologickou hodnotu.

Vyvažování moci státu a separatistické skupiny bude posuzovaná více indikátory. Kapacita státu bude měřena na základě vojenských výdajů a velikosti armády. Kapacita separatistické skupiny bude hodnocena podle odhadů vojenské síly, způsobu organizace a disciplíny bojových jednotek. Skupina bude dále silnější, pokud bude geograficky koncentrovaná. Může se tak lépe mobilizovat proti vládě a má také silnější nárok na získání autonomie na území, ve kterém dominuje, než kdyby byla roztržena ve více oblastech. Sílu skupiny také ovlivní geografie jejího území, které může usnadnit partyzánský boj, především hornatý terén. Porovnávána bude i velikost obyvatelstva separatistické skupiny jako proporce celkové populace státu. Lze odhadnout, že výrazně silnější vláda oproti separatistické skupině, bude méně ochotná dělat jakékoliv ústupky a naopak když budou kapacity vyvážené, bude vláda více ochotná dohodnout se, aby snížila možné náklady války.

- Hypotéza 7: Mírové urovnání separatistického konfliktu je tím pravděpodobnější, čím je moc separatistické skupiny a vlády vyváženější.

Jako kontrolní proměnná byl vybrán faktor, jehož hodnota se zásadně neliší ve zkoumaných případech a to délka konfliktu, která je v obou případech podobná (Srí Lanka- 25 let, Ačeh – 28 let).

Zhodnocení literatury

Bylo napsáno mnoho studií analyzující různé aspekty občanských válek, a řada z nich se zaměřuje přímo na separatistické konflikty. Hodnotí především příčiny a faktory zvyšující pravděpodobnost vzniku separatistických skupin a konfliktů. Cederman – Wimmer – Min (2010) například zjistili, že pravděpodobnost radikalizace etnických skupin roste, pokud jsou odloučeni od centrální moci a rozhodování. Naopak podle textu Monica Toft (2003) se separatistické skupiny spíše vzepřou státu, když jsou geograficky koncentrovány.

Kathleen Cunningham (2013) ve své studii dále zkoumá, proč některé separatistické skupiny použijí pro svůj cíl konvenční politické nástroje, jako jsou pochody nebo petice a jiné naopak násilné strategie vedoucí až k občanské válce. I další autoři se zabývají faktory, které zvyšují pravděpodobnost násilí v konfliktu.²³¹ Jenne – Saideman – Lowe (2007) rozebírají radikalizaci minorit a hledají faktory, které vysvětlí, proč některé minority vyžadují jen autonomii, zatímco jiné úplnou separaci. Jejich studie prokázala, že větší moc minority ve vztahu k centru, vycházející z historie autonomie, teritoriální koncentrace a zahraniční vojenské pomoci, zvyšuje náklonnost skupiny k extrémním požadavkům.

Další podskupina výzkumu se detailně věnuje secesionismu. Příkladem může být studie od Jaroslava Tir (2005) zabývající se situací po secesi a konkrétně proměnnými zvyšující dlouhodobý úspěch secese, díky kterému v odtrženém státu hned nevypuknou domácí konflikty.

Kromě výše zmíněné studie od Walter o konceptu budování reputace, nebylo nalezeno mnoho literatury, která by se zabývala mírovým urovnáním separatistických konfliktů a faktory k němu vedoucí celkově. Nicméně řada autorů porovnává právě případy Ačehu a Srí Lanky na základě různých konceptů. Nejčastěji je zkoumán vliv tsunami v roce 2004, která drasticky zasáhla obě oblasti, ale na konflikt měla zcela odlišný dopad. V Ačehu došlo po osmi měsících od katastrofy k ujednání míru s indonéskou vládou, zatímco na Srí Lance válka do roku eskalovala a dohoda o klidu zbraní z roku 2002 byla ukončena.

Touto rozdílností se zabývá například Hyndman (2009), která analyzuje poskytnutí humanitární pomoci a rekonstrukci postižených oblastí obou asijských zemí.

²³¹ Sambanis – Zinn, 2006; Sorens, 2012.

Dokládá, že k eskalaci bojů na Srí Lance přispěla špatná a neefektivní koordinace poskytnutí pomoci a zavedení vládních bezpečnostních opatření, která ještě zvýšila napětí mezi oponujícími skupinami. Autoři Le Billon, Waizenegger (2007) také vyhodnocují vývoj situace v obou zemích po zasažení tsunami a za hlavní příčiny rozdílných dopadů považují prostorové vymezení katastrofy a konfliktu, změny v mocenských vztazích a změnu veřejného diskurzu vůči postiženým oblastem. Z důvodu existujícího výzkumu vlivu tsunami na vyřešení obou konfliktu se jimi tato práce nebude detailně zabírat.

Další studie sleduje roli mezinárodních aktérů při rekonstrukci konfliktu a vysvětluje negativní vývoj na Srí Lance praktikami transnacionálních sítí rozvojové pomoci, které neposkytovaly pomoc zcela adekvátně a zapletly se tak do konfliktu samotného (Rajasingham-Senanayake, 2009). O chování třetích stran v konfliktu ve zkoumaných státech pojednává také doktorská dizertace, která zkoumá vliv pobídek třetích stran na mírová jednání a dochází k závěru, že nijak zásadně nepřispěly ke „zralosti konfliktu“ (Klimešová, 2011).

Struktura práce

Co se týče osnovy práce, stať bude rozdělena do tří částí. První část poskytne úvod do problematiky separatistických konfliktů, představí teoretické ukotvení a vymezení, jeho aspekty a problémy. Také se bude věnovat konceptu národa a státu, právu na sebeurčení a teorii nacionalismu. V druhé části bude popsán vývoj separatistických konfliktů na Srí Lance a v Ačehu, který je nezbytný pro porozumění a zkoumání výsledků těchto konfliktů. Třetí část poskytne analýzu výše zvolených faktorů ve zkoumaných asijských zemích. Bude hodnocen jejich vliv na průběh a výsledek konfliktu a ověřeny vybrané hypotézy. Nebude chybět porovnání výsledků obou případových studií. Na závěr bude nastíněn pohled na možné řešení separatistických konfliktů do budoucna.

Zdroje informací

K napsání této práce bude využito jak internetových, tak knižních zdrojů. Zdroje jsou z velké části v anglickém jazyce, neboť česky píšící autoři se na tuto problematiku zaměřují jen velmi málo. V obecné části týkající se separatismu bude práce vycházet například z autorů Jean-Pierre Cabestan a Aleksandar Pavković nebo studie od Michael

Hechter. Konfliktem na Srí Lance se detailně zabývá Jayadeva Uyangoda, z jehož práce bude čerpáno. Pro informace o konfliktu v Ačehu bude použita například analýza od Edward Aspinall. Údaje budou dále čerpány například z internetových stránek Minorities at Risk project, Stockholmského mezinárodního institutu pro výzkum míru (SIPRI), Uppsala Conflict Data Program, Konfliktbarometer a CIA Factbook.

Seznam literatury a pramenů

Aspinall, Edward (2005): *Aceh/Indonesia: Conflict Analysis and Options for Systemic Conflict Transformation*. Berghof Foundation for Peace Support.

Cabestan, Jean-Pierre – Pavković, Aleksandar (eds., 2013): *Secessionism and Separatism in Europe and Asia: To Have a State of One's Own*. Oxon: Routledge.

Cederman, Lars-Erik – Wimmer, Andreas – Min, Brian (2010) Why do ethnic groups rebel? New data and analysis. *World Politics*, Vol. 62, No. 1, pp. 87–119.

Cunningham, Kathleen (2013): Understanding strategic choice : The determinants of civil war and nonviolent campaign in self-determination disputes. *Journal of Peace Research*, Vol. 50, No. 3, pp. 291-304.

Hyndman, Jennifer (2009): Siting conflict and peace in post-tsunami Sri Lanka and Aceh, Indonesia. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, Vol. 63, 89-96.

Jenne, Erin K. – Saideman, Stephen M. – Lowe, Will (2007): Separatism as a Bargaining Posture: The Role of Leverage in Minority Radicalization. *Journal of Peace Research*, Vol. 44, No. 5, pp. 539-558.

Kingsbury, Damien (2007): Peace Processes in Aceh and Sri Lanka: A Comparative Assessment. *Security Challenges*, Vol. 3, No. 2, pp. 93-111.

Klimešová, Martina (2011): *Pobídky jako cesta k míru? Vyjednávání a zapojení třetích stran* (dizertační práce). Praha: FSV Univerzita Karlova v Praze.

Le Billon, Philippe – Waizenegger, Arno (2007): Peace in the Wake of Disaster? Secessionist Conflicts and the 2004 Indian Ocean Tsunami. *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, Vol. 32, No. 3, pp. 411-427.

Rajasingham-Senanayake, Darini (2009): Transnational Peace Building and Conflict: Lessons from Aceh, Indonesia, and Sri Lanka. *Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol. 24, No. 2, pp. 211–35.

Sambanis, Nicholas – Zinn, Annalisa (2006): *From protest to violence: Conflict escalation in self-determination groups*. Unpublished Manuscript: Yale University.

Sorens, Jason (2012): *Secessionism: Identity, Interest, and Strategy*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Tir, Jaroslav (2005): Dividing Countries to Promote Peace: Prospects for Long-Term Success of Partitions. *Journal of Peace Research*, Vol. 42, No. 5, pp. 545-562.

Toft, Monica Duffy (2003) *The Geography of Ethnic Violence: Identity, Interests, and the Indivisibility of Territory*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Uyangoda, Jayadeva (2007): *Ethnic Conflict in Sri Lanka: Changing Dynamics*. Washington: East-West Center.

Walter, Barbara (1997): The Critical Barrier to Civil War Settlement. *International Organization*, Vol. 51, No. 3, pp.335–64.

Walter, Barbara (2006): Why Governments Fight Some Separatists but Not Others. *American Journal of Political Science*, Vol. 50, No. 2, pp. 313-330.

Internetové zdroje

CIA: The World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, 29.5.2013).

Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung: Konfliktbarometer (<http://hiik.de/de/konfliktbarometer/index.html>, 29.5.2013).

SIPRI (<http://www.sipri.org/>, 29.5.2013).

The Minorities at Risk (<http://www.cidcm.umd.edu/mar>, 29.5.2013).

Uppsala Conflict Data Program (www.ucdp.uu.se/database, 29.5.2013).